

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่น

กฎหมาย จำหน่าย

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริดิพนomyงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2565

**LEGAL PROBLEMS RELATED TO THE USE OF GENETIC
MATERIAL IN OTHER CASES**

PHANUMAT KHAMKLAY

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Law
Pridi Banomyoung Faculty of Law, Dhurakij Pundit University**

2022

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่น

เสนอโดย นายภาณุมาตร์ จำคล้าย

สาขาวิชา นิติศาสตร์

หมวดวิชา กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรภิรมย์ โกมลารชุน)

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ รับรองแล้ว

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตน์ชื้อสกุล)

วันที่ ๒๐ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่น
ชื่อผู้เขียน	ภาณุมาตร์ จำคล้าย
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2564

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่น ซึ่งข้อมูลสารพันธุกรรมนี้ถือว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหวตามมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งหน่วยงานราชการเป็นผู้มีสิทธินำข้อมูลของบุคคลไปใช้หรือเก็บรักษา แต่การจะนำไปใช้ในคดีอาญาอื่น ๆ หรือคดีแพ่งใด ๆ จะต้องได้รับการอนุญาตจากเจ้าของข้อมูลสารพันธุกรรม เว้นแต่เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล หรือเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนด

อย่างไรก็ดี ประเทศไทยมิได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับกำกับดูแลการดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการข้อมูลสารพันธุกรรมดังเช่นต่างประเทศ ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ และเยอรมนี

จากการศึกษาจึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ควรยกเลิกความในมาตรา 4 (2) ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562
2. ควรประกาศพระราชกฤษฎีกาและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บข้อมูลสารพันธุกรรม กำหนดฐานความผิด กระบวนการขอใช้ข้อมูลสารพันธุกรรม ระยะเวลาการจัดเก็บ และการลบหรือทำลายข้อมูลสารพันธุกรรมโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562
3. ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 การอนุญาตให้ใช้ข้อมูลสารพันธุกรรมควรจัดตั้งคณะกรรมการบริหารข้อมูลสารพันธุกรรม

Thesis Title	Legal problems related to the use of genetic material in other cases
Author	Phanumat Khamklay
Thesis Advisor	Dr.Jirawut Lipipun
Department	Law
Academic Year	2021

ABSTRACT

The objective of this thesis is to study the legal problem concerning the usage of genetic material in other cases. This genetic material is considered sensitive personal data under Section 6 of the Personal Data Protection Act B.E. 2562 and the Government Information Act B.E.2540 Personal data to be used or kept but to be used in any other criminal or civil case, permission must be obtained from the owner of the genetic data. except for the prevention or suppression of danger to the life, body or health of a person or is a case required by law.

However, Thailand does not enact laws governing any operations related to the management of genetic information such as foreign countries such as the UK, France, the Netherlands and Germany.

From the study, the recommendation will propose the following:

1. The provisions of Section 4 (2) of the Personal Data Protection Act B.E.2019
2. The royal decrees and regulations related to genetic material should be proclaimed that, by virtue of the Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019), storing , determining the fault process for requesting use of genetic material , storage period and the deletion or destruction of genetic material data.
3. The Personal Data Protection Act B.E. 2562 should be amended to allow the use of genetic material data should establish a Genetic Information Management Committee.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตาเอื้อเฟื้อและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ ดร.จิรวิมล ลิปิพันธ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอย่างสูง ที่ได้กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ช่วยแก้ไข ให้แนวทางข้อชี้แนะ แนวคิด และคำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ที่สำคัญอย่างยิ่ง สำหรับการเรียบเรียงจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต ที่กรุณาได้รับเป็น ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลกริรมย์ โกมลารชุน ที่กรุณาได้รับเป็น คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้ ข้อแนะนำและคำปรึกษาที่เป็นประโยชน์มากจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ผู้ประสิทธิประสาทวิชาทุกท่าน ที่ได้มีส่วนถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับผู้เขียนจนเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนบิดา-มารดา ครอบครัว เพื่อนร่วมงาน เพื่อน ๆ ทุกท่าน ที่สนับสนุนผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ ผู้เขียนขอเทิดพระคุณคณาจารย์ ผู้ประสิทธิประสาทวิชาการและมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ที่ได้ให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เขียนมา ณ โอกาสนี้ด้วย หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้ด้วยความเคารพแต่ผู้เดียว

ภาณุมาตร์ จำคล้าย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๑
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลสารพันธุกรรม.....	6
2.1 ความเป็นมาของสารพันธุกรรม DNA และการใช้พิสูจน์ในกระบวนการ.....	6
ยุติธรรมทางอาญา	
2.2 วิธีการจัดเก็บสารพันธุกรรม (DNA) ในการนำไปใช้เป็นพยานหลักฐาน.....	11
ทางคดี	
2.3 ข้อความคิดขั้นพื้นฐานในการคุ้มครองสารพันธุกรรม (DNA).....	19
2.4 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลสารพันธุกรรม.....	28
3. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับฐานข้อมูลสารพันธุกรรมเพื่อเป็นหลักฐาน.....	33
ในการพิสูจน์ความผิดทางอาญาของไทยและต่างประเทศ	
3.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับฐานข้อมูลสารพันธุกรรมเพื่อเป็นหลักฐาน.....	33
ในการพิสูจน์ความรับผิดทางอาญาของไทย	
3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บและใช้ข้อมูลสารพันธุกรรม.....	39
ของต่างประเทศ	
4. วิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่น.....	70
4.1 ปัญหาเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลสารพันธุกรรม.....	70
4.2 ปัญหาการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอาญา.....	71

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
4.3 ปัญหาการนำข้อมูลสารพันธุกรรมมาใช้ในคดีแพ่ง.....	84
4.4 เปรียบเทียบกฎหมายการควบคุมกำกับเกี่ยวกับข้อมูลสารพันธุกรรม.....	86
ของไทยและต่างประเทศ	
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	91
5.1 บทสรุป.....	91
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	95
บรรณานุกรม.....	97
ประวัติผู้เขียน.....	102

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น ได้มีการนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิสูจน์และสามารถคลี่คลายทางคดีต่าง ๆ ได้ โดยสารพันธุกรรมหรือ ดีเอ็นเอ(DNA) ถือเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ยอมรับกันทั่วโลกกว่าเป็นพยานหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือ และมีความแม่นยำอย่างมาก อย่างไรก็ตาม การจัดเก็บพยานหลักฐานดังกล่าวจะมีการละเมิดต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้ต้องหาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ ในทุกประเทศที่ยึดถือระบบนิติรัฐต่างได้มีการตรากฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิในร่างกายต่อการเก็บพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับสารพันธุกรรม

สำหรับในประเทศไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้บัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในชั้นสอบสวนคดีอาญาไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 ในการใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ กรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131/1 ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคลวัตถุหรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

ทั้งนี้ ข้อมูลสารพันธุกรรมนั้นจะถูกนำมาใช้ประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมเพื่อใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงหลายประการ ได้แก่

1.1.1 การตรวจพิสูจน์ตัวบุคคลผู้กระทำความผิดอาญา

ดีเอ็นเอเป็นสารพันธุกรรมที่พบอยู่ในนิวเคลียสของเซลล์ต่าง ๆ ในร่างกายรวมถึงสารคัดหลั่งหรือของเหลวในร่างกาย เช่น เลือด น้ำลาย น้ำอสุจิ เป็นต้น สารคัดหลั่งเหล่านี้สามารถนำมาใช้ตรวจลายพิมพ์ดีเอ็นเอเพื่อพิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิดอาญาได้ เช่น การตรวจลายพิมพ์ดีเอ็นเอจากน้ำอสุจิเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือการตรวจลายพิมพ์ดีเอ็นเอจากคราบเลือดเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาในคดีฆาตกรรม เป็นต้น¹

¹ ทวีศักดิ์ ทัศนชัยสิทธิ์, การตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรมกับการอำนวยความยุติธรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรมสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2555), น. 2-3.

1.1.2 การตรวจพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ดีเอ็นเอเป็นสารพันธุกรรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางพันธุกรรมจากพ่อและแม่ฝ่ายละหนึ่งส่วน ดังนั้น ลายพิมพ์ดีเอ็นเอของลูกจึงต้องประกอบด้วยลายพิมพ์ดีเอ็นเอที่มาจากพ่อและแม่เท่านั้น ด้วยเหตุนี้การตรวจพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนี้มักนำมาใช้ในคดีครอบครัว เช่น การจดทะเบียนรับรองบุตร การจ่ายค่าเลี้ยงดูบุตร หรือการรับมรดก เป็นต้น

1.1.3 การตรวจพิสูจน์ยืนยันตัวบุคคลในกรณีเกิดภัยพิบัติ

โดยดีเอ็นเอได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการตรวจพิสูจน์ยืนยันตัวบุคคลในกรณีที่เกิดภัยพิบัติมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น กรณีการเกิดสึนามิ เครื่องบินตก หรือการเกิดสงคราม เป็นต้น เนื่องจากสามารถนำเอาดีเอ็นเอมาใช้ในการพิสูจน์ยืนยันตัวบุคคลได้ดี แม้สภาพศพจะเปลี่ยนแปลงไปแล้วก็ตาม โดยอาจจะนำลายพิมพ์ดีเอ็นเอของผู้สูญหายมาตรวจพิสูจน์และนำไปเปรียบเทียบกับบุคคลในครอบครัวผู้สูญหาย ซึ่งหากพิสูจน์ยืนยันได้ว่าผู้สูญหายเป็นใคร หรือถึงแก่ความตายแล้ว ย่อมส่งผลไปถึงสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของบุคคลนั้นรวมถึงบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย

อย่างไรก็ดี การที่ประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2562 เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล²

ดังนั้น ในส่วนที่เป็นวัตถุพยานประเภทของเหลวจากร่างกาย ได้แก่ เลือด อสุจิ เป็นต้น และวัตถุพยานประเภทเส้นผมและเส้นขน จะมีการเก็บรักษาวัตถุพยานเหล่านี้ตามหลักวิชาการ รวมไปถึงข้อมูลที่เป็นการแปลผล DNA แล้วจะมีการจัดเก็บไว้ในโรงพยาบาลหรือสถาบันนิติเวชศาสตร์ซึ่งเป็นหน่วยรับตรวจ หากเป็นสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรมจะมีพระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2559 กำหนดหลักเกณฑ์เก็บรักษา รวมทั้งการขอใช้ข้อมูลและวัตถุพยานชีววิทยา แต่สำหรับโรงพยาบาลหรือสถาบันที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุขก็จะมีแนวทางหรือระเบียบเกี่ยวกับเก็บรักษา รวมทั้งการขอใช้ข้อมูลและวัตถุพยานชีววิทยาเป็นไปตามคู่มือการจัดการวัตถุพยาน กระทรวงสาธารณสุข

ทั้งนี้ หากมีการนำเอาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสารพันธุกรรมไปใช้ในพิสูจน์ความผิดทางอาญา ในคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว ข้อมูลดังกล่าวจะเก็บไว้ในสำนวนคดีความผิดนั้น รวมไปถึงโรงพยาบาลหรือสถาบันที่เป็นหน่วยรับตรวจสารพันธุกรรมนั้น แต่อย่างไรก็ดี สภาพของการจัดเก็บวัตถุพยานชีววิทยาก็ดีหรือข้อมูลสารพันธุกรรมซึ่งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

² เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 69 ก 27 พฤษภาคม 2562, น. 95.

บุคคล พ.ศ. 2562 ถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว (Sensitive data) หากจะมีการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นคดีอาญาเรื่องอื่นๆ หรือคดีแพ่ง จะกระทำได้หรือไม่ เนื่องจากประเทศไทยยังมีได้บัญญัติกฎหมายเพื่อควบคุมกำกับการใช้ข้อมูลสารพันธุกรรมเหมือนประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศสและเนเธอร์แลนด์ คงมีเพียงแต่เฉพาะพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เท่านั้น ดังนั้น จึงก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับกรณีที่จะนำเอาข้อมูลเกี่ยวกับสารพันธุกรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลยไปใช้ในคดีอื่นๆ กล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง ปัญหาการนำข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่นๆ นอกเหนือจากคดีอาญาที่มีการจัดเก็บมาเพื่อพิสูจน์ความผิดอย่างไร และจะต้องขออนุญาตจากเจ้าของข้อมูลหรือไม่

ประการที่สอง ปัญหาการอนุญาตให้ใช้ข้อมูลสารพันธุกรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลยไปใช้ในคดีอื่นในกรณีที่บุคคลดังกล่าวได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว

ประการที่สาม ปัญหาการจัดตั้งองค์กรหรือคณะบุคคลเพื่อจัดการและบริหารฐานข้อมูลดีเอ็นเอควรมีอำนาจหน้าที่อย่างไรและควรจะต้องสังกัดหน่วยงานใด

เนื่องจากแต่ละประเทศมีระบบกฎหมายและรูปแบบของกฎหมายข้อมูลสารพันธุกรรมแตกต่างกัน กล่าวคือ บางประเทศได้บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของตนอย่างละเอียด ดังเช่น ฝรั่งเศส แต่บางประเทศได้บัญญัติไว้ทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายเฉพาะซึ่งได้บัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมกำกับและบริหารข้อมูลสารพันธุกรรมอีกด้วยดังเช่น ประเทศเยอรมนี อังกฤษ เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่น เพื่อนำผลการศึกษามาใช้ในการกำหนดกฎเกณฑ์ในการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลมาใช้โดยคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลและประโยชน์ของสังคมโดยรวม

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อเป็นการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับสารพันธุกรรม (DNA) และการใช้พิสูจน์ความผิดทางอาญา รวมถึงข้อดี-ข้อเสียของการจัดเก็บสารพันธุกรรม (DNA) แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดในคดีอาญา รวมทั้งหลักพื้นฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลสารพันธุกรรม และความเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

2. เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการจัดทำฐานข้อมูลสารพันธุกรรมของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ เนเธอร์แลนด์และเยอรมนี
3. เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่นในประเทศไทย
4. เพื่อให้ได้แนวทางในกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่น โดยคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลและประโยชน์ของสังคมโดยรวม

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

แม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการยอมรับการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดีอาญาตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 หรือกฎหมายอื่นใด แต่ในด้านของเก็บข้อมูลสารพันธุกรรมเป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบเกี่ยวกับการจัดเก็บ การนำไปใช้ข้อมูลสารพันธุกรรมของแต่ละโรงพยาบาลหรือหน่วยงานทางนิติวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นหน่วยรับตรวจแต่ต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จึงทำให้ความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเพื่อหาแนวทางในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลยไปใช้ในคดีอื่นๆ โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ เนเธอร์แลนด์และเยอรมนี

1.4 วิธีการศึกษา

ในวิทยานิพนธ์นี้ใช้วิธีการศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาวิจัยจากเอกสารทั้งที่เป็นเอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ได้แก่ ตำบต กฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความจากวารสารหรือนิตยสารทางกฎหมาย หนังสือพิมพ์ เอกสารประกอบการสัมมนา ความเห็นของนักนิติศาสตร์ คำพิพากษาหรือคำสั่งศาล มาตรการและวิธีปฏิบัติของต่างประเทศ ตลอดจนฐานข้อมูลทางกฎหมายต่างประเทศที่สำคัญ ได้แก่ Westlaw และ Lexis Nexis เป็นต้น เพื่อที่จะได้รวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบและวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีการวิจัย และประมวลเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้มีขอบเขตการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวกับปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่นของประเทศไทย โดยทำการศึกษากฎหมายของ

ต่างประเทศ อัน ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ เนเธอร์แลนด์และเยอรมนีเพื่อนำผลการศึกษามาใช้เป็นข้อเสนอแนะเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ในการการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลมาใช้โดยคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลและประโยชน์ของสังคมโดยรวม

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความหมายของ DNA และการใช้พิสูจน์ความผิดทางอาญา และข้อดี-ข้อเสียของการจัดเก็บสารพันธุกรรม (DNA) แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดในคดีอาญา รวมทั้งหลักพื้นฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจหาหมายเกี่ยวกับการจัดทำฐานข้อมูล DNA เพื่อเป็นหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดทางอาญา

2. ทำให้ได้ทราบองค์ความรู้เกี่ยวกับสารพันธุกรรม (DNA) และการใช้พิสูจน์ความผิดทางอาญารวมถึงข้อดี-ข้อเสียของการจัดเก็บสารพันธุกรรม (DNA) แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดในคดีอาญา รวมทั้งหลักพื้นฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลสารพันธุกรรม และความเกี่ยวข้องกับพ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

3. ทำให้เข้าใจกฎหมายเกี่ยวกับการจัดทำฐานข้อมูล DNA ของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ เนเธอร์แลนด์และเยอรมนี

4. ทำให้ทราบปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่นของประเทศไทย

5. ทำให้ได้แนวทางในกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่นโดยคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลและประโยชน์ของสังคมโดยรวม

บทที่ 2

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลสารพันธุกรรม

ในบทนี้จะกล่าวถึงความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสารพันธุกรรมหรือ DNA และกล่าวถึงการนำเอาดีเอ็นเอ (DNA) มาใช้เป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นประโยชน์และเป็นเครื่องมือที่สำคัญซึ่งนำมาใช้ในการคลี่คลายคดีได้ อีกทั้งดีเอ็นเอยังสามารถนำมาใช้พิสูจน์การกระทำความผิดทางอาญาของบุคคล อีกทั้งจะได้ศึกษาถึงการคุ้มครองข้อมูลสารพันธุกรรมหรือดีเอ็นเอ (DNA) ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและประโยชน์ของสังคมโดยรวม

2.1 ความเป็นมาของสารพันธุกรรม DNA และการใช้พิสูจน์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2.1.1 ความเป็นมาของสารพันธุกรรม DNA

Deoxyribonucleic Acid (DNA) คือสารพันธุกรรมที่เป็นส่วนประกอบของโครโมโซม ซึ่งอยู่ในทุกเซลล์ที่มีนิวเคลียส ประกอบไปด้วยเบสพิวรีน (Purine) และไพริมิดีน (Pyrimidine) ซึ่งเบสพิวรีน มี 2 ชนิด คือ Adenine และ Guanine ส่วนเบสไพริมิดีน แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ Cytosine และ Thymine เบสพิวรีนชนิด Adenine จะจับคู่กับเบสไพริมิดีน ชนิด Thymine ส่วน Guanine จะจับคู่กับ Cytosine เสมอ ประกอบกันเป็นคู่เบส (Base pair:bp) เมื่อรวมกับโมเลกุลของน้ำตาลและฟอสเฟต จับตัวกลายเป็น โครงสร้างที่มีลักษณะคล้ายบันไดเกลียว (Double Helix) DNA ทำหน้าที่เป็นสารพันธุกรรมสืบทอดจากบิดามารดาไปยังบุตรและทำหน้าที่เป็นรหัสของการสร้างโปรตีนและเอนไซม์ต่าง ๆ

ทั้งนี้ในยีนมนุษย์มี DNA รวมกันประมาณ 3,000 ล้านคู่เบส ซึ่งส่วนใหญ่ของ DNA จะมีลำดับเหมือนกันทุกๆ คน ได้แก่ DNA ของยีนที่ทำหน้าที่เป็นรหัสในการสร้างโปรตีนหรือเอนไซม์ต่าง ๆ ในร่างกาย เช่น Insulin gene สำหรับสร้างฮอร์โมนอินซูลิน B-globin gene ที่สร้างสาย B-globin อันเป็นส่วนประกอบของฮีโมโกลบิน เป็นต้น ส่วน DNA ในบางตำแหน่งจะมีจำเพาะต่อบุคคลบางกลุ่ม เช่น SRY gene ซึ่งจะพบในโครโมโซมเพศชายเท่านั้น แต่ DNA ในบางตำแหน่งจะมีลักษณะแสดงความหลากหลายด้วยกันกำหนดความแตกต่างกันในแต่ละบุคคลได้ เช่น Tandem repeat DNA ซึ่งจะมีจุดซ้ำกันของชุดเบส โดยในแต่ละบุคคลอาจจะมีจำนวนชุดเบสซ้ำกันในตำแหน่งหนึ่งแตกต่างกันไป และเมื่อมีการตรวจลักษณะ DNA ดังกล่าวหลายๆ ตำแหน่ง จะพบลักษณะเอกลักษณ์ของคนๆ นั้นได้ มีเพียงแฝดที่เกิดจากไข่ใบเดียวกัน (Identical twin)⁴ เท่านั้นที่

³ แสวง บุญเฉลิมวิภาส, นิติเวชศาสตร์ และ กฎหมายการแพทย์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร:

แสดงลักษณะ DNA เหมือนกันทั้งหมด^๕ การตรวจ DNA ที่ตำแหน่ง Tandem repeat DNA จึงถูกนำไปใช้ในการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลที่ดีที่สุดในปัจจุบัน

โดย ดีเอ็นเอ (DNA) เป็นชื่อย่อของกรดดีออกซีไรโบนิวคลีอิก (Deoxyribonucleic Acid) ซึ่งเป็นสารพันธุกรรมที่มีอยู่ในนิวเคลียสของเซลล์ต่าง ๆ ภายในร่างกายมนุษย์ เช่น เซลล์ผิวหนัง รากเส้นผม เยื่อบุข้างแก้ม เป็นต้น ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อและแม่ฝ่ายละหนึ่งส่วน และจะถ่ายทอดต่อไปยังคนรุ่นถัดไปโดยกระบวนการถ่ายทอดทางพันธุกรรม (Genetic process) โดยดีเอ็นเอถูกค้นพบครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1869 (พ.ศ. 2412) โดย Friedrich Miescher นายแพทย์ชาวสวิสเดน จากการศึกษาส่วนประกอบในนิวเคลียสของเซลล์เม็ดเลือดขาว แต่จากการศึกษาดังกล่าวยังไม่สามารถทราบว่าโครงสร้างของดีเอ็นเอมีลักษณะอย่างไร^๖

จนกระทั่งใน ค.ศ. 1943 (พ.ศ. 2496) เจมส์ ดี วัตสัน นักวิทยาศาสตร์ชาวอเมริกัน และ ฟรานซิส ฮอซซีย์ คริก นักฟิสิกส์ชาวอังกฤษ ได้ร่วมกันศึกษาค้นคว้าและสร้างแบบจำลองโครงสร้างของดีเอ็นเอขึ้นมาและพบว่าดีเอ็นเอมีลักษณะโครงสร้างเป็นเกลียวคู่คล้ายบันไดเวียนขวา (Double Helix) โดยหน่วยย่อยที่มาประกอบกันเป็นเกลียวดีเอ็นเอ นั้นมีชื่อเรียกว่า นิวคลีโอไทด์ (Nucleotide) ซึ่งเป็น โมเลกุลที่ประกอบด้วยน้ำตาล ฟอสเฟต และไนโตรจีนัส เบส (Nitrogenous Base) โดยน้ำตาลและฟอสเฟตเป็นขานับได้ ในขณะที่เบสจะเรียงตัวกันเป็นขานับไม่ได้ เบสที่เรียงตัวอยู่บนสายดีเอ็นเอในนิวคลีโอไทด์มีด้วยกัน 4 ชนิด ได้แก่ อะดีนีน (adenine: A) ไทมิน (thymine: T) ไซโทซีน (cytosine: C) และกวานีน (guanine: G) ซึ่งความแตกต่างในการเรียงตัวของเบสบนสายดีเอ็นเอนี้เองที่ทำให้แต่ละคนมี DNA profiling ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่ซ้ำกัน

วิญญูชน, 2556), น. 68.

⁴ Eric A. Fischer, *DNA Identification: Applications and Issues*, (CRS Report for Congress, 2001), p.7.

⁵ Lazer, D. & Meyer, N.M., *DNA and the Criminal Justice System: Consensus and Debate*, In D. Lazer (Ed.). *DNA and the Criminal Justice System: The Technology of Justice*, Cambridge, (MA: MIT Press, 2004), p.16.

⁶ THAIBIOTECH.INFO เป็นที่รวมความรู้ทางเทคโนโลยีชีวภาพ, “ดีเอ็นเอ (DNA) คืออะไร (What is DNA ?),” <https://www.thaibiotech.info/what-is-dna.php>.

2.1.2 การนำเอาสารพันธุกรรม DNA มาใช้พิสูจน์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

นายอัลฟง แบร์ติยอง⁷ เป็นผู้บุกเบิกในการชี้ยืนยันตัวบุคคล (Identification) ซึ่งเรียกว่า วิชาทางด้านมานุษยวิทยาชีวภาพ (Anthropometry) เป็นการวิเคราะห์การวัดและสัดส่วนทางร่างกายของมนุษย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเผ่าพันธุ์และเพื่อระบุการปรับเปลี่ยนทางกายภาพที่เผ่าพันธุ์ของมนุษย์ที่ผ่านมาเมื่อเวลาผ่านไป ทั้งนี้ นายอัลฟง แบร์ติยองได้จัดระบบการวัดขนาดของอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายไว้เพื่อเป็นหลักฐานในการชี้ยืนยันตัวบุคคลจนเป็นที่ยอมรับขององค์กรตำรวจโดยทั่วไป โดยยังมีการใช้ภาพแสดงลักษณะบุคคล (Portrait parle) อยู่จนถึงปัจจุบัน และต่อมา ในปี ค.ศ. 1882 Sir. Robert Henry ได้นำวิธีการชี้ตัวบุคคลโดยการใช้ลายพิมพ์นิ้วมือ ซึ่งเรียกว่า “Dactylography” มาใช้แทน “Anthropometry” ซึ่งวิธีการเปรียบเทียบลายพิมพ์นิ้วมือการจำแนกลายพิมพ์นิ้วมือใช้ได้ผลดีมากกว่า และเป็นที่ยอมรับมากกว่า มีผู้นำเอาวิธีการชี้ตัวบุคคลโดยลายพิมพ์นิ้วมือมาใช้โดยหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีมาตรฐานในเกือบทุกประเทศจนถึงปัจจุบัน

ในปัจจุบันได้มีการใช้ DNA ในการพิสูจน์เอกลักษณ์ของบุคคล จากตัวอย่างวัตถุพยานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น คราบเลือด คราบอสุจิ เส้นผม น้ำลาย โดยนำมาเปรียบเทียบเพื่อหาร่องรอยของผู้กระทำความผิดโดยการตรวจสอบสารพันธุกรรมในทางวิทยาศาสตร์ได้ถูกนำมาใช้พิสูจน์พยานหลักฐาน และความจริงในด้านต่าง ๆ ในข้อเท็จจริงในคดีไม่อาจที่จะทราบได้ว่าคำกล่าวหาในคดีนั้นเป็นจริงหรือไม่อย่างไร โดยผู้ต้องหาหรือผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องสงสัยนั้นได้กระทำความผิดจริงหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ รวมทั้งการพิสูจน์ความเชื่อมโยงต่าง ๆ ที่ไม่อาจใช้พยานหลักฐานอื่นในการพิสูจน์ได้

ทั้งนี้ การนำเอาสารพันธุกรรม DNA มาช่วยพิสูจน์ความจริงในคดีนั้น ได้เริ่มต้นตั้งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1985 ในประเทศอังกฤษ ซึ่งในขณะนั้นเทคนิคการตรวจยังมีความทันสมัยไม่มากนัก ทำให้การตรวจ DNA ในคดีต่าง ๆ ทำได้จำกัด หลังจากที่มีการพัฒนาการตรวจโดยใช้หลักการเพิ่มปริมาณสารพันธุกรรม ซึ่งได้พัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. 1988 ทำให้วิธีการดังกล่าวถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากเป็นการเพิ่มความรวดเร็วของการตรวจอย่างมาก อีกทั้งยังประหยัดเวลา ลดขั้นตอน สามารถแสดงผลได้อย่างรวดเร็ว และทันต่อสถานการณ์ และเมื่อมีการนำวิธีแปลผลทางสถิติเข้ามา

⁷ วิชัย บุญแสง และคณะ, ลายพิมพ์ดีเอ็นเอ จากสารพันธุกรรมสู่เทคโนโลยีพิสูจน์บุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2545), น. 26.

ช่วยทำให้งานทางด้าน การตรวจ DNA พัฒนาถึงขั้นขีดสุดสามารถใช้ได้ในกรณีต่าง ๆ มากมาย⁸ จึงเป็นการพัฒนาเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ให้สามารถพิสูจน์การกระทำของบุคคลได้

การพิสูจน์ทราบทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) มีองค์ประกอบของการใช้ทั้ง ความเชี่ยวชาญส่วนตัวหรือที่เรียกว่า “Art” และใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์คือ “Science” ทั้งนี้ นิติวิทยาศาสตร์ในแต่ละสาขามีหลักการทางวิทยาศาสตร์ไม่เท่ากัน การตรวจชันสูตรศพมีลักษณะ ของการใช้ประสบการณ์มากกว่าวิทยาศาสตร์ เช่น สภาพของศพที่มีลักษณะของลิ้นจุกปากอาจเกิด มาจากสาเหตุต่าง ๆ ได้สามประการ กล่าวคือการถูกปิดปากปิดจมูกหรือบีบคอเมื่อหายใจไม่ออก ลิ้นจะออกมาจุกปาก การชัก (Convulsion) ซึ่งการแยกแยะทั้งสามกรณีไม่อาจใช้เครื่องมือหรือ น้ำยาใดได้ ต่างจากการพิสูจน์สารพันธุกรรม⁹ ทั้งนี้ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในยุคที่ผ่านมานั้นทำให้การพิสูจน์หลักฐานและการระบุตัวบุคคลมีความชัดเจน รวดเร็วและถูกต้อง มากขึ้น ทำให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อย่างไรก็ดี ดีเอ็นเอ ได้ถูกนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม โดยศาสตราจารย์ Sir Alec Jeffreys ชาวอังกฤษ แห่ง Leicester University เป็นคนแรกที่นำเอาเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ อัน ได้แก่ ลายพิมพ์ดีเอ็นเอมาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ในคดีข่มขืนที่ชื่อ ว่า Pitchfork case ซึ่งเป็นคดีข่มขืนที่เอาข้อมูลดีเอ็นเอ (DNA profiling) มาปรับใช้ในคดีอาญา¹⁰ ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้ตรวจสอบเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของลายพิมพ์ดีเอ็นเอของ ตัวอย่างที่เก็บมาจากหลาย ๆ แหล่ง โดยนำมาใช้ในการตรวจสอบลายพิมพ์ดีเอ็นเอที่เก็บได้จาก สถานที่เกิดเหตุมาเปรียบเทียบกับลายพิมพ์ดีเอ็นเอของผู้ต้องสงสัย จนสามารถเอาตัวผู้กระทำความผิด มาลงโทษได้ในที่สุด นอกจากนี้ ประโยชน์จากการนำเอาเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์มาใช้นั้น มิได้มี ประโยชน์แต่เพียงเพื่อใช้เสาะหาตัวผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาใช้ในการปกป้อง ผู้บริสุทธิ์จากการถูกดำเนินกระบวนการยุติธรรมในคดีอาญาได้ด้วย¹¹ และต่อมาก็ได้มีการนำเอาดี เอ็นเอมาใช้อย่างแพร่หลายในอีกหลายประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ได้มีการ

⁸ แสง บุญเฉลิมวิภาส, นิติเวชศาสตร์ และ กฎหมายการแพทย์, (กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน, 2555), น. 69.

⁹ คณะผู้จัดทำคู่มือ, คู่มือสิทธิมนุษยชน นิติวิทยาศาสตร์ และนิติเวช สำหรับทนายความ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2556), น. 41.

¹⁰ รุ่งระวี โสขุมมา, “ลายพิมพ์ดีเอ็นเอกับการดำเนินคดีอาญา,” บทบัญญัติ, ฉบับที่ 52, ปีที่ 1, น. 195 (2539).

¹¹ ศรีนยา สีมา, “สารพันธุกรรม (DNA) กับกระบวนการยุติธรรม,” (รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย), https://library2.parliament.go.th/giventake/content_royrueng/2560/rr2560-jul5.pdf.

นำเอา ดีเอ็นเอมาใช้ในครั้งแรกในคดี Tommy Lee Andrews¹² ที่ผลจากการตรวจดีเอ็นเอพบว่า ผลของคราบอสุจิของเขานั้น ตรงกันกับตัวอย่างคราบอสุจิที่พบอยู่ในตัวของเหยื่อ และนอกจากนี้ยังมีคดีที่สำคัญอยู่อีกหลายคดีเช่น State V. Woodall¹³ และ Spencer V. Commonwealth¹⁴ เป็นคดีที่ศาลได้เริ่มวางบรรทัดฐานเกี่ยวกับการยอมรับลายพิมพ์ดีเอ็นเอเป็นพยานหลักฐานในคดีอาญา ปัจจุบันหลักฐานลายพิมพ์ดีเอ็นเอได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการต่อสู้กับอาชญากรรมโดยรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการจัดทำระบบฐานข้อมูลดีเอ็นเอขึ้นภายในประเทศ โดย The Federal Bureau of Investigation หรือ FBI เพื่อจัดเก็บข้อมูลดีเอ็นเอของผู้กระทำผิดในคดีอาญาที่ร้ายแรง¹⁵

สำหรับประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการการพิสูจน์หลักฐานด้วยเทคนิคทางนิติวิทยาศาสตร์มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกระทรวงยุติธรรม ทำให้สามารถคลี่คลายคดีที่มีความซับซ้อนและเป็นที่น่าสนใจของประชาชนทั่วไปได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคดีฆาตกรรมอำพรางศพ เช่น คดี น.ส.ดอริส ฟอนฮาเฟิน นางแบบสาวชาวเคนมาร์ก เมื่อ 24 มกราคม พ.ศ. 2511, คดีนางสยามล พ.ศ. 2536, คดีนายแสงชัย สุนทรวัฒน์ ผู้อำนวยการ อสมท. พ.ศ. 2539 เป็นต้น ตัวอย่างการใช้พิสูจน์โดยอาศัยหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อลำดับเหตุการณ์ในคดีฆาตกรรม น.ส.เจนจิรา พลอยอรุณศรี นักศึกษาแพทย์ปี 5 เมื่อปี พ.ศ. 2541 ที่ถูกนายเสริม สาครราษฎร์ แฟนหนุ่มวางแผนฆ่าเนื่องจากความแค้นที่แฟนสาวได้บอกเลิก ต่อมาจึงได้ชวนมาตีหนังสี่ที่ห้องพักและพยายามปรับความเข้าใจกันแต่ไม่สำเร็จ จึงใช้ปืนยิงศีรษะแฟนสาวจนเสียชีวิตจากนั้นได้อำพรางศพด้วยการลงมือชำแหละศพ แยกชิ้นส่วนทิ้งลงชักโครก ส่วนกะโหลกศีรษะนำไปทิ้งแม่น้ำบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ทางตำรวจได้นำหลักฐานกะโหลกศีรษะมาทำภาพเชิงซ้อนพบว่า เป็นกะโหลกศีรษะของเจนจิรา และเมื่อทำการตรวจค้นที่พักของนายเสริมฯ ก็พบคราบเลือดเป็นจำนวนมากและในบ่อเกรอะยังพบชิ้นส่วนเศษเนื้อของมนุษย์ และจากการตรวจดีเอ็นเอของชิ้นเนื้อโดย พญ.พรทิพย์ ไรจนสุนันท์ ได้พบว่าเป็นชิ้นส่วนจากร่างกายของ น.ส. เจนจิราฯ ผู้เสียชีวิต ต่อมาศาลฎีกาได้พิพากษาจำคุกนายเสริมตลอดชีวิตและคดีนี้เป็นคดีแรกๆ ในประเทศไทยที่มีการนำหลักฐานดีเอ็นเอมาใช้ประกอบการพิจารณาคดี

¹² State V. Andrews, 533 So.2d 841 (Dist. Ct App.1989).

¹³ State V. Woodall, 385 So.2d 253 (W. Va.1989).

¹⁴ Spencer V. Commonwealth, 384 S.E.2d 7759 (1989).

¹⁵ Paul B. Weston, Criminal Investigation Basic Perspectives, fifth edition (Englewood Cliffs, N.

นอกจากนี้ ยังมีอีกคดีหนึ่งที่ได้รับความสนใจจากประชาชนอย่างมาก คือ คดีฆาตกรรม แพทย์หญิง ศุภพร บุญเกษมสันติ โดยเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2544 เมื่อ นายแพทย์วิสุทธิ บุญเกษมสันติ ได้แจ้งความเท็จเรื่องการหายตัวไปของ พญ.ศุภพรฯ ผู้เป็นภรรยา จากการถูกภาพกล้องวงจรปิดพบว่า นพ.วิสุทธิฯ เป็นคนสุดท้ายที่พบกับ พญ.ศุภพรฯ ก่อนหน้าการหายตัวไป หลังการสืบสวนสอบสวนพบว่า นพ.วิสุทธิฯ ได้วางแผนลวงให้ พญ.ศุภพรฯ ไปพบที่ร้านอาหารโออิชิในศูนย์การค้าสยามดิสคัฟเวอรี ทั้งนี้ นพ.วิสุทธิฯ ใช้ยานอนหลับอย่างแรงผสมในเครื่องดื่มเพื่อให้อาการสติและนำตัวพญ.ศุภพรฯ ไปที่อาคารวิทยนิเวศน์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อทำร้ายด้วยของมีคมจนถึงแก่ความตาย และได้อำพรางด้วยการหั่นศพและกระจายชิ้นส่วนไปยังสถานที่ต่าง ๆ จากการพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอของหลักฐานชิ้นเนื้อที่ได้จากบ่อเกรอะต่าง ๆ พบว่า พญ.ศุภพรฯ ได้เสียชีวิตแล้วโดยสามีเนื่องจากมีปมขัดแย้งเรื่องชู้สาวของสามีและต้องการพ้อหย่าของภรรยา คดีนี้ศาลฎีกาพิพากษาประหารชีวิต นพ.วิสุทธิฯ ผู้เป็นสามี ถึงแม้ว่าจะไม่พบศพของผู้เสียชีวิต แต่ผลการพิสูจน์ดีเอ็นเอประกอบกับพยานแวดล้อมต่าง ๆ จึงเชื่อได้ว่า พญ.ศุภพรฯ เสียชีวิตแล้ว ทั้งนี้ ในคดีนี้จะเห็นได้ว่านิติวิทยาศาสตร์ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญในกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งเมื่อนำเทคโนโลยีที่ค้นคว้าวิจัยและผลิตขึ้นอย่างทันสมัยมาผสมผสานกับหลักนิติวิทยาศาสตร์ก็จะทำให้การคลี่คลายคดีต่าง ๆ บรรลุผลได้เป็นอย่างดีและประชาชนได้รับความยุติธรรมมากขึ้น¹⁶

ดังนั้น พยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์จึงได้ถูกนำไปใช้ในการสร้างความโปร่งใสในการดำเนินคดีมากขึ้น ส่งผลให้การศึกษาก็เกี่ยวข้องกับการใช้พยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มีมากขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ดีเอ็นเอจึงมีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวกให้กับสังคม เนื่องจากเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่มีความน่าเชื่อถือและมีน้ำหนักมากในการพิจารณาคดีของศาล

2.2 วิธีการจัดเก็บสารพันธุกรรม (DNA) ในการนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานทางคดี

เนื่องจาก DNA เป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นมีประโยชน์อย่างมากในการช่วยให้เกิดความกระจ่างและช่วยให้มีความคลี่คลายในคดีได้ แต่อย่างไรก็ตามดีเอ็นเอย่อมเป็นพยานหลักฐานที่ต้องใช้ความระมัดระวังในการจัดเก็บและดูแลรักษาอย่างมาก เพราะถ้าหากไม่ระมัดระวังก็อาจจะทำให้ได้ผลของการพิสูจน์นั้นผิดเพี้ยนไป

¹⁶ สุนทรดี ชูลักษณะ และวิชุดา จันทรข้างแรม, “ประวัติการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์,” วารสารวิทยาศาสตร์ มข., ฉบับที่ 45, ปีที่ 3, น. 688.

2.2.1 ข้อดี-ข้อเสีย ของการจัดเก็บสารพันธุกรรม (DNA)

ในปัจจุบัน ได้มีการนำเอาการตรวจลายพิมพ์ DNA มาใช้ในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มากมายรวมทั้งในทางการแพทย์ ยกตัวอย่างเช่น การวินิจฉัยโรคทางพันธุกรรม การวิเคราะห์ยีนมะเร็ง และรวมถึงการนำเอา DNA มาตรวจทางนิติเวชวิทยา ซึ่งการนำ DNA นั้นมาใช้ในทางนิติเวชนั้น มีประโยชน์ดังนี้

1) การตรวจในคดีข่มขืนกระทำชำเรา ซึ่งเป็นการพิสูจน์บุคคลซึ่งได้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานกระทำชำเราโดยสามารถตรวจ DNA ได้จากสิ่งดังต่อไปนี้ คราบอสุจิ เส้นขนที่หัวหน้าที่มีรากขน หรือน้ำลายซึ่งอาจมีเยื่อกระพุ้งแก้ม และคราบเลือดที่อยู่ในบริเวณพื้นที่เกิดเหตุดังกล่าว ดังนั้น ในการหาและตรวจสอบหลักฐานในคดีข่มขืนที่กระทำชำเราว่าชายผู้ใดเป็นผู้มีเพศสัมพันธ์กับหญิงนั้น สามารถที่จะตรวจหาวัตถุพยาน หรือขนเพชรของฝ่ายชายที่อยู่บนร่างกายฝ่ายหญิง รวมถึงตัวอสุจิว่าเป็นของบุคคลใด¹⁷ แต่การจะพิสูจน์ว่าพยานหลักฐานดังกล่าวนี้เป็นของใครจะต้องทำการตรวจ DNA ยกตัวอย่างเช่นการพิสูจน์คดีข่มขืนในประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีการตรวจ DNA จากตัวของผู้ตายเสมอ แม้ว่าจะยังไม่สามารถที่จะจับคนร้ายได้ก็ตาม แต่เมื่อพนักงานตำรวจทำการตรวจพิสูจน์ตัวผู้ต้องหาในภายหลัง ก็สามารถที่จะค้นหาและจับตัวผู้ร้ายมาได้ในที่สุด แม้ว่าบางคดีนั้นจะผ่านมาแล้ว 5-6 ปีก็ตาม ก็ยังสามารถที่จะนำเอา DNA มาตรวจพิสูจน์ได้อีก เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการตรวจสอบและการจัดเก็บรักษา DNA ได้อย่างมีมาตรฐานที่ดีมาก อีกทั้งยังมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อทำการรองรับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่¹⁸ ฉะนั้นแล้วหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นจึงมีความน่าเชื่อถือมากกว่าประจักษ์พยาน

2) การตรวจหาผู้ร้ายในคดีฆาตกรรม ซึ่งส่วนใหญ่แล้วการฆาตกรรมมักจะมีการทำร้ายกัน ฉะนั้นแล้วมักจะมีคราบเลือดปรากฏอยู่ในที่เกิดเหตุเสมอ ฉะนั้นแล้วก็สามารถนำเลือดมาใช้ในการตรวจ DNA เพื่อนำสู่การหาบุคคลผู้ที่เป็นฆาตกร ซึ่งในประเทศไทยได้มีการนำเอาวิธีดังกล่าวนี้มาใช้ ยกตัวอย่างในคดีฆาตกรรมที่น่าสนใจ คดีวิสามันตยาเมธี หรือสุพจน์ มือปืนที่จังหวัดอ่างทอง การพิสูจน์ความจริงว่าผู้ตายน่าจะถูกฆ่าที่จังหวัดอ่างทอง ไม่ใช่จังหวัดนนทบุรีก็ใช้การตรวจ DNA โดยได้มีการไปตรวจหาต้นหญ้าที่เปื้อนเลือดในบริเวณของจังหวัดอ่างทอง ที่นำมาพิสูจน์ลายพิมพ์ DNA และพบว่าตรงกันกับผู้ตายทั้งสิบตำแหน่ง จึงทำให้น่าเชื่อถือได้ว่า ผู้ตายถูกทำให้บาดเจ็บตั้งแต่อยู่ที่จังหวัดอ่างทองแล้วนั่นเอง

¹⁷ คดี People v. Lipscomb, 215 Ill. App. 3d 413 (1991)

¹⁸ The Police and Criminal Evidence 1984

3) เพื่อใช้เป็นหลักฐานที่ทำให้ปลดปล่อยผู้บริสุทธิ์จากการที่ถูกควบคุมตัวโดยเร็ว เนื่องจากลายพิมพ์ดีเอ็นเอสามารถแยกผู้บริสุทธิ์ออกจากผู้ต้องหาได้อย่างชัดเจน และปลดปล่อยผู้บริสุทธิ์ได้อย่างรวดเร็วหากในกรณีที่มีการพบว่าการตรวจดีเอ็นเอจากพยานหลักฐานที่พบได้ในสถานที่เกิดเหตุ หรือจากร่างกายของผู้เสียหาย หากไม่เหมือนกับลายพิมพ์ดีเอ็นเอของผู้ต้องสงสัย ยกตัวอย่างเช่น คดี Regina V. Pitchfork ได้มีการนำเทคนิคทางนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาการฆาตกรรมของวัยรุ่นสองคนที่ถูกข่มขืนและฆาตกรรมในย่าน Narborough, Leicestershire ในปี 1983 และ 1986 ในการไต่สวนคดีฆาตกรรมซึ่งนำโดยนักสืบเดวิด เบเกอร์ ได้มีการนำดีเอ็นเอที่อยู่ในตัวอย่างเลือดซึ่งได้มาโดยสมัครใจจากชายในพื้นที่ราว 5,000 คนที่เต็มใจช่วยเหลือตำรวจเลสเตอร์เชียร์ในการสอบสวนส่งผลให้มีคดีสินการประหารชีวิตชายคนหนึ่งที่สามารถว่าก่ออาชญากรรม ในเวลาต่อมา Pitchfork พนักงานร้านเบเกอร์ในพื้นที่ได้บิบบังคับเพื่อนร่วมงานของเขาคือ เอียน เคลลี่ให้ยื่นรอกเขาเมื่อให้ตัวอย่างเลือด จากนั้นเคลลี่ก็ใช้หนังสือเดินทางปลอมเพื่อแอบอ้างเป็น Pitchfork เพื่อนร่วมงานอีกคนแจ้งความหลอกลวงกับตำรวจ Pitchfork ถูกจับและเลือดของเขาถูกส่งไปยังห้องทดลองของ Jeffrey เพื่อประมวลผลและพัฒนาโปรไฟล์รายละเอียดของ Pitchfork ตรงกับ DNA ที่ฆาตกรทิ้งไว้ซึ่งยืนยันว่ามีการปรากฏตัวของ Pitchfork ในสถานที่เกิดเหตุทั้งสอง ทำให้เขาสามารถพิเคราะห์ได้เป็นผู้ลงมือฆาตกรรมเหยื่อทั้งสองเอง¹⁹ เป็นต้น

4) ใช้เชื่อมโยงระหว่างสถานที่เกิดเหตุ ผู้ต้องหาและเหยื่ออาชญากรรม หากนำหลักการแลกเปลี่ยนของโลคาร์ด (Locard's exchange principle) หลักการนี้มีที่มาจาก ดร.เอ็ดมันด์โลคาร์ด (Dr. Edmond Locard, 1877 –1966) ซึ่งกล่าวไว้ว่า “ทุกๆ การสัมผัส ย่อมมีการทิ้งร่องรอย (Every contact leaves a trace)” ซึ่งหมายถึง ไม่ว่าจะมีการจับ การสัมผัส การสวมเสื้อผ้า การเดินไปเหยียบ ณ ที่แห่งใด ย่อมจะมีการทิ้งร่องรอยหรือหลักฐานไว้เสมอ หากเป็นการจับจะมีการทิ้งลายนิ้วมือ หากหลักการนี้จึงเป็นที่มาของการศึกษาค้นคว้าทางนิติวิทยาศาสตร์ด้านการตรวจวัตถุพยานอย่างแพร่หลายมาพิจารณา²⁰ เมื่อวัตถุสองสิ่งมาสัมผัสกันย่อมมีการแลกเปลี่ยนกัน พยานวัตถุซึ่งกันและกัน ดังนั้น ในการประกอบอาชญากรรม เมื่อผู้กระทำผิดได้เข้าสัมผัสตัวกับผู้เสียหาย จึงเกิดการแลกเปลี่ยนวัตถุพยานซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจจะพบได้จากหลักฐานของผู้กระทำผิดที่ได้ทำหล่นเอาไว้บนร่างกายของผู้เสียหายและในที่เกิดเหตุนั่นเอง

¹⁹ [2009] EWCA Crim 963.

²⁰ พรชัย สุทธิคุณ, พลตำรวจตรี, “การใช้การสืบสวนทางนิติวิทยาศาสตร์โดยใช้โปรแกรมอ่านใบหน้า (Facial Recognition) ในงานด้านความมั่นคงแบบบูรณาการ,” วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2560 – 2561, (2561), น. 18.

5) เพื่อระบุตัวผู้กระทำความผิดซ้ำได้โดยเร็ว ซึ่งส่วนมากผู้ที่กระทำผิดมักจะคิดว่าตนเองจะไม่ได้รับโอกาสทางด้านสังคมแล้วจึงหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ดังนั้น การจัดเก็บ DNA ของผู้กระทำความผิดเอาไว้ในขณะที่ยังไม่ได้มีการกระทำความผิดครั้งแรกนั้น ย่อมทำให้รัฐสามารถที่จะสืบหาตัวผู้กระทำความผิดซ้ำได้รวดเร็วมากขึ้น โดยการนำเอาข้อมูล DNA ที่ได้จากพยานหลักฐาน ไม่ว่าจะได้จากตัวผู้เสียหายหรือ จากสถานที่เกิดเหตุนำไปตรวจค้นกับข้อมูลดีเอ็นเอของผู้กระทำความผิดว่าเป็นบุคคลคนเดียวกันหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการนำเอา DNA มาตรวจพิสูจน์นั้นเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

6) เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของบุคคล²¹ เนื่องจากพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นสามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าบุคคลใดมิได้เป็นผู้กระทำความผิด เนื่องจากพยานหลักฐานดังกล่าวนี้มีความชัดเจนและแม่นยำสามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าบุคคลดังกล่าวนี้ได้กระทำความผิดจริงหรือไม่

ดังนั้น ประโยชน์ของการตรวจ DNA จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในการแพทย์แล้วยังสามารถที่จะนำมาใช้พิสูจน์ในทางกระบวนการยุติธรรมได้ เนื่องจากเป็นพยานหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือ และได้ผลลัพธ์ที่ค่อนข้างชัดเจนและนำมาพิสูจน์ผู้กระทำความผิดได้อย่างมีความแม่นยำ ด้วยเหตุนี้ การนำเอา DNA มาทำการจัดเก็บในลักษณะเป็นฐานข้อมูลย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือหน่วยงานต่างๆ ทำให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้นและมีความรวดเร็ว ซึ่งการจัดเก็บดีเอ็นเอในฐานข้อมูลแห่งชาติเป็นเครื่องมือในการช่วยคลี่คลายคดีอาญาเพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ อีกทั้งยังเป็นการช่วยปกป้องผู้บริสุทธิ์ในคดีด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม การนำเอา DNA มาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ นั้น ควรจะต้องมีข้อระมัดระวังทั้งในเรื่องของการตรวจ การจัดเก็บ รวมถึงการนำเอา DNA มาใช้ประโยชน์ทางปฏิบัติด้วย เพราะเนื่องจากการตรวจลายพิมพ์ DNA เป็นเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการพิสูจน์บุคคล แต่ก็มักจะมีต้นทุนในการดำเนินการที่ค่อนข้างสูง อีกทั้งกระบวนการในการตรวจหาลายพิมพ์ก็เป็นเทคนิคที่ยุ่ยากซับซ้อน จึงต้องการบุคลากรที่มีคุณภาพสูง ฉะนั้นแล้วจึงต้องระมัดระวังในการรับฟัง หรือรับรองผลการตรวจ ซึ่งมีข้อควรระมัดระวังดังนี้

1) การตรวจต้องกระทำโดยนักวิทยาศาสตร์ที่มีประสบการณ์ มีความสามารถเฉพาะทาง คอยทำการตรวจสอบควบคุมดูแลทุกขั้นตอน เนื่องจากการตรวจมิใช่เป็นเพียงการหยดน้ำยา คูสิที่เปลี่ยนหรืออะไรที่ง่าย ผู้ที่ทำการควบคุมการตรวจต้องเป็นระดับนักวิจัยที่มีความรู้ระดับปริญญาโท หรือเอก อีกทั้งต้องมีประสบการณ์ด้วย ไม่ใช่ใครๆ ก็สามารถทำได้ นอกจากนี้

²¹ เติ้งอ่าง, น. 18, 690.

บุคลากรที่จะทำงานด้านนี้ตั้งแต่พนักงานสอบสวน จนรวมไปถึงแพทย์ก็ต้องมีความรู้และประสบการณ์เช่นกัน

2) การตรวจควรใช้น้ำยาตามเกณฑ์มาตรฐานสากล เช่น ในกรณี FBI ในสหรัฐอเมริกา น้ำยาที่ใช้ตรวจควรมีการรับรองมาตรฐาน (Licensed reagent) และมีคุณภาพดีไม่หมดอายุ หน่วยงานบางแห่งพยายามประหยัดงบประมาณจึงเตรียมน้ำยาขึ้นเอง ซึ่งการรับรองมาตรฐานของน้ำยานี้สำคัญพอๆ กับการควบคุมมาตรฐานทางเทคนิคที่กำหนดว่าต้องตรวจสอบซ้ำเป็นประจำ เพราะผลการตรวจอาจมีความผิดพลาดได้ อันเนื่องมาจากคุณภาพของน้ำยาตรวจ

3) งบประมาณในการจัดทำเก็บข้อมูล DNA เนื่องจากการจัดเก็บนั้นค่อนข้างจะมีค่าใช้จ่ายสูง ไม่ว่าจะเป็นด้านระบบปฏิบัติการฐานข้อมูลเบื้องต้น เครื่องมือ อุปกรณ์ การทดสอบ บุคลากรผู้เชี่ยวชาญ เหล่านี้ เป็นสิ่งที่รัฐบาลต้องเตรียมพร้อม และสนับสนุน ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าการพัฒนาและการวางระบบการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการในหลายๆ ด้าน จึงต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูงจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลต้องพิจารณาและให้ความสำคัญด้วย ผลของการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติจึงจะประสบความสำเร็จ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

4) การจัดเก็บฐานข้อมูล DNA นั้นอาจจะเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลแม้ว่าการจัดเก็บข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติจะมีประโยชน์ต่อการป้องกันและปราบปรามคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมของนานาชาติ แต่การจัดเก็บข้อมูลดีเอ็นเอจากประชาชนนั้นต้องเคารพสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของประชาชนด้วยการวิจัยพบว่า ฐานข้อมูลดีเอ็นเอจะมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมแต่ในขณะเดียวกัน การกระทำของรัฐอาจจะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ ความเป็นส่วนตัวของประชาชนได้

2.2.2 วิธีการจัดเก็บพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อนำส่งตรวจ

DNA เป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่มีวิธีในการการจัดเก็บที่จะต้องใช้เวลาความระมัดระวังอย่างมาก เนื่องจากเป็นพยานวัตถุที่มีความสำคัญต่อกระบวนการทางคดี ฉะนั้นแล้วหากไม่มีการจัดเก็บที่ดีและได้มาตรฐานย่อมจะส่งผลให้ผลตรวจดังกล่าวนั้นมีความผิดพลาดหรือมีความคลาดเคลื่อนไปและไม่อาจที่จะนำมาอ้างในชั้นศาลได้²²

²² อรรถพล แซ่มสุวรรณวงศ์ และคณะ, นิติวิทยาศาสตร์ 2 เพื่อการสืบสวนสอบสวน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : ทีซีซี พรินติ้ง, 2546), น. 185.

2.2.2.1 หลักการเก็บพยานวัตถุพยานทางชีววิทยาเพื่อส่งตรวจ²³

1) หลักความเหมาะสม อุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้เก็บตัวอย่างต้องเหมาะสมกับชนิดของวัตถุพยานและต้องสามารถเก็บตัวอย่างให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ที่สุด

2) หลัก Sterile technique อุปกรณ์ที่ใช้เก็บต้องเป็นอุปกรณ์ที่ปราศจากการปนเปื้อนได้ และสามารถป้องกันความเสียหายของตัวอย่างส่งตรวจได้เป็นอย่างดี

3) หลัก Chain of custody ต้องมีการยืนยันระบุตัวเจ้าของหรือที่มาของสิ่งส่งตรวจนั้นให้ชัดเจน และติดฉลากให้เรียบร้อยเพื่อป้องกันการสับเปลี่ยนหรือสูญหาย

2.2.2.2 วิธีการเก็บวัตถุพยานทางชีววิทยาเพื่อส่งตรวจแยกได้ดังนี้²⁴

วัตถุพยาน	สภาพ	ตำแหน่ง	วิธีการจัดเก็บ
โลหิต	ของเหลว	ตัวบุคคล	เก็บในEdta2 หลอด
		ที่เกิดเหตุ	1. ใช้เข็มฉีดยาเก็บใน Edtaหรือ 2. ใช้ผ้าสำชุบ-ฝั้งลมแห้ง
	ก้อน	ที่เกิดเหตุ	เก็บก้อนเลือดในหลอดทดลองเติมน้ำเกลือปริมาณเท่ากัน
	เป็ยก	เลือดฝ้้า	ฝั้งลมให้แห้ง เก็บในถุงกระดาษ
	เป็ยก	วัตถุ	ฝั้งลมให้แห้ง
	ในน้ำ	ในน้ำ	ดูดด้วยเข็มฉีดยา ใส่ในภาชนะพลาสติกเก็บในช่องแช่แข็ง ภาชนะพลาสติกเก็บใน ช่องแช่แข็ง
	คราบโลหิต	คราบ	อาวุธ
ร่างกาย			ขูดเก็บในถุงกระดาษ
ที่เกิดเหตุ			ขูดเก็บในถุงกระดาษ
วัตถุ			ขูดเก็บในถุงกระดาษ
วัตถุขนาดเล็ก			เก็บวัตถุทั้งชิ้นพาหะ
ฝั้้าม่าน พรม กระดาษ ไม้			ตัดบริเวณที่มีคราบแยกเก็บ
พื้นผิววัสดุที่เคลื่อนที่ไม่ได้			1. ขูดเก็บในถุงกระดาษ ได้ เช่น พื้น และผนัง 2. ดูดซับด้วยเส้นใยฝั้้ายคอนกรีต
จุดกระเซ็น		พื้นผิววัสดุที่เคลื่อนที่ไม่ได้	ใช้เทปปิดทับแล้วเก็บในภาชนะ กระดาษ
อสุจิ	ของเหลว	ตัวผู้เสียหาย	ก. เก็บอสุจิใส่หลอด ข. เก็บด้วยก้านสำลีและใส่ผู้เขียน
		วัตถุที่เกิดเหตุ	ก. เก็บอสุจิใส่หลอด ข. ใช้ฝั้้าสำชุบแล้วฝั้งลมให้แห้ง

²³ ภาควิชานิติเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล, คู่มือสิ่งส่งตรวจห้องปฏิบัติการนิติเวชศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล, 2563), น. 42-49.

²⁴ เพ็้งอ้อาง, น. 18, 691.

วัตถุพยาน	สภาพ	ตำแหน่ง	วิธีการจัดเก็บ
	เปื้อก	เสื้อผ้า	เก็บทั้งชิ้น
	คราบแห้ง	พรม, ผ้าปูที่นอน	ตัดเก็บเฉพาะรอบคราบ
		พื้นผิวที่เคลื่อนที่ไม่ได้	ขูดเก็บในถุงกระดาษ
น้ำลาย	ของเหลว	ในที่เกิดเหตุ	ใช้เข็มฉีดยาดูดเก็บในหลอดทดลอง
	คราบ	ที่เกิดเหตุ	เก็บเฉพาะบริเวณที่มีคราบ
		เสื้อผ้า, วัตถุ	เก็บทั้งชิ้น
เส้นผม	มีเนื้อเยื่อติด	ที่เกิดเหตุ	เก็บในภาชนะแช่เย็น
	มีโลหิตติด	ที่เกิดเหตุ	แยกเส้นผมออก ผึ่งลมให้แห้ง และใส่ถุงกระดาษ
	ทั้งเส้น	ที่เกิดเหตุ	ใช้ปากคีบเก็บบรรจุในถุงกระดาษ

2.2.3 การประเมินวัตถุที่ส่งตรวจ (DNA)

เนื่องจากการตรวจลายพิมพ์ DNA เป็นเทคนิคที่ค่อนข้างยากและมีต้นทุนสูง อีกทั้งบางครั้งวัตถุพยานมีจำนวนน้อย ผู้เก็บรวบรวมวัตถุพยานที่ส่งตรวจ จะต้องใช้ความระมัดระวังในการเก็บรักษาวัตถุพยานเพื่อไม่ให้สูญหาย หรือให้เสื่อมสลายน้อยที่สุด และจะต้องพยายามให้ได้ผลดีที่สุดและแม่นยำ จึงต้องมีการประเมินคุณภาพวัตถุที่ส่งตรวจโดยมีหลักการดังนี้ คือ

1) ตรวจสอบว่าวัตถุพยานแยกว่าเป็นเนื้อเยื่อประเภทใดก่อน ยกตัวอย่างเช่น เป็นเลือด น้ำลาย หรือคราบอสุจิ กระจก หรือเส้นผมเสียก่อน เพื่อที่จะเลือกวิธีในการสกัด DNA ให้มีความเหมาะสมกับเนื้อเยื่อ

2) ตรวจสอบคุณภาพ (Quality) DNA ของวัตถุพยาน

3) ตรวจสอบปริมาณของ DNA (Quantity) หากมีปริมาณน้อยจะต้องมีวิธีเพิ่มจำนวน DNA (Amplification) ด้วยเทคนิคอื่นๆ

4) ตรวจสอบว่า DNA ที่ได้นั้นเป็นของมนุษย์หรือไม่

5) ตรวจสอบว่า DNA (State) เช่น เป็น Single Strand หรือเป็น Double Strand เพื่อที่จะได้เลือกวิธีตรวจได้ถูกต้อง

2.2.4 การตรวจลายพิมพ์ DNA

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายร่างกาย ก่ออาชญากรรม หรือการข่มขืนขึ้นนั้น ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานที่พบได้ในสถานที่เกิดเหตุ เพื่อนำเอาพยานหลักฐานดังกล่าวไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสืบสวนและเสาะหาตัวผู้กระทำความผิดเพื่อนำมาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งจะพบได้ว่าการตรวจหรือการเก็บพยานหลักฐานนั้น เจ้าพนักงานตำรวจจะเน้นเก็บพยานหลักฐานที่เป็นนิติวิทยาศาสตร์ ยกตัวอย่างเช่น รอยนิ้วมือ คราบเลือด เป็นต้น ฉะนั้นแล้วพยานหลักฐานทาง

นิติวิทยาศาสตร์นั้นจึงได้ถูกนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อทำการสืบหาตัวผู้กระทำความผิด หรืออาชญากร

โดยเมื่อได้ตัวอย่าง DNA มาแล้วนั้น ขั้นตอนต่อไปคือการนำตัวอย่าง DNA ไปทำการตรวจสอบหลายพิมพ์ DNA ซึ่งพบว่าในปัจจุบันเทคนิคทางอณูชีววิทยาที่สามารถนำมาประยุกต์เพื่อการตรวจสอบหลายพิมพ์ DNA มีอยู่ด้วยกัน 2 วิธี²⁵ คือ

1) เทคนิค RFLP (Restriction Enzyme Fragment Length Polymorphism)

เป็นเทคนิคที่ใช้เอนไซม์ตัดจำเพาะมาตัดสายดีเอ็นเอเพื่อตรวจสอบความแตกต่างของชิ้น DNA ที่ได้ถูกตัด ณ ตำแหน่งที่จำเพาะ โดยเทคนิคดังกล่าวนี้เป็นเทคนิคที่สามารถให้ข้อมูล DNA ได้อย่างสมบูรณ์จากการตรวจตัวอย่างที่มีปริมาณมากและคุณภาพดี แต่ในความจริงนั้น วัตถุพยานที่สามารถพบได้จากสถานที่เกิดเหตุ มักจะมีปริมาณที่ค่อนข้างน้อยและคุณภาพค่อนข้างต่ำ เพราะอาจจะถูกทำลายจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้ เช่น ความชื้น ความร้อน และรวมถึงแสงแดด ฉะนั้นแล้ววัตถุพยานที่พบในสถานที่เกิดเหตุ จึงไม่สามารถที่จะนำมาตรวจได้ด้วยวิธี RFLP นั้นเอง

2) เทคนิค PCR (Polymerase Chain Reaction)

โดยเทคนิคนี้เข้ามาแทนที่เทคนิค RFLP และได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์งานทางด้าน DNA ทั้งที่เกี่ยวกับงานวิจัยและการวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ เทคนิค PCR คือ วิธีการเพิ่มปริมาณ DNA แบบวงจรรวมในหลอดทดลอง โดยอาศัยเอนไซม์ดีเอ็นเอพอลิเมอเรสที่สามารถทนต่อความร้อนที่อุณหภูมิสูงๆ เพื่อเพิ่มปริมาณดีเอ็นเอที่ต้องการให้เป็นล้านๆ เท่าภายในระยะเวลาเพียง 2-3 ชั่วโมง จึงสามารถนำมาใช้ในงานพิสูจน์พยานหลักฐานได้เป็นอย่างดี เพราะวัตถุพยานที่พบในการประกอบอาชญากรรมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีปริมาณน้อยมาก อย่างไรก็ตาม ด้วยคุณสมบัติที่สามารถเพิ่มขยายปริมาณสารพันธุกรรมได้มากตามจำนวนที่ต้องการ หากมีการปะปนของดีเอ็นเอแปลกปลอมแม้แต่เพียงเล็กน้อยก็อาจทำให้การวิเคราะห์ชนิดของสารพันธุกรรมในสิ่งส่งตรวจเกิดผิดพลาดในการแปลผลได้ ดังนั้นจึงต้องมีการปฏิบัติตามข้อแนะนำในการเก็บตัวอย่างอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้การตรวจด้วยเทคนิค PCR อาจให้ข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือเมื่อเปรียบเทียบกับเทคนิค RFLP

ฉะนั้นแล้วการตรวจวัตถุพยานนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงเทคนิคในการตรวจด้วย เพราะถึงแม้ว่าทุกเทคนิคจะสามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลในการตรวจได้เหมือนกันหมด แต่จากระบบปฏิบัติงานที่มีความแตกต่างกันนั้น ประกอบกับแต่ละเทคนิคที่อาจจะทำให้ข้อมูลดีเอ็นเอที่ได้นั้น

²⁵ วิชัย บุญแสง และคณะ, ลายพิมพ์ดีเอ็นเอ จากสารพันธุกรรมสู่เทคโนโลยีพิสูจน์บุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 2 (ม.ป.ท: สำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2545), น. 26.

มีความแตกต่างกันไปบ้างในแต่ละตำแหน่งที่อาจจะทำให้ข้อมูลที่ได้มานั้นมีความเป็นไปได้ว่าจะไม่สอดคล้องกัน²⁶

2.3 ข้อความคิดขั้นพื้นฐานในการคุ้มครองสารพันธุกรรม (DNA)

2.3.1 แนวความคิดทฤษฎีพยานหลักฐานดีเอ็นเอมีประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พยานหลักฐานดีเอ็นเอ มีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อีกทั้งยังมีการยืนยันว่าดีเอ็นเอที่ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้น สามารถที่จะช่วยคลี่คลายคดีอาญาได้ รวมทั้งคดีอาญาในอดีต และถือได้ว่าเป็นป้องกันการกระทำความคิดในคดีอาญาในอนาคตได้อีกด้วย²⁷ โดย Mark McCormick ได้อธิบายไว้ว่า การรับฟังพยานหลักฐานดีเอ็นเอซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการพิสูจน์ความคิดในคดีอาญา²⁸ โดยผู้พิพากษาจะรับฟังผ่านทางพยานผู้เชี่ยวชาญ (Expert evidence)²⁹

แม้ในตอนเริ่มแรก จะมีการนำเอาผลการวิเคราะห์กลุ่มเลือด (Blood group analysis) มาใช้ในการตรวจผู้ต้องสงสัยกับเหยื่ออาชญากรรม แต่ปรากฏว่าได้ผลที่ไม่ชัดเจน จนกระทั่งเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ในการตรวจวิเคราะห์ดีเอ็นเอ (DNA analysis)³⁰ ได้พัฒนาขึ้นโดยศาสตราจารย์ Alec Jeffreys ได้พัฒนาระบบ MLP System ขึ้นมา³¹

ดังนั้น ดีเอ็นเอ จึงเป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญที่สามารถคลี่คลายคดีได้ และสามารถที่จะพิสูจน์ความคิดหรือความบริสุทธิ์ของบุคคลได้ อีกทั้งดีเอ็นเอนั้นยังได้รับการยอมรับจากนักวิชาการกฎหมาย และประเทศทั่วโลกที่ได้นำเอาดีเอ็นเอมาใช้ในการพิสูจน์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งต่างประเทศได้มีการพัฒนาเครื่องมือในการจัดเก็บดีเอ็นเอให้ได้มาตรฐานใน

²⁶ เพิ่งอ้าง, น. 27.

²⁷ Breyer, S., Furthering the Conversation about Science and Society, In D. Lazer (Ed.), (DNA and the Criminal Justice System: The Technology of Justice: MIT Press, 2004), p.16.

²⁸ McCormick, M., "Scientific Evidence: Defining a New Approach to Admissibility," Iowa Law Review, 67, pp.879-916(1981).

²⁹ Orofino, S., "Daubert v. Merrel Dow Pharmaceuticals, Inc. : The Battle Over Admissibility Standards for Scientific Evidence in Court," Journal of Undergraduate Sciences, 3, pp.109-111(1996).

³⁰ Schneider, P. M., & Martin, P. D. "Criminal DNA databases: the European situation," Forensic Science International, 119(2), p.232-238(2001).

³¹ Werrett, D. J., "The National DNA Database," Forensic Science International, 88(1), pp.33-42 (1997).

ระดับสากล ที่เรียกว่า ระบบฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามผู้กระทำความผิดและปกป้องผู้บริสุทธิ์ในคดีอาญาได้ และเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการที่จะติดตามตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษโดยเร็ว

2.3.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดที่ถูกจัดเก็บพยานหลักฐานดีเอ็นเอ

2.3.2.1 ความหมายของสิทธิเสรีภาพ

มีผู้ให้ความหมายของสิทธิ (Right) ไว้หลายท่าน ได้แก่

สิทธิ หมายถึง “อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น (เช่น สิทธิทางหนี้ กรรมสิทธิ์ ฯลฯ) เป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลหนึ่งในอันที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นอีกคนหนึ่งหรือหลายคนกระทำการบางอย่างบางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน หรือให้ละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง”³²

ในขณะที่มีนักกฎหมายอีกท่านหนึ่งให้ความหมายของสิทธิ ว่าหมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ กฎหมายในที่นี้คือรัฐธรรมนูญ เมื่อกล่าวถึงสิทธิในรัฐธรรมนูญจึงหมายถึงสิทธิในทางมหาชน (Public rights) ซึ่งมีหลักเกณฑ์คลุมถึงสิทธิในทางเอกชน (Private rights) เช่น สิทธิในทางครอบครัว สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในการรับมรดก และคลุมไปถึงสิทธิที่กว้างกว่า เช่น สิทธิเลือกตั้งสิทธิในชีวิตร่างกาย³³

นอกจากนี้กฎหมายยังได้รับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไว้หลายฉบับด้วยกัน ได้แก่ “สิทธิตามรัฐธรรมนูญ” ถือได้ว่าเป็น “สิทธิตามกฎหมายมหาชน” หมายถึง อำนาจตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรองและคุ้มครองแก่ปัจเจกชนในอันที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใด การให้อำนาจแก่ปัจเจกบุคคลดังกล่าว ย่อมก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลแทรกแซงในสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรียกร้องต่อองค์กรของรัฐมิให้แทรกแซงในขอบเขตของตน และบางกรณีก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีเพื่อเรียกร้องให้ผู้อื่นหรือรัฐกระทำการหรือละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น สิทธิในการได้รับการศึกษา

³² วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2543), น. 9.

³³ วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสวงสุทธิการพิมพ์, 2530), น. 641.

ขั้นพื้นฐาน สิทธิในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์กรเอกชน หรือหมู่คณะอื่น เป็นต้น³⁴

ส่วน “เสรีภาพ” หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่นอันเป็น ภาวะที่ปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง ดังนั้น เสรีภาพคืออำนาจของบุคคลในอันที่จะกำหนด ตนเอง (Self-determination) ซึ่งอำนาจนี้บุคคลย่อมสามารถเลือกวิถีชีวิตของตนได้ด้วยตนเอง ตามใจปรารถนา เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง³⁵

สรุปแล้ว สิทธินั้นเป็นอำนาจที่รัฐได้มอบให้แก่ปัจเจกชนเพื่อที่จะรับรองและคุ้มครอง ให้ปัจเจกชนนั้นสามารถใช้อำนาจดังกล่าวเช่นว่านั้นกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใด เพื่อ ประโยชน์ของตน อีกทั้งมีสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลแทรกแซงในสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตน ได้ ส่วนเสรีภาพนั้น คือความมีอิสระที่กระทำการใด หรือไม่กระการใด ตามความประสงค์ของตน ทั้งนี้ การใช้สิทธิและเสรีภาพนั้น จะต้องไม่เป็นการขัดต่อสิทธิของผู้อื่นด้วยเช่นกัน

2.3.2.2 ขอบเขตในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

แม้ว่าสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายจะได้รับการรับรองและคุ้มครองเอาไว้ก็ตาม แต่ก็มิได้ หมายความว่าบุคคลทุกคนจะสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายอย่างไร้ขอบเขต ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการใช้สิทธิและเสรีภาพตามอำเภอใจ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจึง ได้มีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเอาไว้ ทั้งนี้ การกำหนดให้บุคคลจะต้องใช้สิทธิเสรีภาพภายในเขต แดนของสิทธิเสรีภาพแห่งตน และต้องไม่ล่วงเข้าไปในเขตแดนของสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นใด นั้นจะต้องยึดถือตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัดตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 25³⁶ ซึ่งกำหนดไว้ว่า บทบัญญัติใด ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพของประชาชนไว้เป็นการเฉพาะแล้ว บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และ ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ หากการใช้สิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าวไม่เป็นละเมิดหรือเป็นภัย ต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือ เสรีภาพของบุคคลอื่น ทั้งนี้ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีกฎหมาย บัญญัติให้อำนาจไว้เท่านั้น และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและจะ กระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ไม่ได้

³⁴ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญใหม่, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543), น. 47-48.

³⁵ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2543), น. 21.

³⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, มาตรา 25.

โดยขอบเขตในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นแบ่งได้เป็น 3 ประการหลัก

1) เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้อื่น³⁷

การให้ความคุ้มครอง “สิทธิของบุคคลอื่น” นั้นเป็นข้อจำกัดที่มีอยู่ในสิทธิและเสรีภาพทั้งหลาย สิทธิของบุคคลอื่นทำให้เกิดความชอบธรรมในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ดังนั้น ในการพิจารณาถึงสิทธิของบุคคลอื่น จึงจำเป็นต้องย้อนกลับไปพิจารณามนุษย์ในสภาวะธรรมชาติดั้งเดิม ตามทัศนะของจอห์น ล็อกเห็นว่ามนุษย์ตามสภาวะธรรมชาติดั้งเดิม เป็นสภาวะที่มนุษย์มีเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ มนุษย์สามารถกำหนดการกระทำของตนเองได้ ภายในขอบเขตของกฎธรรมชาติ นอกจากนี้ ในสภาวะธรรมชาตินั้นมนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ หากพิจารณาตามแนวความคิดของกฎหมายธรรมชาติ เห็นว่าการที่มนุษย์มีเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันนั้น ก่อให้เกิดผลว่า ไม่ว่าบุคคลใดก็ไม่สามารถก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินและเสรีภาพของบุคคลอื่นได้ เพราะทุกคนต่างเป็นอิสระและเท่าเทียมกัน หรืออาจกล่าวได้ว่า เพื่อเป็นการคุ้มครองเสรีภาพอันเท่าเทียมกันสำหรับทุกๆ คน ทั้งนี้ เสรีภาพของบุคคลหนึ่งย่อมมีข้อจำกัดอยู่ที่เสรีภาพของบุคคลอื่นๆ

2) เพื่อการดำรงอยู่ของรัฐ³⁸

ในการดำรงอยู่ของรัฐนั้น รัฐมีภารกิจพื้นฐานที่สำคัญ กล่าวคือ การรักษาความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ ถือว่าเป็นพื้นฐานสำหรับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามพื้นฐานของทฤษฎีสัญญาประชาคมนั้น ความมั่นคงของรัฐเป็นผลมาจากการที่รัฐเข้ามาทำหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของปัจเจกชน ดังนั้น ความมั่นคงในการดำรงอยู่ของรัฐและความสามารถทำภาระหน้าที่ของรัฐจึงเป็นเหตุผลอันชอบธรรมสำหรับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้น

3) เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน³⁹

ประโยชน์สาธารณะถือเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับมาตั้งแต่สมัยโรมันจนนำไปสู่การแบ่งแยกระหว่างกฎหมายเอกชนกับกฎหมายมหาชน กล่าวคือ กฎหมายเอกชนเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องผลประโยชน์ระหว่างปัจเจกบุคคลด้วยกัน แต่กฎหมายมหาชนเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนรวมหรือผลประโยชน์ของสังคมประเทศชาติโดยรวม ดังนั้น โดยทั่วไปแล้วผลประโยชน์ของส่วนรวมย่อมมาก่อนผลประโยชน์ส่วนบุคคลเสมอ ด้วยเหตุนี้ การจำกัดสิทธิและ

³⁷ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2522), น. 204-205.

³⁸ เพิ่งอ้าง, น. 207.

³⁹ เพิ่งอ้าง, น. 214.

เสรีภาพส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์สาธารณะที่ดี หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่ดี จึงเป็นเรื่องที่มีความชอบธรรมอย่างยิ่ง

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าแม้ว่าสิทธิและเสรีภาพนั้นจะได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยกฎหมายก็ตาม แต่ย่อมถูกจำกัดด้วยเหตุบางประการ อันเป็นเงื่อนไขในการในที่จะไม่ทำให้บุคคลใดใช้อำนาจตามอำเภอใจ ทั้งนี้เพื่อเป็นการดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของรัฐและเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณะหรือรักษาความสงบสุขแก่บ้านเมือง

2.3.2.3 การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดที่ถูกจัดเก็บพยานหลักฐาน
คดีอาญา

1) สิทธิในเนื้อตัวร่างกายของบุคคล

โดยจอห์น ล็อก ได้กล่าวว่า คนที่เกิดมาแล้วย่อมมีเสรีภาพที่สมบูรณ์อย่างไม่จำกัดต่อสิทธิทั้งหลายทั้งปวงตามกฎหมายแห่งธรรมชาติ และยังมีคุณสมบัติที่เทียบเท่ากับผู้อื่นอีกทั้งเขาผู้นั้นยังมีสิทธิในชีวิตของตนมีเสรีภาพแห่งตน⁴⁰ เพราะว่ามีมนุษย์เกิดมามีความเสมอภาคและอิสรภาพทัดเทียมกัน (Men beings are equal, have equal rights) จะไม่มีบุคคลใดที่จะมีสิทธิทำอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สินของผู้อื่น กฎหมายที่ดีไม่ใช่สิ่งที่จำกัดสิทธิเสรีภาพ แต่เป็นสิ่งปกป้องสิทธิเสรีภาพ ที่ใครปราศจากกฎหมายที่นั่นไม่มีอิสรเสรีจะนั่นแล้วกฎหมายไม่ได้อยู่ภายใต้การบังคับตามอำเภอใจของบุคคลหนึ่งบุคคลใด⁴¹

ดังนั้น รัฐจะเข้ามารบกวนโดยใช้อำนาจตามอำเภอใจไม่ได้ ประกอบกับประชาชนมีสิทธิที่จะได้รับความรับรองและคุ้มครองจากการล่วงล้ำสิทธิในร่างกาย อีกทั้งยังมีสิทธิเรียกร้องต่อรัฐเพื่อมิให้กระทำการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เนื่องจากชีวิต และร่างกายนั้นย่อมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งไม่สามารถที่จะแยกออกจากความเป็นมนุษย์ได้⁴²

โดยนัยนี้ สิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกายจึงมีความหมายครอบคลุมถึง⁴³

(1) ชีวิตร่างกายที่เป็นส่วนหนึ่งของสรีระทั้งหมดของมนุษย์ตลอดทั้งเส้นผม เล็บ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ การเข้าจับกุมบุคคลใดแม้ว่าบุคคลนั้นจะพิสูจน์ได้ว่าบุคคลดังกล่าวนี้ได้กระทำ

⁴⁰ John Locke, *Two Treatises of Government*, Edited by Peter Laslett (Oxford: Cambridge University Press, 2003), pp.133-135.

⁴¹ *Ibid*, p. 121-127.

⁴² สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์, *คู่มือสอบกฎหมายรัฐธรรมนูญ*, (กรุงเทพมหานคร: โอเคพีริ้นติ้ง, 2013), น. 24.

⁴³ จิรนิติ หะวานนท์, *สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2544), น. 15-16.

ผิดจริงก็ตาม แต่การเข้าจับกุมเช่นนั้น ย่อมเป็นการกระทำที่ทำให้หยุดการเคลื่อนไหวในร่างกาย อันเป็นการกระทบสิทธิและเสรีภาพในร่างกายของบุคคล ตลอดจนการเก็บเส้นผมของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเพื่อตรวจพิสูจน์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นการกระทำที่กระทบสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของบุคคลโดยตรง

(2) ชีวิตและร่างกายนั้น ย่อมรวมถึงสิ่งที่อยู่ภายในร่างกายของบุคคลด้วย เช่น เลือด ปัสสาวะ เนื้อเยื่อจากส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เป็นต้น ดังนั้นการที่เจ้าพนักงานของรัฐได้ใช้อำนาจตามกฎหมายในการที่นำเลือดหรือสิ่งตรวจจากร่างกายของบุคคลใดเพื่อไปพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ย่อมถือได้ว่าเป็นการแทรกแซงและกระทบต่อสิทธิในชีวิตร่างกายของบุคคล

(3) ชีวิตร่างกายนั้นรวมถึงสิ่งที่อยู่ภายนอกสรีระร่างกายด้วย เช่น เสื้อผ้าที่สวมใส่ ดังนั้นแล้วการตรวจค้นร่างกายหรือสิ่งของในตัวบุคคลจึงถือเป็นการตรวจค้นร่างกาย ซึ่งจะเห็นว่าสิทธิในเนื้อตัวร่างกายนั้น ย่อมที่จะต้องได้รับการคุ้มครองและรับรองตามบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้นบุคคลทุกคนจึงต้องเคารพในขอบเขตของแต่ละบุคคล อีกทั้งมนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกัน และได้รับการคุ้มครองจากรัฐ รวมถึงการพิสูจน์หรือการค้นหาคำความจริงโดยกระบวนการแสวงหา ทั้งนี้ จะต้องไม่เป็นการก้าวล่วงสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่จะต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด (Presumption of Innocence)⁴⁴ อีกทั้งจะต้องไม่เป็นการทำลายคุณค่าในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ สิทธิในเนื้อตัวร่างกายจึงเป็นรากฐานสำคัญของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”⁴⁵

ในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ รัฐจะต้องมีความรอบคอบใน 2 ประเด็น กล่าวคือ ประเด็นแรก ต้องไม่ให้เกิดความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้น และประเด็นที่สอง ต้องไม่ให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ถูกกล่าวหาในการดำเนินคดีอาญาจนเกินความจำเป็น ทั้งนี้ การดำเนินคดีของรัฐนั้น จะต้องเป็นการกระทำเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ด้วยเหตุนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจจำเป็นที่จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานจากร่างกายของบุคคลอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิในเนื้อตัว

⁴⁴ เอกฤทธิ์ พิศณุภูมิ, “การตรวจส่วนประกอบของร่างกายกับหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), น. 25.

⁴⁵ ไพโรจน์ พลเพชร และคณะ, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ชุดโครงการวิจัยติดตามและการประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญเรื่องสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), น. 15.

ร่างกายของบุคคลนั้น จะถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายก็ต่อเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้⁴⁶ กล่าวคือ

(1) กฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานของรัฐกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคล ต้องมีความชัดเจน กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถที่จะกระทำได้เท่าที่กฎหมายกำหนดและต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ซึ่งการยอมรับในการใช้อำนาจของรัฐนั้นที่เป็นการกระทำอันกระทบสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น จะต้องเป็นสิ่งที่ต้องมีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติหรือมีการวางกรอบการใช้อำนาจของรัฐที่มีความชัดเจนที่เพียงพอ และจะต้องได้สัดส่วนกับสิ่งที่กฎหมายคุ้มครองด้วย ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ รัฐจึงมีอำนาจในการในการที่สามารถควบคุมตัวบุคคลใดได้เท่าที่มีความจำเป็น และก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุด รวมถึงจะต้องให้บุคคลผู้นั้นได้รับอันตรายต่อร่างกายและอนามัยน้อยที่สุดด้วย จึงจะถือได้ว่าเป็นการใช้อำนาจรัฐโดยชอบด้วยกฎหมาย⁴⁷

(2) การละเมิดสิทธิและเสรีภาพจะกระทำได้เฉพาะเท่าที่กฎหมายให้อำนาจและภายใต้ขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้นซึ่งการแทรกแซงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะต้องมีความชัดเจนอย่างเพียงพอภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย โดยมีเหตุผลในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่น ล้วนเป็นหน้าที่ของรัฐในการที่จะรักษาความสงบสุขและเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน⁴⁸ ซึ่งการเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอของบุคคลนั้นย่อมเป็นการกระทบสิทธิเสรีภาพของบุคคล ดังนั้น เจ้าพนักงานของรัฐจึงต้องกระทำภายใต้ขอบเขตอำนาจที่บทบัญญัติรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ด้วย ซึ่งจะต้องกระทำโดยใช้ความระมัดระวังและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายของผู้ที่ถูกจับกุม หรือถูกกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพให้น้อยที่สุดเท่าที่ทำได้ อีกทั้งในการปฏิบัติหน้าที่อันเป็นการกระทบสิทธิของบุคคลนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ จึงจะทำให้เจ้าพนักงานสามารถที่จะกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ฉะนั้นแล้วบุคคลบางกลุ่มได้แก่ นักโทษผู้ต้องหา จำเลยในคดีอาญา จึงจำต้องยินยอมที่จะถูกจำกัดสิทธิบางอย่างของตนเพื่อให้บรรลุ

⁴⁶ อุดม รัฐอมฤต , นพนิติ สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ, การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิคอนราด อดิเนาว์, 2544), น. 265-271.

⁴⁷ เฟิงฮ้าง, น. 45, 21-22.

⁴⁸ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), น. 199-215.

วัตถุประสงค์ของรัฐในการควบคุมและป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ตลอดจนเป็นหลักประกันแก่ประชาชนในสังคมว่าบุคคลที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายจะต้องถูกลงโทษ

2) สิทธิในข้อมูลส่วนตัวบุคคลที่เป็นความลับส่วนบุคคล

โดยหลักแล้วข้อมูลส่วนตัวบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่เจ้าของข้อมูลเท่านั้นที่จะรู้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลส่วนตัวบุคคลที่เป็นความลับ ซึ่งเป็นข้อมูลที่บุคคลทั่วไปย่อมที่จะหวงแหนไว้และมีให้บุคคลใดเข้าไปล่วงล้ำหรือรับรู้ ดังนั้น รัฐมีควรที่จะเก็บข้อมูลใดๆ ของบุคคลใดไว้ เว้นแต่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความจำเป็นในการดำเนินงานของหน่วยงาน อันเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งโดยหลักแล้วประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะมักจะมี ความสำคัญมากกว่าประโยชน์ส่วนบุคคล โดยเหตุนี้ การที่หน่วยงานของรัฐมีอำนาจในการจัดเก็บ หรือมีไว้ซึ่งข้อมูลส่วนตัวบุคคลได้ แต่หน่วยงานรัฐจะต้องทำการจัดเก็บเท่าที่ความจำเป็นและมีความ เกี่ยวข้องที่จะต้องใช้ในการดำเนินงานเท่านั้น ทั้งนี้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของ ราชการ พ.ศ.2540

ทั้งนี้ เนื่องจากมีข้อมูลเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายประเภทและมีรูปแบบที่แตกต่างกัน ในกรณีของข้อมูลบุคคลเป็นข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับบุคคล ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลผู้นั้น โดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลเหล่านี้อาจอยู่ในความครอบครองของผู้ที่ ทำหน้าที่ควบคุมดูแลข้อมูลก็ได้⁴⁹ อนึ่ง ข้อมูลส่วนตัวบุคคลสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ ข้อมูล ส่วนบุคคลที่เปิดเผยได้และข้อมูลส่วนตัวบุคคลที่เป็นความลับ

(1) ข้อมูลส่วนตัวบุคคลที่เปิดเผยได้

ข้อมูลส่วนตัวบุคคลที่เปิดเผยได้ (non-sensitive data) เป็นข้อมูลของบุคคลที่แสดงให้เห็น ทราบถึงความเป็นตัวบุคคลนั้น โดยเฉพาะ ได้แก่ นามของบุคคล ชื่อสกุล ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน อีเมลล์ ระดับศึกษา เพศของบุคคลและข้อมูลทางกายภาพของบุคคล ทั้งนี้ การพิจารณาว่าข้อมูลใด เป็นข้อมูลส่วนตัวบุคคลที่เปิดเผยได้จึงเป็นเรื่องจะต้องพิจารณาว่าสามารถเปิดเผยต่อสังคมได้หรือไม่⁵⁰

(2) ข้อมูลส่วนตัวบุคคลที่เป็นความลับ

ข้อมูลส่วนตัวบุคคลที่เป็นความลับ (sensitive information) มีลักษณะแตกต่างจากข้อมูล ส่วนบุคคลที่เปิดเผยได้ซึ่งสามารถแบ่งด้วยเกณฑ์ของการเปิดเผยต่อสังคม หากเป็นข้อมูลที่เป็นเรื่อง ส่วนตัวของบุคคลหนึ่งๆ ซึ่งบุคคลนั้นไม่ต้องการที่จะให้เปิดเผยต่อสังคม เช่น การนับถือทาง

⁴⁹ Uk Data Service, “Legal and Ethical Obligations in Research,” [Online], 7 August 2021.

Available, from <https://www.ukdataservice.ac.uk/manage-data/legal-ethical/obligations/legal-definitions>.

⁵⁰Nicholls, D., Purpose reform of the law in relation to information privacy in Hong Kong: European Intellectual Property Review, (Sweet & Maxwell Ltd and Contribution, 1994), pp.42-43.

ศาสนา ความเชื่อต่อลัทธิหรืออุดมการณ์ทางการเมือง รสนิยมทางเพศ ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ข้อมูลในเรื่องของการดำเนินคดี เป็นต้น⁵¹

นอกจากนี้ ข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นความลับอาจรวมถึงข้อมูลซึ่งถ้าบุคคลภายนอกอื่นได้ล่วงรู้แล้วอาจทำให้เจ้าของข้อมูลได้รับความเสียหาย เช่น รายชื่อของลูกค้า ชื่อของนายจ้าง รายชื่อคนไข้ หรือข้อมูลใดๆ ที่สามารถเชื่อมโยงไปถึงบุคคลได้ เช่น หมายเลขบัตรประชาชน หมายเลขประกันสังคม หมายเลขบัญชีธนาคาร ข้อมูลการชำระภาษีอากร รวมทั้งข้อมูลใดๆ ที่บุคคลอาจถูกลักลอบนำมาใช้ในทางทุจริตได้

หากมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อนนี้ออกไปโดย เจ้าของข้อมูลนั้นมิได้ยินยอมให้กระทำได้อาจกระทบถึงความรู้สึกของบุคคลอื่นๆ ในสังคม และนำมาซึ่งมุมมองและการปฏิบัติต่อเจ้าของข้อมูลนั้นในทางลบ โดยเจ้าของข้อมูลอาจจะเสื่อมเสียชื่อเสียง เกียรติคุณ ทรัพย์สิน และหน้าที่การงานได้ ดังนั้น ข้อมูลประเภทนี้จึงได้รับความสนใจและอยู่ภายใต้ การกำกับดูแลของกฎหมายมากกว่าข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป

โดยหลักแล้วผู้ครอบครองข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อนจะต้องไม่เปิดเผย ไม่ใช่ และไม่ประมวลผลข้อมูลนั้น ไม่ว่ากรณีใดๆ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะให้กระทำได้ ภายใต้หลักการความได้สัดส่วนของสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลนั้นๆ และประโยชน์สาธารณะ หากเมื่อมีการเปิดเผยข้อมูลนั้นออกไป⁵²

เมื่อได้พิจารณาความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลที่เปิดเผยได้และข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นความลับในข้างต้น จะเห็นได้ว่าข้อมูลสารพันธุกรรมเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นความลับโดยนอกจากที่จะเป็นข้อมูลที่บ่งชี้ไปยังตัวบุคคลได้แล้ว ข้อมูลดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงไปถึงบุคคลอื่นๆ ในครอบครัวเดียวกันได้ ประกอบกับข้อมูลสารพันธุกรรมเป็นข้อมูลที่จะติดตัวบุคคลไปตลอดชีวิต ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือรักษาให้หายภายในชั่วขณะหนึ่งได้เช่นเดียวกับอาการป่วยเป็นไข้หรือโรคติดต่อ ทั้งนี้ หากมีการเปิดเผยข้อมูลสารพันธุกรรมของครอบครัวหนึ่งๆ ออกไปแล้ว อาจส่งผลให้บุคคลที่ข้อมูลนั้นเชื่อมโยงไปถึงได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียง สิทธิเสรีภาพ ตลอดจนไปถึงทรัพย์สิน และชีวิตร่างกายได้ในที่สุด

⁵¹ Cate, F.H., The Changing Face of Privacy Protection in the European Union and the United state, (Indiana Law Review, 1999), pp.193-194.

⁵² Massachusetts Institute of Technology Information Services and Technology, “Sensitive Data: Your Money AND Your Life,” [Online], 8 May 2022 Available, from <http://web.mit.edu/infoprotect/docs/protectingdata>.

ด้วยเหตุนี้ ข้อมูลสารพันธุกรรมนั้นย่อมถือได้ว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ฉะนั้นแล้วรัฐจะต้องให้หลักประกันแก่บุคคลผู้ที่เป็นเจ้าของข้อมูลสารพันธุกรรมว่า ข้อมูลดังกล่าวจะอยู่ในความดูแลของรัฐ โดยรัฐจะทำการจัดเก็บและครอบครองเพื่อให้ผู้เป็นเจ้านั้นได้รับความคุ้มครอง โดยการเก็บรักษาไว้ในระบบที่มีความปลอดภัยและได้มาตรฐานในระดับสากล ตลอดจนกำหนดตัวเจ้าหน้าที่รัฐในการที่จะเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวนี้ให้มีความชัดเจนและแน่นอน

2.4 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลสารพันธุกรรม

หากพิจารณาถึงเหตุผลในการตรากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทย กล่าวคือ เนื่องจากในปัจจุบันได้การกระทำอันมีลักษณะของการล่วงละเมิดต่อสิทธิความเป็นส่วนตัว (Privacy right) ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลรวมทั้งสร้างความเดือดร้อนรำคาญหรือความเสียหายแก่บุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ในขณะที่มีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นผลให้เกิดเทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูล การเรียกใช้ข้อมูล หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต่อสื่อสังคมออนไลน์สามารถทำได้โดยง่าย และรวดเร็วต่อการเผยแพร่ อันนำมาซึ่งความเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยรวม จึงจำเป็นต้องมีการตรากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการกำหนดหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นทั่วไป⁵³

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูล พ.ศ.2562 เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไป ทั้งนี้ มาตรา 3 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกำหนดไว้ในกรณีที่มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะแล้ว ให้บังคับตามกฎหมายเฉพาะนั้น เว้นแต่กฎหมายเฉพาะจะได้กำหนดให้นำเอาพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ไปปรับใช้แก่กรณีนั้น⁵⁴

หากการเก็บรวบรวมข้อมูลสารพันธุกรรมเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตัว โดยมีให้ผู้อื่นใช้ ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น หรือมิให้เปิดเผยข้อมูลสารพันธุกรรมนั้นต่อบุคคลอื่น เป็นการเปิดเผยข้อมูลสารพันธุกรรมเพื่อกิจการสื่อสารมวลชน งานศิลปกรรม หรืองานวรรณกรรมอันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพหรือเป็นประโยชน์สาธารณะ การพิจารณาคดีของศาลและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาคดี การบังคับคดี และการวางทรัพย์ รวมทั้งการดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กรณีเหล่านี้ เป็นไปตามมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ซึ่งได้บัญญัติข้อยกเว้นไม่จำเป็นต้องนำเอาหลักเกณฑ์ตาม

⁵³ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 69 ก, น. 95.

⁵⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 3.

กฎหมายฉบับนี้มาใช้ ทั้งนี้ นอกเหนือจากที่กล่าวถึงในข้างต้น มาตรา 4 ยังกำหนดกรณีอื่นที่ไม่
นำเอากฎหมายนี้มาบังคับใช้ด้วย⁵⁵

ทั้งนี้ ข้อมูลที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับนี้
จะต้องเป็น “ข้อมูล” ของบุคคลธรรมดาเท่านั้น หากเป็นข้อมูลของนิติบุคคลจะไม่ได้ได้รับความ
คุ้มครองตามกฎหมายนี้ ดังนั้น จึงอาจให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล เป็นข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล
ที่มีชีวิตซึ่งสามารถบ่งชี้ถึงตัวบุคคลนั้น ได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

เมื่อพิจารณาตามนิยามของข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งมีความหมายค่อนข้างกว้าง ข้อมูล
พันธุกรรมเป็นข้อมูลที่สามารถระบุตัวบุคคลได้ ดังนั้นจะเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับการคุ้มครอง
ตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับนี้

1) สถานะทางกฎหมายของข้อมูลสารพันธุกรรม

กฎหมายมิได้มีการกล่าวถึงสถานะทางกฎหมายของข้อมูลสารพันธุกรรมของบุคคล
อย่างชัดเจนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับนี้

2) เจ้าของข้อมูลสารพันธุกรรม

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมิได้ให้ความหมายของคำว่า เจ้าของข้อมูลไว้
โดยตรง แต่เมื่อศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว สามารถเข้าใจได้ว่าเจ้าของข้อมูล (Data Subject)
หมายถึงบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูล

3) สิทธิของบุคคลเหนือข้อมูลสารพันธุกรรม

เมื่อข้อมูลอยู่ในความดูแลของผู้ควบคุมข้อมูลแล้ว หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้
ให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือในขณะนั้น ผู้ควบคุมข้อมูลจะนำข้อมูลไปใช้ หรือดำเนินการเปิดเผย
ข้อมูลไม่ได้ เว้นแต่บทบัญญัติแห่งกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะได้อนุญาตให้ดำเนิน
ดังกล่าวได้⁵⁶ แต่อย่างไรก็ตาม ตามมาตรา 33 ได้ให้สิทธิแก่เจ้าของข้อมูลในอันจะขอผู้ควบคุม
ข้อมูลดำเนินการลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลนั้นไม่สามารถระบุตัวบุคคลของเจ้าของข้อมูลนั้น
ได้⁵⁷

สำหรับเจ้าของข้อมูล มาตรา 30 กำหนดให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะขอเข้าถึงข้อมูล
เกี่ยวกับตนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือขอให้เปิดเผยถึงการได้มา
ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวที่ตนไม่ได้ให้ความยินยอม ซึ่งผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องจัดให้เจ้าของ

⁵⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 4.

⁵⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 27.

⁵⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 33.

ข้อมูลได้เข้าถึงข้อมูลได้ตามคำขอเว้นแต่ จะเป็นกรณีดังต่อไปนี้ ซึ่งผู้ควบคุมข้อมูลมีหน้าที่ชี้แจงเหตุผลของการปฏิเสธการขอเข้าถึงข้อมูลเอาไว้ด้วย

ทั้งนี้ เจ้าของข้อมูลมีสิทธิคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนเมื่อใดก็ได้ ในกรณีดังต่อไปนี้⁵⁸

(1) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมตามมาตรา 24 (4) หรือ (5) เว้นแต่ผู้ควบคุมพิสูจน์ได้ว่า

(ก) การดำเนินการดังกล่าว ผู้ควบคุมแสดงให้เห็นถึงเหตุอันชอบด้วยกฎหมายที่สำคัญยิ่งกว่า

(ข) การดำเนินการดังกล่าวเพื่อก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหรือการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือการยกขึ้นต่อสู้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย

(2) การดำเนินการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการตลาดแบบตรง

(3) การดำเนินการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือสถิติ เว้นแต่เป็นการจำเป็นเพื่อการดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะของผู้ควบคุมข้อมูล

อย่างไรก็ดี การได้มาซึ่งข้อมูลอาจได้มาจากเจ้าของข้อมูลโดยตรงหรือจากแหล่งอื่นก็ได้ ทั้งนี้ การได้มาจากแหล่งข้อมูลอื่นที่ไม่ใช่จากเจ้าของข้อมูลนั้นจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่มาตรา 25 กำหนดไว้ กล่าวคือ⁵⁹

(1) ได้แจ้งแก่เจ้าของข้อมูลทราบถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากแหล่งอื่นโดยไม่ชักช้า ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่เก็บรวบรวมและได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

(2) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ไม่ต้องขอความยินยอมตามมาตรา 24 หรือมาตรา 26

4) การเก็บข้อมูลสารพันธุกรรม

กฎหมายได้กำหนดห้ามดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหากไม่ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล หากเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชาติพันธุ์ (ethnicity) เชื้อสาย ความชอบทางการเมือง ความเสื่อมใสในลัทธิศาสนาหรือปรัชญา รสนิยมทางเพศ ประวัติการกระทำผิด ข้อมูลด้านอนามัย ลักษณะความพิการ ข้อมูลสภาพแรงงาน ข้อมูลสารพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ หรือข้อมูลอื่นใดที่มีผลต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในทำนองเดียวกันตามที่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลประกาศ เว้นแต่เข้าเงื่อนไขดังนี้

⁵⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 32.

⁵⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 25.

(1) เพื่อปกป้องหรือจัดอันตรายที่มีต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของเจ้าของข้อมูลที่ไม่สามารถให้ความยินยอมได้

(2) เป็นการดำเนินกิจกรรมโดยชอบด้วยกฎหมายของมูลนิธิ สมาคมหรือองค์การกุศลที่มีวัตถุประสงค์ในด้านการเมือง ศาสนา ปรัชญา หรือสหภาพแรงงานให้แก่สมาชิกหรือเคยเป็นสมาชิก หรือซึ่งมีการติดต่ออย่างสม่ำเสมอกับมูลนิธิ สมาคม หรือองค์การการกุศลตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวโดยไม่ได้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลออกไปนอกองค์กรดังกล่าว

(3) เป็นข้อมูลที่เจ้าของข้อมูลอนุญาตเปิดเผยต่อสังคมได้

(4) เป็นการจำเป็นเพื่อใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย การปฏิบัติตามกฎหมาย หรือการยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ตามกฎหมาย

(5) เพื่อเป็นการปฏิบัติตามกฎหมายโดยได้จัดให้มีมาตรการที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการบรรลุวัตถุประสงค์เกี่ยวกับ

(ก) มาตรการป้องกัน โรค (prophylaxis) หรือการป้องกัน โรค การรักษาโรค และการฟื้นฟูสุขภาพของคนทำงาน (occupational medicine) การประเมินสมรรถนะของการทำงานของลูกจ้าง การวินิจฉัยโรค การรักษาทางการแพทย์ การจัดการด้านสุขภาพ หรือระบบและการให้บริการด้านสังคมสงเคราะห์

(ข) ประโยชน์สาธารณะด้านการสาธารณสุข เช่น การป้องกันด้านสุขภาพจากโรคติดต่ออันตรายหรือโรคระบาดที่อาจติดต่อหรือแพร่เข้ามาในราชอาณาจักร เป็นต้น

(ค) การคุ้มครองแรงงาน การประกันสังคม หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลของผู้มีสิทธิตามกฎหมาย การคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ เป็นต้น

(ง) การศึกษาวิจัยทางวิชาการในสาขาวิทยาศาสตร์ สถิติ ประวัติศาสตร์ หรือประโยชน์สาธารณะอื่นทั้งนี้ ต้องกระทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวเพียงเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

(จ) ประโยชน์สาธารณะที่สำคัญ⁶⁰

อย่างไรก็ดี “ข้อมูลชีวมาตร” หรือ “ข้อมูลชีวภาพ” (Biometrics Data) หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดจากการใช้เทคนิคหรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการนำลักษณะเด่นทางกายภาพหรือทางพฤติกรรมของบุคคลมาใช้ ทำให้สามารถยืนยันตัวตนของบุคคลนั้นที่ไม่เหมือนกับบุคคลอื่น ข้อมูลชีวมาตรจึงเป็นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือเพราะเป็นข้อมูลที่แม้แต่เจ้าของข้อมูลเองก็ไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ การเก็บบันทึกข้อมูลชีวมาตรเพื่อยืนยันตัวบุคคลมีการนำมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย เช่น การสแกนลายนิ้วมือเพื่อบันทึกเวลาเข้าและออกจากสถานที่

⁶⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 26.

ทำงาน การบันทึกข้อมูลรูปใบหน้า ม่านตา และลายนิ้วมือในหนังสือเดินทางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับ
เข้ารหัสข้อมูล เพื่อการตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของหนังสือเดินทาง และการยืนยันตัวตนใน
การทำธุรกรรมทางการเงินกับธนาคารผ่านแอปพลิเคชัน เป็นต้น

ในกรณีที่เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับประวัติอาชญากรรมต้องกระทำ
ภายใต้การควบคุมของหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย หรือได้จัดให้มีมาตรการคุ้มครอง
ข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในปัจจุบันคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังมิได้ประกาศ
กำหนดเกี่ยวกับการเก็บรักษาข้อมูลสารพันธุกรรมแต่ประการใด

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับฐานข้อมูลสารพันธุกรรมเพื่อเป็นหลักฐาน ในการพิสูจน์ความผิดทางอาญาของไทยและต่างประเทศ

ในบทนี้จะศึกษาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับฐานข้อมูลสารพันธุกรรมเพื่อเป็นหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดทางอาญาของไทยและต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี ประเทศอังกฤษและประเทศเนเธอร์แลนด์ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการตรากฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับกฎหมายที่รองรับการจัดทำฐานข้อมูลสารพันธุกรรมว่าจะทำการจัดเก็บบุคคลประเภทใด หรือในฐานความผิดใด ตลอดจนมาตรฐานในการจัดเก็บ ตลอดจนหน่วยงานที่ทำกรจัดเก็บ ตลอดจนวิธีการในการจัดเก็บ และหน่วยงานที่ทำหน้าที่รักษาข้อมูลสารพันธุกรรมดังกล่าวเพื่อเป็นการป้องกันสิทธิในข้อมูลส่วนตัวของผู้ที่ถูกจัดเก็บ ระยะเวลาในการจัดเก็บ และวิธีในการทำลายข้อมูลสารพันธุกรรมดังกล่าวของบุคคลที่ถูกจัดเก็บดีเอ็นเอเพื่อไม่ให้เป็นการกระทบสิทธิดังกล่าวของบุคคลที่ถูกจัดเก็บเช่นว่านั้น

3.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับฐานข้อมูลสารพันธุกรรมเพื่อเป็นหลักฐานในการพิสูจน์ความรับผิดชอบทางอาญาของไทย

เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีมาตรการกฎหมายที่รองรับในการจัดเก็บสารพันธุกรรมลงในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมโดยเฉพาะ แต่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ได้บัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา โดยเป็นการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้เพื่อประโยชน์ในกระบวนการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อส่งเสริมให้การดำเนินคดีนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เก็บและตรวจทางห้องปฏิบัติการจากส่วนประกอบร่างกายของผู้ต้องหา ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคสอง ได้กำหนดเงื่อนไขในการให้อำนาจของพนักงานสอบสวนในการเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลายปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหาไปตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ ไว้ดังนี้ คือ

- 1) ต้องเป็นกรณีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกเกินสามปี
- 2) ผู้ต้องหาต้องให้ความยินยอมในการตรวจเก็บตัวอย่างจากร่างกาย
- 3) ต้องดำเนินการตรวจโดยแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ

4) ต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้และต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัย

นอกจากนี้ ยังกำหนดบทสันนิษฐานเป็นผลร้ายต่อผู้ต้องหาหากไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรว่าให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาด้วย⁶¹

ในส่วนของเงื่อนไขอัตราโทษจำคุกเกินสามปี เมื่อประเทศไทยใช้แนวคิดการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐที่มีวิธีการค้นหาความจริงโดยเนื้อหาที่ให้ความสำคัญกับการได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่สำคัญเพื่อประโยชน์ในการสั่งคดีของพนักงานอัยการ และพิจารณาตัดสินของศาล โดยศาลมิได้วางตัวเป็นกลางในลักษณะวางเฉยให้คู่ความในคดีต่อสู้กันเองเหมือนในประเทศอังกฤษ แต่มีหน้าที่ในการตรวจสอบความจริงด้วยความกระตือรือร้น (Active) โดยที่คู่ความทั้งสองฝ่ายในคดีเป็นผู้มีหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการค้นหาความจริง ดังนั้น การใช้อำนาจแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายเพื่อนำไปตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ จึงเป็นการใช้อำนาจของรัฐเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงสำคัญในคดีอาญาตามแนวคิดและวิธีการค้นหาความจริงดังกล่าว ซึ่งการใช้อำนาจนี้รัฐควรมีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานชนิดนี้ได้สำหรับคดีทุกประเภท ไม่จำกัดเฉพาะคดีที่มีโทษจำคุกเกินสามปีเท่านั้น การที่มาตรา 131/1 ได้กำหนดเงื่อนไขการใช้อำนาจดังกล่าวไว้ว่าต้องเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกเกินสามปี จึงไม่สอดคล้องกับวิธีการค้นหาความจริงในคดีอาญาของประเทศไทย

ส่วนเงื่อนไขเรื่องความยินยอมของผู้ต้องหานั้น เมื่อกล่าวแล้วว่ารัฐมีอำนาจค้นหาความจริงในคดีอาญาได้ตามแนวคิดการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งมีวิธีการค้นหาความจริงโดยเนื้อหาการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายเพื่อนำไปตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ เพื่อนำผลที่ได้มาเชื่อมโยงกับการกระทำผิดทางอาญา เป็นสิ่งที่มีควมจำเป็นและมีความสำคัญ การกำหนดเงื่อนไขว่าต้องให้ผู้ต้องหาให้ความยินยอมก่อนจึงจะทำการตรวจพิสูจน์ได้นั้น จึงไม่สอดคล้องกับแนวคิดดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเช่นเดียวกับการกำหนดอัตราโทษไว้

ทั้งนี้ การดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกาย ตามมาตรา 131/1 ซึ่งเป็นการค้นหาความจริงในคดีอย่างหนึ่งเป็นอำนาจของรัฐที่สามารถทำได้โดยไม่ต้องพิจารณาถึงอัตราโทษ และไม่ต้องพิจารณาถึงเรื่องความยินยอมของผู้ต้องหาด้วยนั้น อาจทำให้เข้าใจไปได้ว่า รัฐมีอำนาจดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายได้อย่างไม่มีข้อจำกัด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาเป็นอย่างมาก แต่เมื่อได้พิจารณาถึงข้อความของบทบัญญัติมาตรา 131/1 แล้ว

⁶¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1

จะพบว่า มีการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาเป็นอย่างดีในฐานะประชาชนในคดี อีกทั้งยังได้กำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ในการเก็บตัวอย่างจากร่างกายไว้ด้วย ดังนี้

3.1.1 ขอบเขตการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องกระทำภายใต้หลักความพอสมควรแก่เหตุ หรือหลักความได้สัดส่วน หลักกฎหมายนี้เป็นหลักกฎหมายที่ไม่ได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ได้รับการยอมรับในฐานะเป็นหลักกฎหมายทั่วไป และยังได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศด้วย ซึ่งหลักความพอสมควรแก่เหตุหรือหลักความได้สัดส่วน ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการ คือ หลักความเหมาะสม (Geeignetheit) หลักความจำเป็น (Erforderlichkeit) และหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ (Verhaeltnismaessigkeit im engeren Sinne)

หลักความพอสมควรแก่เหตุหรือหลักความได้สัดส่วนนี้ ปรากฏในมาตราต่าง ๆ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน ตัวอย่างเช่น มาตรา 83 วรรคหนึ่ง ในเรื่องการจับ กำหนดอำนาจของเจ้าหน้าที่ว่าการจับให้แจ้งแก่ผู้ถูกจับว่าเขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวน แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป และวรรคสาม กำหนดให้ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น มาตรา 86 เรื่องวิธีการควบคุมตัวผู้ถูกจับ กฎหมายกำหนดมิให้ใช้วิธีการควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้หลบหนีเท่านั้น และมาตรา 87 วรรคหนึ่ง กำหนดห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี ซึ่งมาตรา 87 วรรคสองถึงวรรคหก ก็ได้กำหนดรายละเอียดไว้ในทำนองว่าศาลมีอำนาจสั่งขังได้โดยมีระยะเวลาที่เพิ่มขึ้นตามอัตราโทษในคดี

การที่กฎหมายกำหนดขั้นตอนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการเป็นขั้นตอนนี้ แสดงให้เห็นว่า การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องดำเนินการจากเบาไปหาหนัก หรือก็คือการปฏิบัติตามหลักความพอสมควรแก่เหตุ กล่าวคือ การที่เข้าพนักงานจะทำการจับกุมผู้ต้องหานั้น เบื้องต้นก็ต้องแจ้งว่าเขาถูกจับ หากผู้ต้องหาขัดขืนการจับ จึงจะมีอำนาจใช้กำลังเพื่อจับกุมได้ หรือมีอำนาจใช้วิธีการควบคุมผู้ถูกจับเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนีเท่านั้น ซึ่งหากไม่ดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดย่อมเรียกได้ว่าไม่ได้กระทำตามหลักความพอสมควรแก่เหตุ และยังเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายที่อาจต้องรับโทษทางอาญาอีกด้วย เพราะหลักความจำเป็นอันเป็นส่วนหนึ่งของหลักความพอสมควรแก่เหตุ ได้มีคำอธิบายไว้ว่า มาตราหรือวิธีการที่อาจบรรลุดุประสงค์ตามที่กำหนดได้ และเป็นมาตราหรือวิธีการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ดังนั้น หากมีมาตราอื่นที่สามารถบรรลุดุประสงค์นั้นได้และมีผลกระทบน้อยกว่ามาตราที่รัฐได้เลือกใช้ในกรณีนี้ ย่อมถือได้ว่ามาตราที่รัฐนำมาใช้มิได้เป็นไปตามหลักความจำเป็น

เมื่อพิจารณาข้อความในมาตรา 131/1 ที่กำหนดว่า หากการตรวจพิสูจน์จำเป็นต้องตรวจต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ การที่มาตรา 131/1 มีข้อความกำหนดการใช้อำนาจดังกล่าว แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้อำนาจดำเนินการ โดยใช้มาตรการจากเบาไปหาหนักตามความจำเป็นของเรื่อง ในฐานะที่เป็นการใช้มาตรการหรือวิธีการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดตามหลักความพอสมควรแก่เหตุ ดังนั้น เมื่อมาตรา 131/1 มีข้อกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องไว้อย่างชัดเจนแล้ว จึงไม่ใช่กรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะสามารถดำเนินการได้ตามอำเภอใจ หรือกระทำได้โดยไม่มีข้อจำกัด ดังคำพิพากษาฎีกาที่ 5886/2558 การที่พนักงานสอบสวนพบจำเลยนอนหมดสติอยู่บนเตียงผู้ป่วยและได้กลิ่นสุรา แต่ไม่สามารถตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์ได้ จึงเป็นกรณีที่พันตำรวจโท ส. สงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดฐานขับรถในขณะเมาสุราหรือไม่ พันตำรวจโท ส. จึงมีอำนาจที่จะทำการตรวจพิสูจน์บุคคลโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 131/1วรรคหนึ่ง

การที่พันตำรวจโท ส. มีหนังสือขอให้แพทย์ผู้ตรวจรักษาจำเลยเป็นตัวอย่างเลือดของจำเลยเพื่อตรวจวัดปริมาณ แอลกอฮอล์ว่าเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ จึงเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับความผิดที่จำเลยถูกกล่าวหาตาม ป.วิ.อ. มาตรา 131 การสอบสวนของพันตำรวจโท ส. พนักงานสอบสวนจึงชอบด้วยกฎหมาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1512/2559 สารพันธุกรรมหรือดีเอ็นเอเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใดๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 131/1 ซึ่งจำเลยมิได้นำสืบว่าวิธีการที่พนักงานสอบสวนให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจหาดีเอ็นเอที่ขูดน้ำส้มของกลาง โดยการใช้ไม้พันสำลีเช็ดขูดน้ำส้มของกลางส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจนั้นไม่ใช่วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ดังนี้ ผลการตรวจของผู้เชี่ยวชาญเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ได้ตามบทบัญญัติดังกล่าว

บุคคลที่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบอาจจะขอให้ตรวจพิสูจน์ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้แก่ ผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 รับรองสิทธิของผู้ต้องหาเป็นอย่างดีในฐานะที่เป็นประธานในคดี

หากพิจารณาจากข้อความในมาตรา 131/1 ที่กำหนดให้การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกาย ต้องกระทำการ โดยแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ ต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ และต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น เห็นได้ว่าการที่กฎหมายกำหนดเงื่อนไขการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้เช่นนี้

ก็เพื่อเป็นหลักประกันการดำเนินการว่าการตรวจพิสูจน์โดยการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกาย จะมีความปลอดภัยต่อผู้ต้องหา และผู้ต้องหาจะต้องไม่ถูกปฏิบัติอย่างทารุณหรือได้รับความทรมาน อันหลักการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่สอดคล้องกับหลักประกันเบื้องต้นของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และหลักการตามกฎหมายระหว่างประเทศด้วย

โดยจะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีเพียงกฎหมายที่เพียงแค่อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อใช้ในการพิสูจน์ทางคดีเท่านั้น แต่ไม่ได้มีกฎหมายที่ออกมาในการรองรับที่เกี่ยวกับการจัดเก็บสารพันธุกรรมนั้นโดยตรง หมายความว่าไม่สามารถที่จะนำสารพันธุกรรมดังกล่าวนั้นมาจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลได้ ซึ่งถ้าหากตรวจแล้วก็ต้องนำสารพันธุกรรมดังกล่าวนี้ทิ้งไปเสีย โดยไม่สามารถที่จะทำการจัดเก็บเป็นระบบฐานข้อมูลได้ และไม่สามารถที่จะนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมดังกล่าวนี้กลับมาใช้ได้อีกนั่นเอง

ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ดังกล่าวนี้ว่าจะมีอำนาจทำการจัดเก็บกับบุคคลประเภทใด และในฐานความผิดใดได้บ้าง อีกทั้งยังไม่ได้มีการแบ่งแยกเลยว่าการจัดเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมในชั้นกระบวนการสืบสวนสอบสวนนั้นได้มีการแยกประเภทของการจัดเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมของผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหา จำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชน ระยะเวลาการจัดเก็บ การทำลาย การเข้าถึง ข้อมูลสารพันธุกรรมของบุคคลดังกล่าวไว้แต่อย่างใด ซึ่งมีความแตกต่างจากกฎหมายของต่างประเทศดังที่จะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไปเกี่ยวกับการใช้อำนาจของรัฐในการจัดเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมจากผู้กระทำความผิด

3.1.3 สิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของสารพันธุกรรม

สิทธิส่วนบุคคลถือเป็นสิทธิมนุษยชนประเภทหนึ่ง สิทธินี้ได้ก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่น ในการที่จะไม่เข้าไปรบกวนหรือก้าวก่ายในกิจการอันเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2560 มาตรา 32 กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว ทั้งนี้ การกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิดังกล่าว หรือการนำเอาข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำไม่ได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ

สิทธิส่วนบุคคลที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับข้อมูลทางพันธุกรรม ได้แก่ ความเป็นส่วนตัวในข้อมูล (Information privacy) ซึ่งมีหลักการว่า บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะปฏิเสธมิให้ผู้อื่น รวบรวม

ข้อมูลเกี่ยวกับตน และมีสิทธิที่จะควบคุมการใช้และการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตน ได้ ถึงแม้ว่าข้อมูลนั้นจะถูกเปิดเผยต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทางพันธุกรรม เป็นต้น⁶²

นอกจากนี้ ยังมีกรณีศึกษาที่ใกล้เคียงกับข้อมูลสารพันธุกรรม ซึ่งน่าจะสามารถนำมาเทียบเคียงได้ คือ กรณีของข้อมูลเวชระเบียน โดยข้อเท็จจริงที่ปรากฏคือ บิดาของผู้เสียชีวิตได้ขอข้อมูลเกี่ยวกับเวชระเบียนของบุตรที่เสียชีวิตจากโรงพยาบาลที่บุตรนั้นรับการรักษาก่อนที่จะเสียชีวิต ตลอดจนรายงานการรักษาพยาบาลของแพทย์และพยาบาล เอกสารสรุปประวัติการรักษา และใบแจ้งสาเหตุการตาย รวมทั้งเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด แต่ทางโรงพยาบาลปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลดังกล่าวโดยให้เหตุผลว่าเป็นหลักฐานข้อมูลทางการแพทย์อันเป็นสิทธิของโรงพยาบาล ซึ่งตามแนวการวินิจฉัยของ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ข้อมูลเวชระเบียนมีสถานะเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเวชระเบียนนั้น⁶³

3.1.4 สิทธิของเจ้าของข้อมูลสารพันธุกรรม

เนื่องจากบุคคลย่อมมีสิทธิเด็ดขาดในการหวงกันร่างกายของตนเอง รวมทั้งอวัยวะ หรือ ส่วนประกอบใด ๆ ของร่างกายด้วย ทั้งนี้ รวมไปถึงข้อมูลสารพันธุกรรมที่ถูกสกัดออกมาได้จากการทดสอบพันธุกรรม ซึ่งบุคคลที่เป็นแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นย่อมเป็นเจ้าของข้อมูลและมีสิทธิในการหวงกัน หรือสามารถดำเนินการใด ๆ ตลอดจนให้ความยินยอมให้บุคคลอื่นแสวงหาประโยชน์จากข้อมูลสารพันธุกรรมของตนเองได้ แต่อย่างไรก็ตาม โดยธรรมชาติของข้อมูลสารพันธุกรรมสามารถแสดงผลข้อมูลสุขภาพและสามารถเชื่อมโยงไปถึงบุคคลได้มากกว่าหนึ่งคน กล่าวคือนอกจากบุคคลที่เป็นแหล่งที่มาของข้อมูลสารพันธุกรรมแล้ว ข้อมูลสารพันธุกรรมนั้นยังสามารถเชื่อมโยงไปถึงบุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน นอกจากนี้ ข้อมูลสารพันธุกรรมยังเชื่อมโยงไปถึงบุคคลที่มีแหล่งที่มาหรือชาติพันธุ์เดียวกันอีกด้วย

3.1.5 สิทธิของบุคคลเหนือข้อมูลสารพันธุกรรม

ภายใต้สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right of privacy) ที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ข้อมูลสารพันธุกรรมซึ่งถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่จะได้รับการคุ้มครอง กล่าวคือ ข้อมูลสารพันธุกรรมของบุคคลใดไม่อาจจะถูกนำไปใช้แสวงหาประโยชน์มิได้ ไม่ว่าในทางใดก็ตาม

⁶² นิกร โภคอุดม, “ความเป็นส่วนตัวของข้อมูลในยุคดิจิทัล,” วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, ปีที่ 14, ฉบับที่ 2, น. 63 (ประจำเดือน พฤษภาคม-สิงหาคม 2563).

⁶³ วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์, “เวชระเบียนเป็นของใคร,” เวชบันทึกศิริราช, ปีที่ 1, ฉบับที่ 1, น. 27 (ฉบับเดือนมกราคม – เมษายน 2551).

นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติข้อมูลสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 ยังให้การคุ้มครองข้อมูลสารพันธุกรรมซึ่งถือเป็นข้อมูลสุขภาพประเภทหนึ่ง โดยการให้บริการด้านสาธารณสุข รวมทั้งการให้ข้อมูลเพื่อการค้นคว้าวิจัย ตลอดจนการเปิดเผยข้อมูลนั้น จะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลเสมอ

สิทธิของเจ้าของข้อมูลสารพันธุกรรมเหนือข้อมูลของตนนั้น เมื่อได้มีการให้ความยินยอมแก่แพทย์ ผู้ทำการค้นคว้าวิจัย หรือผู้ดูแลข้อมูลแล้ว เจ้าของข้อมูลมีสิทธิในการขอตรวจสอบ แก้ไขข้อมูลของตนให้ถูกต้องและสอดคล้องกับความเป็นจริงได้ ทั้งนี้ เป็นไปตามบทบัญญัติพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562

3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บและใช้ข้อมูลสารพันธุกรรมของต่างประเทศ

ในหัวข้อนี้ จะได้ศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บและใช้ข้อมูลสารพันธุกรรมของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี ประเทศอังกฤษและประเทศเนเธอร์แลนด์ ดังจะได้พิจารณาโดยลำดับดังนี้

3.2.1 ประเทศฝรั่งเศส

ในประเทศฝรั่งเศส กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บสารพันธุกรรมของผู้กระทำความผิดที่สำคัญ ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รัษฎบัญญัติและกฤษฎีกาที่เกี่ยวข้องเป็นต้น โดยมีสาระสำคัญดังนี้

3.2.1.1 ฐานความผิดที่กฎหมายให้จัดเก็บสารพันธุกรรม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศสได้บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐในการจัดเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมของบุคคลซึ่งถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดบางฐานความผิดที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และดำเนินการจัดเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมของบุคคลที่มีพยานหลักฐานยืนยันแน่ชัดว่าได้กระทำความผิดดังกล่าว ทั้งนี้ ฐานความผิดที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายฝรั่งเศส⁶⁴ มีดังนี้

- ความผิดเกี่ยวกับเพศ (offences of a sexual nature) ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 706-47 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและความผิดลหุโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 222-32 ของประมวลกฎหมายอาญา

- อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ (crimes against humanity) หรือความผิดอาญาอุกฉกรรจ์ที่เกี่ยวข้องกับการเจตนาประทุษร้ายต่อชีวิตมนุษย์ (felonies involving intentional attacks

⁶⁴ The French Code of Criminal Procedure, Article 706-55.

on human life) การกระทำทรมานหรือโหดร้ายทารุณ (torture and acts of barbarity) การกระทำโดยใช้ความรุนแรงโดยเจตนา (intentional violent acts) การข่มขู่ว่าจะกระทำความรุนแรงต่อบุคคล (threatening personal violence) การค้ายาเสพติด (drug trafficking) การกระทำความผิดต่อเสรีภาพและการค้ามนุษย์ (offences against human liberty, human trafficking) ความผิดฐานเป็นรัฐประจําหาเพื่อกระทำทางเพศ ขอทาน หรือกระทำอันตรายต่อผู้เยาว์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 221-1 ถึง 221-5, 222-1 ถึง 222-18, 222-34 ถึง 222-40, 224-1 ถึง 224-8, 225-4-1 ถึง 225-4-4, 225-5 ถึง 225-10, 225-12-1 ถึง 225-12-3, 225-12-5 ถึง 225-12-7 และ 227-18 ถึง 227-21 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

- การกระทำความผิดอาญาอุกฉกรรจ์ หรือการกระทำความผิดอาญาเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งประกอบด้วยการลักทรัพย์ ทรัพย์ โจรกรรม ทรัพย์ ก่อโจรกรรม การทำลายหรือการก่อให้เกิดความเสียหาย หรือการข่มขู่ว่าจะทำลายทรัพย์สินตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 311-1 ถึง 311-13, 312-1 ถึง 312-9, 313-2 และ 322-1 ถึง 322-14 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

- การกระทำอันเป็นการขัดต่อผลประโยชน์พื้นฐานของชาติ (violations of the fundamental interests of the nation) การก่อการร้าย การปลอมแปลงเงินตรา และองค์การอาชญากรรมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 410-1 ถึง 413-12, 421-1 ถึง 421-4, 442-1 ถึง 442-5 และ 450-1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

- ความผิดลหุโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา L 2353-4 and L 2339-1 to L 2339-11 ของประมวลกฎหมายว่าด้วยการป้องกันประเทศ (Defence Code)

- การกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการหรือการฟอกเงินของความผิดใดๆ ที่กำหนดไว้ใน¹ ถึง 5° ข้างต้นซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 321-1 ถึง 321-7 และ 324-1 ถึง 324-6 ของประมวลกฎหมายอาญา

ทั้งนี้ การจัดเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมจากร่างกายของบุคคลสามารถกระทำได้โดยการใช้สิ่งส่งตรวจจากร่างกายของบุคคลซึ่งมีหลายประเภทด้วยกัน เช่น ตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ เซลล์อสุจิ หรือตัวอย่าง อื่นๆจากส่วนประกอบของร่างกาย ซึ่งหากไม่สามารถดำเนินการจัดเก็บตัวอย่างจากส่วนประกอบร่างกายของบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสได้กำหนดให้สามารถใช้ส่วนประกอบของร่างกายส่วนที่หลุดออกไปตามธรรมชาติเพื่อนำไปตรวจวิเคราะห์ลายพิมพ์สารพันธุกรรมได้ เช่น เส้นผม เส้นขน เป็นต้น

3.2.1.2 เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจจัดเก็บสารพันธุกรรม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้อำนาจ “เจ้าหน้าที่ตำรวจ” ในการจัดเก็บหรือควบคุมดูแลการจัดเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมจากจำเลยซึ่งถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือบุคคลที่มีพยานหลักฐานยืนยันแน่ชัดว่าได้กระทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนด

เอาไว้เพื่อนำไปตรวจวิเคราะห์ เป็นเพิ่มข้อมูลสารพันธุกรรมสำหรับเก็บรักษาในฐานะข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติ โดยก่อนที่จะมีการดำเนินการดังกล่าว เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจตรวจค้นในฐานะข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติว่าได้มีการบันทึกข้อมูลสารพันธุกรรมของบุคคลดังกล่าวไว้แล้วหรือไม่⁶⁵ ซึ่งหากตรวจพบว่ามีกรบันทึกข้อมูลสารพันธุกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องไว้ในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติแล้วก็สามารถใช้ข้อมูลดังกล่าวได้โดยไม่ต้องมีการตรวจวิเคราะห์ลายพิมพ์สารพันธุกรรมอีกครั้งหนึ่ง

ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจมอบหมายให้บุคคลที่มีอำนาจในการตรวจสอบข้อมูลทางพันธุกรรมภายใต้เงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 16-12 ดำเนินการตรวจวิเคราะห์ลายพิมพ์สารพันธุกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องได้โดยบุคคลดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่ได้จดทะเบียนเป็นผู้เชี่ยวชาญของศาลอย่างเป็นทางการก็ได้ โดยหากเป็นกรณีเช่นนี้จะต้องให้คำสาบานเป็นลายลักษณ์อักษร ภายใต้เงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ซึ่งเมื่อมีคำสั่งของตำรวจ พนักงานอัยการ หรือศาล บุคคลที่มีอำนาจในการตรวจสอบลายพิมพ์สารพันธุกรรมจะต้องดำเนินการด้วยวิธีการใดก็ตามที่สามารถกระทำได้เพื่อตรวจวิเคราะห์ลายพิมพ์สารพันธุกรรมของบุคคลสำหรับเก็บรักษาในฐานะข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติ⁶⁶

⁶⁵ The French Code of Criminal Procedure, Article 706-56 provides that a judicial police officer may obtain or supervise the obtaining of a biological sample from persons mentioned in the first, second and third paragraphs of article 706-54 to permit genetic profiling. Before carrying out this procedure, he may check or get a judicial police officer to check that the genetic profile of the person concerned is not already stored, for the purposes of his civil status only, in the national automated database of DNA profiles.

⁶⁶ The French Code of Criminal Procedure, Article 706-56 provides that ...in order to carry out this profiling, the judicial police officer may commission any person authorised under the conditions fixed by article 16-12 of the Civil Code, without it being necessary for the person to be officially registered on a list of judicial experts; in these circumstances, the person then takes the oath in writing provided for by the second paragraph of article 60 of the present Code. On the orders of the judicial police officer or the district prosecutor, or the investigating judge, the persons authorised in accordance with the previous paragraph may proceed, by using any available means, including the use of telecommunication, to take steps to record the genetic profile in the national automated database of DNA profiles. Where it is not possible to take a biological sample from a person mentioned in the first paragraph, the genetic profiling may be carried out using any biological material that may have detached itself naturally from the body of the person concerned. Where this is a person sentenced for a felony or a misdemeanour punished by ten years' imprisonment, the sample may be carried out without the consent of the person concerned on the written orders of the district prosecutor.

โดยหลักแล้วการนำส่วนประกอบของร่างกายเพื่อไปหาสารพันธุกรรมจะต้องได้รับ “ความยินยอม” จากผู้ถูกตรวจไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา หรือผู้เสียหาย ในกรณีที่ผู้ถูกตรวจไม่ยินยอม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสไม่ใช้วิธีการบังคับทางกายภาพ แต่เลือกใช้การกำหนดเป็นความผิดทางอาญา กล่าวคือ การปฏิเสธไม่ให้ตำรวจเก็บสารพันธุกรรมต้องระวางโทษจำคุก 1 ปี ปรับ 15,000 ยูโร โดยโทษจะสูงขึ้นเป็นจำคุก 2 ปี ปรับ 30,000 ยูโร ในกรณีที่ผู้ปฏิเสธเป็นจำเลยที่ถูกพิพากษาจำคุก ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป โดยกฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดต่างกรรมกัน (Cumul) กับความผิดที่ผู้ถูกตรวจต้องคดีอยู่

แต่หากเป็นกรณีที่ผู้ถูกตรวจเป็นจำเลยที่ถูกพิพากษาจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ตำรวจอาจร้องขอพนักงานอัยการให้สั่งการเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อทำการตรวจและบันทึกข้อมูลสารพันธุกรรมของจำเลยในฐานะข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากผู้ถูกตรวจและหากจำเลยผู้ถูกศาลพิพากษาแล้วปฏิเสธไม่ให้เก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมจะไม่ได้รับการลดโทษในคดีที่ศาลพิพากษาอีกด้วยซึ่งถือเป็นมาตรการบังคับอีกอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ การที่ผู้ถูกตรวจพยายามที่จะเปลี่ยนส่วนประกอบของร่างกาย เช่น เปลี่ยนตัวอย่างเลือดที่ใช้ในการตรวจเพื่ออำพรางตัวตนของตนเองเป็นความผิดอาญาที่ต้องระวางโทษจำคุก 3 ปี ปรับ 45,000 ยูโร⁶⁷

3.2.1.3 การบริหารจัดการเก็บสารพันธุกรรม

1) การดำเนินการจัดเก็บข้อมูลสารพันธุกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายแล้วจะสามารถเก็บรักษาตัวอย่างสารพันธุกรรมของบุคคลดังกล่าวได้ในระยะเวลาที่แตกต่างกันดังนี้ คือ หากเป็นจำเลยตามคำพิพากษาของศาลตัวอย่างสารพันธุกรรมของบุคคลดังกล่าวจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นระยะเวลา 40 ปีนับแต่ศาลพิพากษา หรือจนกระทั่งบุคคลดังกล่าวมีอายุครบ 80 ปีบริบูรณ์ แต่หากเป็นผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดตัวอย่างสารพันธุกรรมนั้นจะถูกเก็บรักษาในฐานะข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือพิพากษาให้พ้นผิด⁶⁸

2) การทำลายแฟ้มข้อมูลสารพันธุกรรมที่เก็บรักษาในฐานะข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติของ ประเทศฝรั่งเศสก็มีลักษณะที่แตกต่างกันไปด้วยเช่นเดียวกันคือในกรณีที่เพิ่มข้อมูลสารพันธุกรรมของจำเลยที่ถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิด ตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้จะสามารถทำการเก็บรักษาได้เป็นระยะเวลา 40 ปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือจนกระทั่งวันที่บุคคลดังกล่าวมีอายุครบ 80 ปีบริบูรณ์ โดยกำหนดระยะเวลาใดถึงก่อนให้ถือตามกำหนด

⁶⁷ The French Code of Criminal Procedure, Article 706-56.

⁶⁸ Andrew D. Thibedeau, *National DNA Databases*, (Council For Responsible Genetics, 2011), pp. 73-74.

ระยะเวลานั้นแล้วจะต้องทำการลบเพิ่มข้อมูลสารพันธุกรรมของบุคคลออกจากฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติของประเทศฝรั่งเศสทันที

อย่างไรก็ดี เพิ่มข้อมูลสารพันธุกรรมของผู้ต้องหาในความผิดที่กำหนดไว้ในกฎหมายจะถูกลบออกจากฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติของประเทศฝรั่งเศสเมื่อมีคำสั่งของพนักงานอัยการไม่ว่าโดยความเห็นของพนักงานอัยการเองหรือโดยมีคำร้องขอจากผู้ต้องหาที่ตามมาเมื่อมีเหตุว่าการเก็บรักษาเพิ่มข้อมูลสารพันธุกรรมดังกล่าวต่อไปจะไม่มี ความจำเป็นต่อวัตถุประสงค์แห่งการจัดเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมนั้น เช่น เมื่อไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องหาคนดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมนั้น หรือ ศาลพิพากษาว่าบุคคลดังกล่าวพ้นโทษทุกข้อกล่าวหาในท้ายที่สุด⁶⁹

3) การเข้าถึงฐานข้อมูลสารพันธุกรรม

ประเทศฝรั่งเศสมีมาตรการในการให้ความคุ้มครองแก่ข้อมูลสารพันธุกรรมซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลประเภทหนึ่ง โดยมี the Direction Centrale de Police Judiciaire-Sous Direction de la Police Technique et Scientifique (Central Directorate of the Judicial Police-Sub directorate of the Technical and Scientific Police) เป็นหน่วยงานผู้มีอำนาจควบคุมการเข้าถึงข้อมูลสารพันธุกรรมที่เก็บรักษาในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติ ทั้งนี้ การเข้าถึงฐานข้อมูลสารพันธุกรรมจะสามารถกระทำได้เฉพาะเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเท่านั้น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถเข้าถึงได้เพียงข้อมูลรูปพรรณสัณฐาน สถานที่เกิด วันเดือนปีเกิดของบุคคล แต่ผู้พิพากษาจะได้รับแจ้งถึงการจับคู่ข้อมูลสารพันธุกรรมในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติ และเพิ่มข้อมูลสารพันธุกรรมที่เก็บรักษาในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติของประเทศฝรั่งเศส นอกจากนี้ ยังสามารถแลกเปลี่ยนกันได้ภายในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปผ่านทางองค์การตำรวจระหว่างประเทศ⁷⁰

4) องค์กรจัดเก็บข้อมูลสารพันธุกรรม Fichier National Automatisé des Empreintes Génétiques (Automated National File of Genetic Prints) หรือ FNAEG เป็นองค์กรที่จัดเก็บข้อมูลดีเอ็นเอของประเทศฝรั่งเศส ฐานข้อมูลดีเอ็นเอส่วนกลางถูกเสนอครั้งแรกในฝรั่งเศสในปี 2539 ในปีต่อมามีการยื่นร่างกฎหมายเกี่ยวกับการใช้ฐานข้อมูลระดับชาติเพื่อระบุตัวผู้กระทำผิดทางเพศเด็ก หลังจากการโจมตี 11 กันยายนในสหรัฐอเมริกาในปี 2544 รัฐบาลฝรั่งเศสได้เพิ่มขอบเขตของฐานข้อมูลเพื่อรวมดีเอ็นเอที่เกี่ยวข้องกับการกระทำอาชญากรรมร้ายแรงอื่น และได้ขยายขอบเขต

⁶⁹ *Ibid*, p.75.

⁷⁰ *Ibid*.

ออกไปอีกเพื่อครอบคลุมอาชญากรรมที่มีความรุนแรงเกือบทั้งหมดต่อผู้คนหรือทรัพย์สิน อาชญากรรมร้ายแรง เช่น การค้ายาเสพติด การโจรกรรมทั่วไป และความผิดเล็กน้อยเกือบทั้งหมด ยกเว้นความผิดด้านการจราจร มีการเก็บตัวอย่างทั้งจากผู้ต้องสงสัยและผู้ต้องโทษ

ในปัจจุบันฐานข้อมูลดีเอ็นเอของฝรั่งเศสมีโปรไฟล์ดีเอ็นเอที่เกิดเหตุ 98,000 ราย ข้อมูลอ้างอิง 1,592,500 รายการ โปรไฟล์ DNA จากบุคคล โปรไฟล์ DNA ของผู้สูญหาย 270 ราย และโปรไฟล์ DNA อื่นๆ 420 รายการ ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2557 ฐานข้อมูล DNA มีข้อมูลดีเอ็นเอ จากบุคคล 2,655,381 คน และร่องรอยที่ไม่ระบุชื่อจากสถานที่เกิดเหตุ 237, 217 แห่ง⁷¹

ทั้งนี้ ฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติของประเทศฝรั่งเศสขึ้นอยู่กับอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้พิพากษาโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมข้อมูลสารพันธุกรรมของจำเลยที่ถูกศาลพิพากษา จำคุกในคดีความผิดตามที่ระบุไว้ในกฎหมายเพื่อช่วยเหลือการระบุตัวบุคคลและค้นหาผู้กระทำความผิด โดยตำรวจสามารถเข้าถึงฐานข้อมูลดังกล่าวได้โดยคำสั่งของพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษา⁷²

ในกรณีของตำรวจสามารถเริ่มทำการตรวจหาข้อมูลสารพันธุกรรมได้ โดยก่อนเริ่มทำการตรวจตำรวจจะต้องตรวจสอบก่อนว่าผู้ถูกตรวจมีข้อมูลสารพันธุกรรมอยู่ในฐานข้อมูลหรือไม่ ถ้ามีแล้วตำรวจก็สามารถนำข้อมูลสารพันธุกรรมเดิมที่มีอยู่ในฐานข้อมูลมาใช้ได้โดยไม่ต้องทำการตรวจใหม่

นอกจากฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติของประเทศฝรั่งเศสจะเก็บรวบรวมข้อมูลสารพันธุกรรมของจำเลยที่ถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้แล้ว กฎหมายฝรั่งเศสยังได้กำหนดให้มีการเก็บรักษาข้อมูลสารพันธุกรรมของบุคคลที่มีพยานหลักฐานยืนยันแน่ชัดว่าได้กระทำความผิดร้ายแรงตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้โดยมีคำสั่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจเองหรือโดยคำร้องขอของพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษา และข้อมูลสารพันธุกรรมจากร่องรอยพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุที่จัดเก็บได้ในระหว่างที่มีการสอบสวนสาเหตุการตายหรือการสูญหายของบุคคลเอาไว้ในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติของประเทศฝรั่งเศสอีกด้วย และกฎหมายฝรั่งเศสยังให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการเปรียบเทียบข้อมูลสารพันธุกรรมของบุคคลที่มีเหตุผลน่าเชื่อถือว่าได้กระทำความผิดอาญาอุกฉกรรจ์ หรือกระทำความผิดอาญาประเภทที่ไม่ร้ายแรงกับข้อมูลสารพันธุกรรมในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติไม่ว่า จะโดยความเห็นชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจเองหรือโดยมีคำร้องขอของพนักงานอัยการก็ตาม แต่เพิ่มข้อมูลสารพันธุกรรม

⁷¹ *Ibid*, p. 73.

⁷² *Ibid*, p. 74.

ในกรณีเช่นนี้จะไม่ถูกบันทึกเข้าไปในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติ⁶⁷ ข้อมูลสารพันธุกรรมที่จะถูกเก็บรักษาในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติของประเทศฝรั่งเศสนั้น จะต้องเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการตรวจสอบลายพิมพ์สารพันธุกรรมในส่วนที่ไม่สามารถนำไปถอดรหัสได้ (uncoded segments of deoxyribonucleic acid) ยกเว้นสารพันธุกรรมในส่วนที่เป็นสิ่งบ่งชี้เพศของบุคคล

3.2.2 ประเทศเนเธอร์แลนด์

ประเทศเนเธอร์แลนด์เป็นประเทศหนึ่งในยุโรปตอนเหนือซึ่งเป็นผู้บุกเบิกในการใช้สารพันธุกรรมเพื่อเป็นหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดทางอาญา กล่าวคือ ในปี 1988 ได้มีการใช้สารพันธุกรรมเป็นเครื่องมือในการสอบสวนเพื่อดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาญาที่มีลักษณะโหดร้ายและรุนแรง ได้แก่ คดีข่มขืน (Sexual assault) คดีการทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนถึงแก่ความตาย (Manslaughter) คดีฆาตกรรม (Murder) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี เคยมีคดีตัวอย่างในประเด็นปัญหาว่าตัวอย่างของสารพันธุกรรมซึ่งถูกจัดเก็บมาเพื่อนำมาใช้เพื่อตรวจสอบว่าเป็นบุคคลที่ข่มขืนผู้หญิงสองคนเป็นผู้กระทำความผิดในอาชญากรรมนี้จริงหรือไม่ การสอบสวนโดยใช้สารพันธุกรรมจึงดำเนินการภายหลังการกล่าวหาว่ากระทำความผิด ทั้งนี้ การดำเนินการการสอบสวนเป็นไปตามมาตรา 195 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเนเธอร์แลนด์ (Code of Criminal Procedure-CCP)⁷³ ซึ่งทำให้สามารถตรวจร่างกายของผู้ต้องสงสัยได้ อย่างไรก็ตาม ในปี 1989 ศาลฎีกาของเนเธอร์แลนด์ได้ตัดสินว่าอัยการสามารถดำเนินการดังกล่าวได้ แต่ไม่ครอบคลุมถึงความเป็นไปได้ของการตรวจสอบด้วยสารพันธุกรรมของผู้ต้องหาด้วยเหตุนี้ จึงได้มีการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารพันธุกรรมในการดำเนินคดีอาญา ในปี 1994⁷⁴

ในปี 1997 ได้มีการจัดทำฐานข้อมูลสารพันธุกรรมขึ้นที่สถาบันนิติเวชแห่งชาติ (the National Forensic Institute-NFI) ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลสารพันธุกรรม แม้ว่าจะมีการถกเถียงกันบ้างในช่วงแรก แต่ก็เป็นที่ชัดเจนว่าการจัดเก็บโปรไฟล์ DNA จะเป็นความความเชี่ยวชาญพิเศษของ NFI ภายใต้คำแนะนำของอัยการ กล่าวอีกนัยหนึ่งการตรวจสอบสารพันธุกรรม (รวมถึงการสุ่มตัวอย่าง / การทำโปรไฟล์) เป็นเรื่องการฟ้องร้องไม่ใช่หน้าที่ของตำรวจ แม้ว่าตำรวจจะมีส่วน

⁷³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเนเธอร์แลนด์ (CCP) มาตรา 195 บัญญัติว่าผู้พิพากษาโดยคำร้องของอัยการสั่งให้ตรวจค้นร่างกายหรือเสื้อผ้าของผู้ต้องสงสัยที่มีกรณีกล่าวหาว่ากระทำความผิดร้ายแรงเพื่อประโยชน์ในการสอบสวน

⁷⁴ John A. E. Vervaele, F.C.W. de Graaf, N. Tielemans, "The dutch focus on DNA in the criminal justice system: net-widening of judicial data," *Revue internationale de droit penal*, 2012/3-4 (Vol. 83), p.460.

เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่ก็ไม่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งฐานข้อมูลสารพันธุกรรมของตนเองได้⁷⁵

หากพิจารณาแหล่งที่มาทางกฎหมายของการสอบสวนคดีอาญาโดยใช้สารพันธุกรรม จะเห็นได้ว่าประกอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเนเธอร์แลนด์ (CCP) กฎหมายพิเศษและกฤษฎีกา ทั้งนี้ ขั้นตอนทั่วไปเกี่ยวกับการสุ่มตัวอย่างสารพันธุกรรมและการทำโปรไฟล์สารพันธุกรรม ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเนเธอร์แลนด์โดยเฉพาะในมาตรา 138a และมาตรา 151a นอกจากนี้ ใน CCP แล้วยังมีบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมจากผู้ต้องโทษอีกด้วย กฎหมายนี้ได้กำหนดไว้ในกฎหมายการทดสอบสารพันธุกรรม (ผู้ต้องโทษ) นอกจากนี้ กฤษฎีกาการทดสอบสารพันธุกรรม (คดีอาญา) อีกด้วย

ทั้งนี้ จะได้พิจารณามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสารพันธุกรรมของประเทศเนเธอร์แลนด์ ดังนี้

3.2.2.1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (CCP)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (CCP) มาตรา 138a ได้ให้คำจำกัดความของการสอบสวนโดยใช้ดีเอ็นเอในการดำเนินคดีอาญาดังนี้ “การสอบสวนดีเอ็นเอเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบวัสดุของเซลล์ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบโปรไฟล์ดีเอ็นเอหรือระบุลักษณะส่วนบุคคลที่สังเกตได้ของผู้ต้องสงสัยที่ไม่รู้จักหรือเหยื่อที่ไม่รู้จักหรือการระบุเครือญาติ”⁷⁶

กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการใช้หลักฐานดีเอ็นเอในเนเธอร์แลนด์ไม่ได้จำกัดเฉพาะตัวอย่างที่นำมาจากตัวของผู้ต้องโทษ แต่รวมถึงบุคคลในวงกว้างรวมถึงผู้ต้องสงสัยอีกด้วย

ในมาตรา 151 (a) (1) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (CCP)⁷⁷ เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบสารพันธุกรรมโดยเปรียบเทียบโปรไฟล์สารพันธุกรรมที่นำมาจากบุคคลที่ให้

⁷⁵ *Ibid*, p. 459-460.

⁷⁶ CCP Section 138a

“DNA testing” shall be understood to mean the testing of cellular material which is aimed solely at comparing DNA profiles, establishing externally observable personal characteristics of the unknown suspect or the unknown victim or establishing consanguinity.

⁷⁷ CCP Section 151(A)(1)

1. The public prosecutor may instruct, ex officio or on application of the suspect or his defence counsel, a third party to conduct DNA testing aimed at comparing DNA profiles in the interest of the investigation. He may request the suspect or a third party to provide cellular material for DNA testing. Except

ความยินยอมเพื่อตรวจจับการจับคู่ไม่ว่าจะอยู่ในการตรวจสอบสารพันธุกรรมขนาดใหญ่หรือไม่ก็ตาม โดยพนักงานอัยการสามารถเริ่มการสอบสวนโดยใช้สารพันธุกรรมเพื่อเปรียบเทียบ โปรไฟล์สารพันธุกรรมของผู้ต้องสงสัยหรือของบุคคลที่ไม่มีข้อสงสัยใดๆ ทั้งนี้ กรณีที่จะต้องดำเนินการตรวจสอบสารพันธุกรรมจึงเป็นเงื่อนไขที่จะต้องมีข้อสงสัยในสารพันธุกรรมของบุคคลนี้สามารถนำไปใช้ได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตซึ่งต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้ พนักงานอัยการมีอำนาจมอบหมายให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบเพื่อเชื่อมโยงกับสารพันธุกรรมในห้องปฏิบัติการที่ได้รับ การรับรอง นอกจากนี้สถาบันนิติเวชแห่งเนเธอร์แลนด์ (NFI) และห้องปฏิบัติการนิติวิทยาศาสตร์เพื่อการตรวจสอบสารพันธุกรรมในเมืองไลเดน (Leiden) ซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินการตรวจสอบสารพันธุกรรมของบุคคลที่ต้องสงสัยแล้ว ยังมีห้องปฏิบัติการเอกชนหลายแห่งได้รับการอนุมัติอย่างเป็นทางการ หากมีการสอบสวนสารพันธุกรรมกับผู้ต้องสงสัยที่ไม่ทราบชื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมมีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานอัยการ อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิในการโต้แย้ง หากไม่มีสารพันธุกรรมอย่างเพียงพอที่จะดำเนินการสอบสวนเพื่อโต้แย้งและหากมีผู้ต้องสงสัยเพียงรายเดียวที่ให้สารพันธุกรรม นอกจากนี้ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิในการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเพื่อดำเนินการสอบสวนโต้แย้ง หากการสอบสวนโต้แย้งยืนยันข้อสรุปเบื้องต้นผู้ต้องสงสัยจะต้องจ่ายเงินส่วนแบ่งของค่าใช้จ่ายดังกล่าว

เมื่อพนักงานอัยการจะแจ้งผลการสอบสวนสารพันธุกรรมให้ผู้ต้องหาทราบโดยใช้รายงานเป็นลายลักษณ์อักษรหากโปรไฟล์สารพันธุกรรมตรงกับ โปรไฟล์สารพันธุกรรมอื่นที่ได้รับการประมวลผลแล้ว ทั้งนี้ ผู้ต้องสงสัยย่อมมีสิทธิในการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเพื่อโต้แย้งตามกฎหมาย

มาตรา 151b CCP เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่พนักงานอัยการจะสั่งให้มีการสุ่มตรวจตัวอย่างสารพันธุกรรมแบบบังคับเมื่อมีข้อบ่งชี้ว่าผู้ต้องสงสัยมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดที่ร้ายแรงซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกสูงสุดอย่างน้อย 4 ปี ทั้งนี้ อำนาจในการออกคำสั่งเชิงบังคับนี้จะใช้เมื่อผู้ต้องสงสัยไม่ได้ให้ความยินยอม (เป็นลายลักษณ์อักษร) รวมทั้งไม่สามารถใช้คำสั่งนี้

in the case of application of section 151b or of a missing person as referred to in the last sentence, cellular material may only be taken with the written consent of the suspect or the third party. Cellular material shall be taken from the suspect only after one or more of the suspect's fingerprints have been taken and processed in accordance with this Code and his identity has been established in the manner referred to in section 27a(1, first sentence) and (2). A request for the provision of cellular material may be made to a group of fifteen third parties or more only with written authorisation granted by the examining magistrate on application of the public prosecutor. In the event that the third party is missing as a result of a serious offence, DNA testing may be conducted on cellular material on objects seized from him or on cellular material obtained in another way.

ได้ต่อเมื่อผู้ต้องสงสัยได้รับทราบแล้ว นอกจากนี้ ผู้ต้องสงสัยมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากที่ปรึกษาทนายความอีกด้วย

โดยปกติการสุ่มตัวอย่างจะดำเนินการโดยใช้เนื้อเยื่อจากกระพุ้งแก้ม แต่ก็สามารถเก็บตัวอย่างเลือดหรือเส้นผมได้เช่นกัน โดยปกติการสุ่มตัวอย่างจะดำเนินการโดยแพทย์หรือพยาบาลตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 151b CCP

มาตรา 151d เป็นบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับความเป็นไปได้ที่พนักงานอัยการจะสั่งให้มีการสืบสวนพิสูจน์หลักฐานเพื่อประโยชน์แห่งการสอบสวนคดีอาญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุลักษณะส่วนบุคคลที่สังเกตได้ของผู้ต้องสงสัยหรือเหยื่อที่ไม่รู้จัก ดังที่เห็นได้จากภาพรวมของการสอบสวน โดยการใช้สารพันธุกรรมนี้พนักงานอัยการมีบทบาทนำในการสอบสวน ซึ่งมักจะให้ความสนใจไปที่การเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมจากบุคคลผู้ต้องสงสัย หลักเกณฑ์ดังกล่าวเกี่ยวข้องกับแนวโน้มของอาชญากรรมที่รุนแรงขึ้น ทั้งนี้ เมื่อกล่าวถึงการใช้อำนาจเชิงบังคับของพนักงานอัยการ ขณะเดียวกันการขอความช่วยเหลือจากทนายความถือเป็นสิทธิ แต่อัยการสามารถสั่งให้สอบสวนได้โดยไม่ต้องมีการอนุญาต (ก่อนหรือหลัง) จากศาลแต่อย่างใด⁷⁸

3.2.2.2 พระราชบัญญัติการตรวจสอบสารพันธุกรรม (ผู้ต้องโทษ) (DNA Testing (Convicted Persons) Act) ได้กำหนดวิธีการภายใต้กฎหมายดังกล่าว เพื่อให้มีการเก็บสารพันธุกรรมของผู้ต้องโทษ ได้แก่ บุคคลที่ถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดซึ่งก่อนการพิจารณาคดีอาจมีการกักขังและผู้ที่ได้รับโทษจำคุก คำสั่งกักขังหรือการลงโทษทางเลือกที่กำหนดไว้ เช่น คำสั่งให้คุมตัวไว้ในโรงพยาบาลจิตเวช (PPZ) คำสั่งให้คุมตัวในสถาบันคุ้มครองและดูแลเยาวชน (PIJ) เป็นต้น

⁷⁸ Section 151d

1. The public prosecutor may, in the interest of the investigation, order DNA testing aimed at establishing externally observable personal characteristics of the unknown suspect or the unknown victim to be conducted. Section 151a (2) shall apply mutatis mutandis.

2. The DNA testing may only be aimed at establishing the sex, race or other externally observable personal characteristics designated by Governmental Decree.

3. The proposal for a Governmental Decree to be enacted pursuant to subsection (2) shall not be made any earlier than four weeks after the draft Governmental Decree has been submitted to both chambers of the States General.

4. The DNA testing may be ordered only in the case of suspicion of a serious offence as defined in section 67(1).

5. Further rules pertaining to the manner of conduct of the DNA testing may be set by Governmental Decree.

นอกจากนี้ พนักงานอัยการยังสามารถสั่งให้นำสารพันธุกรรมจากผู้ต้องโทษได้หากมีเหตุผลเพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินคดีอาญา สำหรับการดำเนินการตามคำสั่งศาลหรือคำสั่งของพนักงานอัยการจะให้ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล เป็นต้น เป็นผู้ดำเนินการตามมาตรา 151a

ในส่วนการบริหารจัดเก็บฐานข้อมูลสารพันธุกรรม โปर्फाइล์ DNA จะถูกเก็บไว้ในฐานข้อมูล DNA ของ NFI คำว่า “ฐานข้อมูล” ในกฎหมายของเนเธอร์แลนด์เกี่ยวข้องกับการรวบรวมโปर्फाइล์ Autosomal STR (เกณฑ์พิจารณาเบื้องต้นในกลุ่มงานนิติพันธุศาสตร์ซึ่งเป็นหลักการที่ได้รับความยอมรับเป็นอย่างสูงในการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลและหาความสัมพันธ์ บิดามารดา-บุตร) ที่เก็บไว้ในฐานข้อมูลนี้ โดยมาตรา 14 ของกฎหมายสารพันธุกรรมประกอบด้วยกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรักษาคราบสารพันธุกรรมในฐานข้อมูลสารพันธุกรรม ซึ่งบัญญัติว่า “ฐานข้อมูลสารพันธุกรรมสำหรับคดีอาญาโดยมีจุดประสงค์เพื่อป้องกันตรวจจับดำเนินคดีหรือตัดสินความผิดทางอาญา” ดังนั้น การป้องกันจึงเป็นจุดมุ่งหมายอย่างหนึ่งของฐานข้อมูลสารพันธุกรรม ตามมาตรา 2 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รับผิดชอบฐานข้อมูลสารพันธุกรรม เลขานุการสถาบันนิติเวชแห่งเนเธอร์แลนด์ (NFI) เป็นผู้ดูแลฐานข้อมูลสารพันธุกรรม ฐานข้อมูลสารพันธุกรรม

3.2.3 ประเทศเยอรมนี

ในประเทศเยอรมนี กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บสารพันธุกรรมของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในเยอรมนี คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Strafprozessordnung-StPO) และกฎหมาย DNA Testing (Convicted Persons) Act 2005 นั้นเป็นไปตามกฎหมาย Section 81a, 81e, 81f และ 81g กฎของกระบวนการทางกฎหมาย (Strafprozessordnung) Section 3 DNA-Identitätsfeststellungsgesetz และอยู่ในความดูแลของสำนักงานสืบสวนคดีอาชญากรรมของรัฐบาลสหพันธ์ Identitätsfeststellungsgesetz และ Section 2, 7 และ 8 Bundeskriminalamtgesetz โดยการจัดเก็บฐานข้อมูลสารพันธุกรรมนั้นจะทำการจัดเก็บพยานหลักฐานจากสถานที่เกิดเหตุ⁷⁹ และทำการจัดเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมจากบุคคลที่ถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดร้ายแรง หรือเป็นการกระทำความผิดซ้ำๆ เมื่อพบว่าพยานหลักฐานที่พบจากสถานที่เกิดเหตุ นั้นเกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิด

⁷⁹ E.U. 9445/1/06 at 6.

3.2.3.1 ฐานความผิดที่กฎหมายให้จัดเก็บสารพันธุกรรม

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมนี ได้กำหนดฐานความผิดที่ทำให้อำนาจให้เจ้าพนักงานในอันที่จะจัดเก็บสารพันธุกรรมจากผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดร้ายแรงต่อชีวิต ความผิดต่อร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ⁸⁰

นอกจากนี้ กฎหมาย DNA Testing (Convicted Persons) Act 2005 ได้กำหนดฐานความผิดสำหรับบุคคลที่ศาลได้มีคำพิพากษาในความผิดในคดีที่ศาลได้พิพากษาลงโทษไม่ต่ำกว่า 4 ปี รวมทั้งบุคคลที่ถูกคำสั่งดังต่อไปนี้⁸¹

- (1) คำสั่งให้คุมตัวไว้ในโรงพยาบาล
- (2) คำสั่งให้ลงโทษทางเลือก(alternative sanction)
- (3) คำสั่งให้อยู่ในสถานผู้กระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง (ISD)
- (4) คำสั่งให้อยู่ในโรงพยาบาลโรคจิต (psychiatric hospital -PPZ)
- (5) คำสั่งให้อยู่ในสถานคุ้มครองและดูแลผู้เยาว์ (youth protection and custody institution -PIJ).

3.2.3.2 เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจจัดเก็บสารพันธุกรรม

การเก็บตัวอย่างจากบุคคลที่อยู่ภายใต้กฎหมายที่ถูกจัดเก็บสารพันธุกรรมนั้น เช่น พยาน โดยไม่ได้รับความยินยอม ซึ่งจะยอมรับได้ ก็ต่อเมื่อมีความเห็นชอบของผู้พิพากษาหรือตามเงื่อนไขโดยสำนักงานอัยการ หากพบว่าบุคคลที่ถูกจัดเก็บนั้นปฏิเสธไม่ให้จัดเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมดังกล่าว ผู้พิพากษาสามารถอนุญาตให้ใช้กำลังโดยตรงเพื่อรวบรวมตัวอย่าง สิ่งนี้สามารถทำได้เมื่อบุคคลยืนยันในการปฏิเสธแม้จะมีการบังคับปรับหรือเมื่อมีสถานการณ์เร่งด่วน⁸² และตัวอย่าง DNA ที่ได้นำมาจากผู้เยาว์ (14-17 ปี) แต่ตามปกติจะได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง ตามกฎหมายเท่านั้น ตัวอย่าง DNA อาจถูกพรากไปจากบุคคลที่มีสภาพจิตใจหากเป็นไปได้มากกว่า บุคคลนี้จะกระทำความผิดที่คล้ายกันในอนาคต⁸³

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมนี (Strafprozeßordnung) อนุญาตให้มีการเก็บตัวอย่างเลือดและวัสดุทางชีวภาพอื่นๆ จากผู้ต้องสงสัยในการก่ออาชญากรรม โดยไม่ได้รับความยินยอมเมื่อการกระทำนี้ถือว่ามีอำนาจสำหรับการสอบสวน อำนาจในการเริ่มกระบวนการดังกล่าวจะตกเป็นของผู้พิพากษา หากกระบวนการนี้อาจนำไปสู่ความล่าช้าที่อาจเป็น

⁸⁰ Strafprozeßordnung Section 81 h.

⁸¹ *Ibid.*

⁸² *Id.*, Section 81c: 1-6.

⁸³ See EU Current Practices at 53.

อันตรายต่อความสำเร็จของการสอบสวนสำนักงานอัยการอาจสั่งขึ้นตอนดังกล่าว สำหรับสถานการณ์อื่นๆ จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องสงสัย⁸⁴ โดยทั่วไปจะต้องได้รับความยินยอมเพื่อนำตัวอย่างสารพันธุกรรมจากผู้กระทำผิดที่ถูกตัดสินลงโทษ การบีบบังคับการสุ่มตัวอย่างสามารถทำได้โดยผู้พิพากษาและเฉพาะเมื่อมันเกี่ยวข้องกับบุคคลที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดทางเพศหรือความผิดร้ายแรงอื่นๆ และเมื่อมีโอกาสมากที่ผู้ถูกตัดสินจะกระทำความผิดที่คล้ายกันในอนาคต บุคคลที่กระทำความผิดเล็กน้อยซ้ำๆ จะได้รับการปฏิบัติราวกับว่าพวกเขามีความผิดร้ายแรง⁸⁵

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมนี (Strafprozeßordnung: StPO) มีเนื้อหาครอบคลุมถึงวิธีการตรวจตัวและค้นตัวบุคคล อำนาจของเจ้าหน้าที่ที่จะทำการตรวจตัวและค้นตัวผู้ต้องหาและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ต้องหา โดยมีหลักเกณฑ์ซึ่งแบ่งตามลักษณะส่วนประกอบของร่างกายที่นำมาเป็นพยานหลักฐานได้ ดังนี้

การตรวจร่างกายและตรวจเลือด StPO ได้บัญญัติแยกประเภทบุคคลที่ถูกตรวจร่างกายและตรวจเลือด ดังนี้

กรณีตรวจร่างกายและตรวจเลือดผู้ต้องหา บัญญัติไว้ในมาตรา 81a ดังนี้

(1) การตรวจร่างกายผู้ต้องหา เพื่อที่จะค้นหาข้อเท็จจริงโดยวิธีที่มีประโยชน์ที่สุดให้ทำได้ เพื่อประโยชน์ในการนี้ การเจาะเลือดมาตรวจและการจับต้องร่างกายซึ่งกระทำโดยแพทย์ตามวิธีการของการประกอบโรค ในอันที่จะตรวจร่างกายนั้นให้กระทำได้ แม้ผู้ต้องหาจะไม่ให้ความยินยอมก็ตาม เมื่อกระทำเช่นนั้นไม่เป็นที่น่ากลัวว่าจะเกิดผลร้ายแก่สุขภาพกายของผู้ต้องหา

(2) ให้ศาล เป็นผู้มีอำนาจสั่งให้ยึดระยะเวลาการตรวจออกไป ถ้าเห็นว่าผลการตรวจนั้นจะทำให้เกิดอันตราย

(3) ตัวอย่างเลือดหรือเนื้อเยื่อต่าง ๆ ที่นำออกจากร่างกายผู้ต้องหา อาจนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีอาญา ทั้งในคดีที่ถูกกล่าวหาและในคดีอาญาอื่นๆ ที่อยู่ในระหว่างพิจารณา โดยจะทำลายตัวอย่างเลือดและเนื้อเยื่อดังกล่าวในทันทีที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์

เป็นที่น่าสังเกตว่า การตรวจร่างกายที่เป็นการล่วงล้ำเข้ามาในสิทธิทางร่างกาย (Andere körperliche Eingriffe) การตรวจร่างกายในกรณีดังกล่าว หมายถึง การตรวจร่างกายในกรณีที่มีการนำของเหลว (Liquor) เซออสุมิ (Semen) และน้ำปัสสาวะ (Urin) ออกจากร่างกาย หรือนำมวลสาร (Stoffe) เข้าสู่ร่างกาย หรือเมื่อระบบภายในของร่างกายถูกละเมิด (Wenn in das Innere des

⁸⁴ Code of Criminal Procedure, Section 81a: 1-3.

⁸⁵ Id., Section 81g: 1.

Koerpers eingegriffen wird) ในกรณีดังกล่าวจะแตกต่างจากการตรวจร่างกายแบบธรรมดา เพราะจะต้องมีการทำร้ายร่างกาย (Verletzung des Koerpers) แม้ว่าจะเป็นเพียงเล็กน้อยก็ตาม ในกรณีที่เป็นที่สงสัย หลักที่ใช้ในการแบ่งแยกระหว่างการตรวจร่างกายอย่างธรรมดาและการตรวจร่างกายที่เป็นการล่วงล้ำเข้าไปในสิทธิทางร่างกาย ไม่ได้ใช้หลักที่ว่าจะต้องใช้เครื่องมือในทางการแพทย์หรือไม่ หากแต่อยู่ที่ว่าการตรวจร่างกายดังกล่าวเป็นไปได้หรือไม่ที่จะก่อให้เกิดผลร้ายแก่สุขภาพ (der Gesichtspunkt denkbarer Gesundheitsbeeinträchtigungen) ด้วยเหตุนี้ การตรวจร่างกายทางช่องว่างของร่างกายตามธรรมชาติ กล่าวคือ ทางปาก, ช่องคลอด หรือทวารหนัก หรือ การเปลี่ยนรูปทรงของนมหรือหน้าอก เช่นการตัด หรือการข้อมสึ จึงเป็นการตรวจร่างกายอย่างธรรมดา การเก็บตัวอย่างเลือดเป็นการล่วงล้ำเข้าไปในสิทธิทางร่างกาย และแม้ว่าจะเป็นการบังคับ ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดก็ตาม ถือว่าเป็นการทำร้าย (Eingriff) ที่ไม่เป็นอันตราย ด้วยเหตุนี้ ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจึงต้องยอมรับและแม้ว่าจะถูกบังคับให้ไปพบแพทย์ก็ตาม ปกติแล้วการเก็บตัวอย่างเลือดเป็นไปเพื่อที่จะตรวจสอบระดับความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ในเลือด (Feststellung des Blutalkoholgehalts) ในขณะที่กระทำความผิด รวมถึงเป็นการตรวจสอบความสามารถรู้ผิดชอบด้วย (Schuldfähigkeit) การตรวจร่างกายในกรณีดังกล่าวต้องกระทำโดยแพทย์ และต้องเป็นไปตามหลักวิชาทางการแพทย์ (nach den Regeln der aertzlichen Kunst) เท่านั้น กรณีจึงต่างจากการตรวจร่างกายแบบธรรมดา ที่ไม่จำเป็นต้องกระทำโดยแพทย์ อย่่างไรก็ตามทันตแพทย์ไม่ถือว่าเป็นแพทย์ตามบทบัญญัติดังกล่าว รูปแบบของการรักษาใหม่ๆ ไม่อาจนำมาทดลองได้โดยปราศจากความยินยอมของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด เพราะผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไม่จำเป็นต้องเป็นหนูทดลอง ผลเสียต่อสุขภาพ (Gesundheitliche Nachteile) จะต้องไม่เกิดขึ้น กล่าวคือโอกาสที่ผลเสียต่อสุขภาพจะเกิดขึ้นนั้นอยู่ในระดับที่มีความเป็นไปได้ที่น้อยมากๆ (Gesundheitliche Nachteile muessen mit an Sicherheit grenzender Wahrscheinlichkeit ausgeschlossen sein) ในการพิจารณาว่าจะเกิดผลเสียแก่สุขภาพของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือไม่นั้นไม่ได้พิจารณาแต่จากเพียงวิธีที่ใช้ในการตรวจร่างกาย (die Art des Eingriffs) หากแต่หลักสำคัญ อยู่ที่สุขภาพะของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด (der Gesundheitszustand des Beschuldigten) อนึ่ง ผลเสียต่อสุขภาพในที่นี้ หมายถึง เฉพาะต้องมีการเกิดขึ้นของความรู้สึกไม่สบายกายอย่างมาก ที่เกิดขึ้นภายหลังการตรวจร่างกาย แต่ไม่รวมถึงความเจ็บปวด หรือความรู้สึกที่ไม่สบายอื่นๆ ที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราว การตรวจร่างกายในกรณีดังกล่าวสามารถกระทำได้อต่อเมื่อเป็นสิ่งที่จำเป็น และได้ สัดส่วนกับการกระทำความผิด หรือได้ สัดส่วนกับความสงสัยว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น (Tatverdacht) กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ยิ่งมาตรการที่ใช้กระทบต่อสิทธิในทางเนื้อตัวร่างกายของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมากเท่าใด ข้อสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดอาญา (Tatverdacht)

ก็จะต้องมากขึ้นเท่านั้น และแม้ว่ามาตรการดังกล่าวจะเป็นการจำกัดเสรีภาพ หากเป็นไปเพื่อการตรวจร่างกายที่จำเป็น เป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ และเป็นไปตามหลักพอสมควรแก่เหตุ (der Grundsatz der Verhaeltnismaessigkeit) ก็เป็นสิ่งที่ทำได้ ช่วงระยะเวลาไม่เกินห้าวัน ถือว่าเป็นช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม ตามความเห็นของศาลและความเห็นฝ่ายข้างมาก ในทางคำราการออกคำสั่งให้มีการตรวจร่างกาย (ตามวรรคสอง) การออกคำสั่งดังกล่าวโดยหลัก (primaer) อยู่ในความรับผิดชอบของผู้พิพากษาในชั้นใต้สวนมูลฟ้อง อยู่ในความรับผิดชอบของผู้พิพากษาในชั้นใต้สวนมูลฟ้อง (der Ermittlungsrichter) เฉพาะแต่ในกรณีที่หากชักช้าจะเกิดผลร้ายแก่ผลของการตรวจพิสูจน์ ให้อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานอัยการและผู้ช่วยของพนักงานอัยการ การตรวจร่างกายที่เป็นการล่วงล้ำเข้ามาในสิทธิทางร่างกายของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หรือเป็นผลให้มีการจำกัดเสรีภาพ (Ferihitsentzug) เฉพาะแต่ผู้พิพากษาเท่านั้นเป็นผู้ออกคำสั่งดังกล่าว การออกคำสั่งดังกล่าวต้องมีความชัดเจน กล่าวคือ ต้องระบุถึงรูปแบบของการตรวจร่างกาย ที่เป็นการล่วงล้ำเข้าไปในสิทธิทางร่างกาย (den Eingriff) และข้อเท็จจริงที่ต้องการค้นหา (die festzustellenden Tatsachen) ในกรณีของการล่วงล้ำเข้าไปในสิทธิทางร่างกายอย่างรุนแรง (bei schweren Eingriffen) ต้องระบุถึงความจำเป็น (Notwendigkeit) และการไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (Unerlaesslichkeit) ด้วยผลทางกฎหมายของการไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 81a ในกรณีของการละเมิดต่อบทบัญญัติในมาตรา 81a โดยหลักการแล้ว ผลที่ได้จากการตรวจร่างกายยังใช้ได้ เช่น ในกรณีที่ไม่มีอำนาจที่จะออกคำสั่ง (bei fehlender Anordnungsbefugnis) เป็นต้นว่า ออกคำสั่งโดยผิดพลาดว่าหากชักช้าก็จะเป็นผลร้ายต่อผลการตรวจพิสูจน์, ในกรณีที่ไม่ได้บอกผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดว่าไม่จำเป็นต้องให้ความร่วมมือในการตรวจร่างกาย (bei unterlassener Belehrung ueber die Mitwirkung) หรือการตรวจร่างกายไม่ได้กระทำโดยแพทย์ (Eingriff durch einen Nichtarzt) แต่ก็ไม่มีผลต่อผลของการตรวจร่างกายในกรณีดังต่อไปนี้ ผลที่ได้จากการตรวจร่างกายไม่อาจรับฟังได้ เช่น การตรวจร่างกายได้กระทำโดยไม่ได้มีการออกคำสั่งตามมาตรา 81a วรรคสอง และไม่ได้ได้รับความยินยอมจากผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หรือการใช้วิธีการที่เป็นการขัดต่อหลักความยุติธรรมและศีลธรรม (Billigkeit) เช่น ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจหลอกว่าหมอมือเป็นผู้เจาะเลือด หรือตำรวจใช้กำลังบังคับโดยไม่ชอบ (unerlaubten Zwang) เช่น การเจาะเลือดที่กระทำโดยพยาบาล หรือการตรวจร่างกายไม่ได้เป็นไปตามหลักพอสมควรแก่เหตุ

ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมนี (Strafprozeßordnung) อนุญาตให้มีการเก็บตัวอย่างเลือดและวัสดุทางชีวภาพอื่นๆ จากผู้ต้องสงสัยในการก่ออาชญากรรม โดยไม่ได้รับความยินยอมเมื่อการกระทำนี้ถือว่าจำเป็นสำหรับการสอบสวน อำนาจในการเริ่มกระบวนการดังกล่าวจะตกเป็นของผู้พิพากษา หากกระบวนการนี้อาจนำไปสู่ความล่าช้าที่อาจเป็น

อันตรายต่อความสำเร็จของการสอบสวนสำนักงานอัยการอาจสั่งขึ้นตอนดังกล่าว สำหรับสถานการณ์อื่นๆ จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องสงสัย⁸⁶ โดยทั่วไปจะต้องได้รับความยินยอมเพื่อนำตัวอย่างสารพันธุกรรมจากผู้กระทำผิดที่ถูกตัดสินลงโทษ การบีบบังคับการสุ่มตัวอย่างสามารถทำได้โดยผู้พิพากษาและเฉพาะเมื่อมันเกี่ยวข้องกับบุคคลที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดทางเพศหรือความผิดร้ายแรงอื่นๆ และเมื่อมีโอกาสมากที่ผู้ถูกตัดสินจะกระทำความผิดที่คล้ายกันในอนาคต บุคคลที่กระทำความผิดเล็กน้อยซ้ำๆ จะได้รับการปฏิบัติราวกับว่าพวกเขามีความผิดร้ายแรง⁸⁷

3.2.3.3 การบริหารจัดการเก็บสารพันธุกรรม

1) การดำเนินการจัดเก็บข้อมูลสารพันธุกรรม

การจัดเก็บตัวอย่าง DNA ของผู้ต้องสงสัยจะสามารถถูกบันทึกและจัดเก็บได้ต่อเมื่อพวกเขามีส่วนร่วมในความผิดทางอาญาที่ร้ายแรงหรือเมื่อพวกเขาถูกสงสัยว่ากระทำความผิดอย่างร้ายแรงในอนาคต⁸⁸ โดยจะทำการจัดให้มีการบันทึกประวัติของผู้กระทำความผิดที่ถูกตัดสินเมื่อพวกเขาถูกตัดสินโทษโดยไม่สามารถเพิกถอนได้สำหรับความผิดทางอาญาที่ร้ายแรง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ประวัติสารพันธุกรรมของผู้กระทำผิดที่ถูกตัดสินให้กระทำความผิดซ้ำหลายครั้งเดียวกันก็สามารถเข้าสู่ฐานข้อมูลได้ โดยการจัดเก็บสารพันธุกรรมของบุคคลที่ไม่ได้รับการตัดสินอย่างถาวรเนื่องจากมีความผิดว่าได้กระทำความผิดจริง ก็จะส่งผลทำให้ประวัติในการจัดเก็บสารพันธุกรรมดังกล่าวของผู้ที่ถูกจัดเก็บจะไม่ถูกลบออกจาก Bundeszentralregister (ทะเบียนส่วนกลางของรัฐบาลสหพันธ์) หรือ Erziehungsregister ทะเบียนการอบรม สามารถเข้าสู่ฐานข้อมูล DNA ได้⁸⁹

2) การทำลายแฟ้มข้อมูลสารพันธุกรรมที่เก็บรักษาในฐานข้อมูลสารพันธุกรรม

ผู้ถูกคุมขังและผู้ต้องสงสัยที่ได้ถูกจัดเก็บสารพันธุกรรมนั้นจะถูกลบออกจากฐานข้อมูลสารพันธุกรรม ต่อเมื่อไม่มีความจำเป็นต้องเก็บรักษาอีกต่อไป และต้องลบคราบที่เกิดเหตุออกหลังจาก 30 ปีที่เข้าร่วม⁹⁰ และตัวอย่างของ DNA ที่ไม่ระบุชื่อจะต้องถูกลบออกจากฐานข้อมูลในช่วงสามสิบปีที่ผ่านมา แต่คราบที่เกิดเหตุส่วนใหญ่จะถูกลบออกหลังจากสิบปี จะมีเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่จะไม่ถูกลบออกหรือเฉพาะเมื่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องได้รับการแก้ไข (เช่น การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์) เกี่ยวกับโปรไฟล์ DNA ของผู้กระทำผิดที่มีกฎหมายกำหนดระยะเวลาหนึ่งหลังจากนั้นจะถูกตัดสินว่า

⁸⁶ Code of Criminal Procedure, Section 81a: 1-3.

⁸⁷ Id., Section 81g: 1.

⁸⁸ Errichtungsordnung DNA AnalyseDatei, Art. 2.2, Section 3a to b.

⁸⁹ Art.2.2, Section 3c.

⁹⁰ EU Current Practices at 53.

จะลบโปรไฟล์ออกจากฐานข้อมูลหรือไม่ ช่วงนี้เป็นห้าปีสำหรับผู้เยาว์และสิบปีสำหรับผู้ใหญ่ การนับเริ่มต้นเมื่อประโยชน์ผ่านไป โปรไฟล์ DNA ของผู้ต้องสงสัยว่าเป็นอาชญากรรมจะถูกลบออกจากฐานข้อมูลเมื่อการรักษาพวกเขาดูเหมือนว่าไม่จำเป็นอีกต่อไปหรือถือว่าไม่เหมาะสม นี่คือการที่มีการปล่อยตัวผู้ต้องสงสัย

อย่างไรก็ดี ฐานข้อมูลดีเอ็นเอของเยอรมนี (DNA-Analyse-Datensatz) จัดตั้งขึ้นในปี 1998 ในเดือนมิถุนายน 2559 มีจำนวนดีเอ็นเอของผู้ต้องสงสัยรายบุคคล 857,666 ราย (1.0% ของประชากร) และคราบที่เกิดเหตุ 293,681 ราย

3) การเข้าถึงฐานข้อมูลสารพันธุกรรม

เจ้าหน้าที่สำนักงานตำรวจแห่งสหพันธ์ (BKA) และสำนักงานสืบสวนกลางของสหพันธ์รัฐ 16 แห่ง สามารถเข้าถึงฐานข้อมูลได้โดยตรง

4) องค์กรจัดเก็บข้อมูลสารพันธุกรรม

ฐานข้อมูลสารพันธุกรรมนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศเยอรมนีอยู่ภายใต้การควบคุมของสำนักงานตำรวจแห่งสหพันธ์ หรือ Bundeskriminalamt (BKA) โดยตัวอย่างสารพันธุกรรมที่ได้มาจากสถานที่เกิดเหตุไม่ปรากฏหลักฐานสามารถป้อนลงในฐานข้อมูลหากผู้ถูกกล่าวหาอาจเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดกฎหมายใดๆ ที่บันทึกได้⁹¹

3.2.4 มาตรฐานและกระบวนการทางกฎหมายในเรื่องการพิสูจน์ลายพิมพ์ DNA ในประเทศอังกฤษ

3.2.4.1 กฎหมายรองรับในการจัดเก็บดีเอ็นเอของประเทศอังกฤษ

ในสหราชอาณาจักร หรือประเทศอังกฤษ ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ในการเก็บตัวอย่างจากร่างกายเพื่อนำไปตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายหลายฉบับ ได้แก่ Police and Criminal Evidence (PACE) Act 1984, Criminal Justice and Public Order Act 1994, Criminal Evidence Act 1997, Criminal Justice and Police Act (CJPA) 2001, Criminal Justice Act (CJA) 2003 และ The Protection of Freedoms Act 2012⁹²

ในส่วนกฎหมาย The Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในขณะเดียวกันก็

⁹¹ *Ibid.*

⁹² Parliamentary Office of Science and Technology, "The DNA Database," February 2006 Number 258, p. 2.

เป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนจากการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติไว้อย่างละเอียดใน Code D ที่แนบท้ายกฎหมายดังกล่าว

ในประเทศอังกฤษ การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายนั้น แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ Intimate sample และ Non- Intimate sample ซึ่งมีความหมายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 65 ของ The Police and Criminal Evidence Act 1984 หรือ PACE ซึ่งการแยกประเภทวัตถุที่ต้องการเก็บรวบรวมนี้ มีผลไปถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ เก็บรวบรวมพยานหลักฐานที่แตกต่างกันด้วย กล่าวคือ

1) Intimate sample หรือตัวอย่างที่ต้องมีการจัดเก็บในลักษณะที่ต้องรูด้าเข้าไปในร่างกาย ได้แก่ เลือด อสุจิ หรือสารคัดหลั่งอื่น ปัสสาวะ หรือขนบริเวณอวัยวะสืบพันธุ์ หรือวัสดุพิมพ์ฟัน (Dental Impression) และเนื้อเยื่อที่ได้จากร่างกายยกเว้นช่องปากผู้ต้องหา⁹³

ทั้งนี้ บุคคลที่ไม่อยู่ความควบคุมของเจ้าพนักงาน ผู้ถูกตรวจต้องให้ความยินยอมในการดำเนินการเก็บหลักฐานประเภท Intimate sample ตามมาตรา 62 (1) ของกฎหมาย The Police and Criminal Evidence Act 1984 และก่อนที่เจ้าพนักงานตำรวจจะดำเนินการดังกล่าว เจ้าพนักงานต้องแจ้งให้ทราบก่อนว่าเขาไม่มีหน้าที่ต้องยินยอมให้ตรวจ ซึ่งการให้ความยินยอมนี้เป็นเงื่อนไขในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ แต่หากไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันควรแล้ว อาจเกิดความเสียหายแก่คดีของเขาในชั้นพิจารณา โดยศาลและคณะลูกขุนอาจอนุมานข้อเท็จจริงเป็นผลร้ายแก่จำเลยได้

2) Non- Intimate sample หรือตัวอย่างที่ไม่ต้องมีการจัดเก็บในลักษณะที่ต้องรูด้าเข้าไปในร่างกาย ได้แก่⁹⁴ ขนหรือผมบริเวณที่ไม่ใช่ขนบริเวณอวัยวะสืบพันธุ์ สิ่งที่ได้จากเก็บหรือได้

⁹³ The Police and Criminal Evidence Act 1984 Section 65 provides that “intimate sample” means—

- (a) a sample of blood, semen or any other tissue fluid, urine or pubic hair;
- (b) a dental impression;
- (c) swab taken from any part of a person's genitals (including pubic hair) or from a person's body orifice other than the mouth

⁹⁴The Police and Criminal Evidence Act 1984 Section 65 provides that “non-intimate sample” means—

- (a) a sample of hair other than pubic hair;
- (b) a sample taken from a nail or from under a nail;
- (c) swab taken from any part of a person's body other than a part from which a swab taken would be an intimate sample
- (d) saliva;
- (e) a skin impression

เก็บ เนื้อเยื่อที่ได้จากช่องปากหรือส่วนใดของร่างกายที่ไม่ใช่ช่องปาก น้ำลาย ลายเท้า หรือลายพิมพ์ ส่วนอื่นของร่างกายเพื่อตรวจที่ไม่ใช่ลายพิมพ์นิ้วมือ (skin impression)

พยานหลักฐาน Non- Intimate sample ดังกล่าว สามารถได้มาโดยมีการกระทำต่อ ร่างกายเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่โดยหลักแล้วผู้ต้องหาซึ่งเป็นผู้ถูกตรวจก็ต้องให้ความยินยอมในการ ให้เก็บหลักฐานได้⁹⁵

แต่อย่างไรก็ตาม เจ้าพนักงานอาจใช้กำลังเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐาน Non- Intimate sample ดังกล่าวได้ แม้ผู้นั้นจะไม่ให้ความยินยอมเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดในมาตรา 63 (2A) มาตรา 63 (3A) และมาตรา 63(3B) ของ PACE กล่าวคือ บุคคลนั้นถูกควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่ ตำรวจเนื่องจากการจับกุมในความผิด recordable offence และยังไม่มีการ Non- Intimate sample ประเภทเดียวกันและจากส่วนเดียวกันของร่างกายของบุคคลนั้นซึ่งตำรวจได้ดำเนินการสอบสวนคดี ดังกล่าวหรือถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวโดยอำนาจศาล⁹⁶ และเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่ ระดับ Inspector ขึ้นไปได้ อนุญาตให้ดำเนินการเก็บตัวอย่างโดยไม่ต้องรับความยินยอม⁹⁷

ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการกับพยานหลักฐานประเภทใดระหว่าง Intimate sample และ Non- Intimate sample ก็ต้องดำเนินการ โดยแพทย์ พยาบาล หรือ เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ ซึ่งมี ใบอนุญาต (paramedical)

3.2.4.2 กระบวนการจัดเก็บ DNA ของประเทศอังกฤษ

The Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE) เป็นกฎหมายซึ่งบัญญัติให้อำนาจ แก่เจ้าพนักงานของรัฐในการจัดเก็บ การรักษา ตลอดจนการทำลายตัวอย่างดีเอ็นเอที่ได้มาจากการ ตรวจวิเคราะห์ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวได้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 1986 เป็นต้นไป โดย ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับดังกล่าวหลายครั้งเพื่อขยายอำนาจให้แก่เจ้าพนักงานของ รัฐในการจัดเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอของบุคคลสำหรับนำไปเปรียบเทียบกับพยานหลักฐานที่ได้จากการ ตรวจในสถานที่เกิดเหตุเพื่อนำไปเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของ ผู้ต้องหา ในขณะที่เดียวกันก็ได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมในลักษณะของ Code อีกหลายฉบับแบบทำนกฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนในเรื่องต่างๆ เช่น การค้น เป็นต้น⁹⁸

⁹⁵ The Police and Criminal Evidence Act 1984 Section 63 provides that (1)... a non-intimate sample may not be taken from a person without the appropriate consent.

⁹⁶ Criminal Justice Act 2003 Section 10 Taking non-intimate samples without consent

⁹⁷ The Police and Criminal Evidence Act 1984 Section 63.

⁹⁸ Michael Zander, "PACE (The Police and Criminal Evidence Act 1984): Past, Present, and Future,"

กฎหมาย PACE ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่จะตราพระราชบัญญัติ เพื่อควบคุมการใช้อำนาจของตำรวจในการจัดเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอได้จากบุคคลใดที่ถูกดำเนินคดี หรือได้มีรายงานตัวตามหมายเรียกของศาล หรือถูกปรับโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือถูกศาล พิพากษาว่าได้มีกระทำความผิด Recordable Offence ตามบทบัญญัติมาตรา 118 แห่ง The Police and Criminal Evidence Act 1984 ได้ให้คำนิยามของ Recordable Offence ไว้โดยทั่วไปการ กระทำความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกทุกฐานความผิด เช่นความผิดขายหรือขนย้ายอาวุธ ความผิดฆ่า คนตาย ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น รวมทั้งความผิดอื่น ๆ ที่ไม่มีอัตราโทษจำคุกอีก ประมาณ 60 ฐานความผิดตามที่กำหนดไว้โดยเฉพาะในข้อกำหนดที่จัดทำขึ้นภายใต้มาตรา 27 แห่ง The Police and Criminal Evidence Act 1984 เช่น ความผิดฐานข่มขืนความผิดฐานหรือเชื้อเชิญ เพื่อค้าประเวณีตามท้องถนน ถือเป็นความผิด Recordable Offence ทั้งสิ้น⁹⁹ และเจ้าพนักงานของรัฐ มีหน้าที่ต้องบันทึกการกระทำความผิดดังกล่าวในระบบคอมพิวเตอร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐในการดำเนินการจัดเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอ จากบุคคลใน The Criminal Justice Act 2003 โดยกำหนดให้มีการจัดเก็บตัวอย่างจากบุคคลที่ถูกจับ ในความผิด Recordable Offence และถูกควบคุมตัวโดยตำรวจ ทั้งนี้ ไม่ต้องคำนึงว่าบุคคลดังกล่าว จะถูกดำเนินคดีภายหลังหรือไม่

จะเห็นได้ว่าตามกฎหมาย The Police and Criminal Evidence Act 1984 ได้ให้อำนาจแก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอ จากบุคคลได้อย่างกว้างขวาง โดยบุคคลที่ถูกจับกุมใน ความผิดต้องให้ตัวอย่าง ดีเอ็นเอ แก่เจ้าพนักงานตำรวจจากเดิมที่เจ้าพนักงานของรัฐจะสามารถเก็บ เกี่ยวดีเอ็นเอ จากบุคคลที่ถูกดำเนินคดีในความผิด Recordable Offence แล้วเท่านั้น

3.2.4.3 ผู้มีอำนาจจัดเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอประเทศอังกฤษ

ในกฎหมายของประเทศอังกฤษ กำหนดให้การจัดเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอประเภทที่จะต้อง มีการจัดเก็บในลักษณะที่ต้องรูด้าเข้าไปในร่างกาย (Intimate sample) สามารถกระทำได้ต่อเมื่อ ได้รับคำสั่งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับไม่ต่ำกว่า Inspector¹⁰⁰ เท่านั้น ทั้งนี้ การดำเนินการจัดเก็บ ตัวอย่างดีเอ็นเอจากผู้ถูกจับแล้วต้องแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบถึงเหตุที่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจอนุญาตให้มี การดำเนินการดังกล่าว ตลอดจนข้อเท็จจริงว่าตัวอย่างดีเอ็นเอที่ได้จัดเก็บมาอาจถูกนำไปตรวจสอบ

⁹⁹ ดูใน Schedule ของ The Police and Criminal Evidence Act 1984.

¹⁰⁰ การดำรงตำแหน่งของเจ้าพนักงานตำรวจในประเทศอังกฤษนั้นเรียงลำดับจากตำแหน่ง police Constable -> Sergeant -> Inspector -> Chief Inspector -> Super Intendent -> Chief SuperIntendent -> Assistant Chief constable -> Deputy Chief constable -> Chief constable โดยตำแหน่ง Inspector เทียบเท่าได้กับตำแหน่ง สารวัตรในประเทศไทย (ข้อมูลจาก http://www.policeuk.com/police_rank.php (UK Police Rank Structure)).

และตรวจค้นกับตัวอย่างดีเอ็นเออื่นๆ ในระบบฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติ โดยกระบวนการในการจัดเก็บตัวอย่าง DNA นี้ ต้องกระทำโดยแพทย์ที่ขึ้นทะเบียนแล้ว หรือพยาบาลวิชาชีพและได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร เจ้าบุคคลผู้ถูกจับเท่านั้น¹⁰¹ ในขณะที่การจัดเก็บตัวอย่างที่ไม่ต้องต้องรูกล้ำเข้าไปในร่างกาย (Non- Intimate sample)จากร่างกายของบุคคลโดยไม่ต้องอาศัยความยินยอมของบุคคลนั้น สามารถกระทำได้เมื่อได้รับคำสั่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับ Constable เท่านั้น¹⁰²

3.2.4.4 การจัดเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอประเทศอังกฤษ¹⁰³

ปัจจุบันฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติของประเทศไทยซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อปี 1995 อยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการทางยุทธศาสตร์ของฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติ (The National DNA Database Strategy Board) ซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนจาก 3 หน่วยงานคือกันคือ ผู้แทนจากกระทรวงมหาดไทยผู้แทนจากสมาคมข้าราชการตำรวจระดับสูง ผู้แทนจากสมาคมข้าราชการตำรวจ และการแต่งตั้งสมาชิก 2 คนจากคณะกรรมการพันธุศาสตร์ในมนุษย์ เพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำและการควบคุมดูแลด้านจริยธรรมในยุติติของคณะกรรมการทางยุทธศาสตร์ของฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติ

โดยมีการตรวจวิเคราะห์ข้อมูล DNA แล้ว เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอและตัวอย่าง DNA ซึ่งเป็นที่มาของเพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอที่เก็บรักษาในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติจะตกเป็นทรัพย์สินของหน่วยงานตำรวจซึ่งจัดเก็บและส่งตรวจและส่งตัวอย่าง DNA ดังกล่าวเพื่อตรวจสอบ โดยตัวอย่าง DNA ส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 80 ได้รับการตรวจสอบจากบริษัทบริการทางนิติวิทยาศาสตร์ (FSS) ส่วนตัวอย่าง DNA อีกร้อยละ 20 ได้รับการตรวจสอบโดยห้องปฏิบัติการของหน่วยงานเอกชนที่ได้รับการรับรอง

ฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติของประเทศไทยประกอบไปด้วยเพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอที่มาจาก 3 แหล่งที่มาแตกต่างกันคือ

1) เพิ่มข้อมูลจากตัวอย่างดีเอ็นเอของบุคคลซึ่งไม่สามารถระบุตัวได้เรียกว่าเพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอจากสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งได้มาจากสิ่งตรวจจากร่างกายเช่นคราบเลือดคราบอสุจิน้ำลาย ซึ่งเก็บได้จัดสถานที่เกิดเหตุ

¹⁰¹ The Police and Criminal Evidence Act 1984 Section 62.

¹⁰² The Police and Criminal Evidence Act 1984 Section 63.

¹⁰³ Michael Lynch and others, *Truth Machine : The Contentious History of DNA fingerprinting*, (University of Chicago Press, Illinois, 2008), pp. 142-145.

2) เพิ่มข้อมูลจากตัวอย่างดีเอ็นเอของบุคคลที่สามารถระบุตัวได้ ซึ่งเป็นบุคคลที่ถูกจับ เนื่องจากเป็นผู้ต้องสงสัยที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการกระทำความผิดทางอาญา เรียกว่า เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

3) ข้อมูล เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอจากอาสาสมัครซึ่งให้ตัวอย่างดีเอ็นเอเพื่อวัตถุประสงค์ในการคัดกรองบุคคลจากการเป็นผู้ต้องหาในการสอบสวนการกระทำความผิดอาญาโดยเฉพาะ

เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ถูกเก็บรักษาในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติจะประกอบไปด้วยข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้ คือ หมายเลขบาร์โค้ดอ้างอิงเฉพาะเพื่อเชื่อมโยงกับตัวอย่าง DNA ที่ถูกจัดเก็บไว้ เลขหมายจับซึ่งเชื่อมโยงกับข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ประกอบด้วยข้อมูลประวัติอาชญากร และข้อมูลข่าวกรองของตำรวจชื่อบุคคล วันเดือนปีเกิด เพศ รูปลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ซึ่งกำหนดโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจข้อมูลหน่วยงานตำรวจที่ทำหน้าที่จัดเก็บตัวอย่าง DNA ตลอดจนข้อมูลห้องปฏิบัติการซึ่งตรวจวิเคราะห์ข้อมูล DNA ดังกล่าวแล้ว นอกจากนี้ยังมีข้อมูลประเภทของตัวอย่าง วิธีการใช้ในการตรวจสอบวิเคราะห์ลายพิมพ์ DNA และรหัสดีเจิตอล เป็นจำนวน 20 หลัก อันแสดงถึงเพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอแต่ละเพิ่ม

โดยในแต่ละวันเพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอทั้งหมดที่เก็บรักษาในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติของประเทศอังกฤษจะถูกตรวจค้น (speculative search) เพื่อหาการจับคู่เพิ่มข้อมูลที่เป็นไปได้ในการระบุตัวบุคคล ที่เป็นผู้ต้องสงสัยในคดีอาญา หรือความเชื่อมโยงของอาชญากรรมเมื่อเพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอในแต่ละเพิ่มถูกจัดเก็บเข้าไปในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติ ระบบจะทำการตรวจค้นเพื่อหาการจับคู่เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอที่ถูกบันทึกไว้ในฐานข้อมูลอยู่เดิมโดยอัตโนมัติ และการจับคู่ระหว่างเพิ่มข้อมูล DNA ในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาตินั้น จะถูกรายงานในฐานะเป็นข้อมูลเพื่อทำการเชื่อมโยงกับบุคคลที่สามารถระบุตัวได้กับอาชญากรรมหรือเชื่อมโยงข้อมูลอาชญากรรมเข้าด้วยกันไปยังหน่วยงานตำรวจที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสอบสวนคดีอาญาเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ก็ต่อเมื่อมีพยานหลักฐานอื่นที่สนับสนุนให้เห็นว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้กระทำความผิดอย่างเพียงพอเท่านั้น

ในปี ค.ศ. 1998 ประเทศอังกฤษ ได้มีการใช้ระบบการตรวจวิเคราะห์และเก็บรักษาข้อมูลดีเอ็นเอที่เป็นมาตรฐาน คือระบบ SGM Plus (Second Generation Multiplex Plus) ซึ่งเป็นระบบที่พัฒนามาจากระบบที่ใช้อยู่เดิมเพื่อลดโอกาสของการจับคู่ที่มีความผิดพลาด เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอที่จัดเก็บในระบบ SGM Plus นี้ประกอบด้วยตัวเลขจำนวน 10 คู่ โดยตัวเลขแต่ละคู่แสดงถึงลำดับเบสซ้ำของ DNA ในตำแหน่งเฉพาะบนโครโมโซมที่นำมาตรวจสอบเพื่อระบุบุคคลและตัวอักษรอีก 2 ตัว (XX,XY) ซึ่งบ่งบอกถึงการทดสอบเพศของบุคคลผู้เป็นเจ้าของตัวอย่าง DNA ดังกล่าว และนอกจากนี้ตัวเลขแต่ละคู่ยังแสดงถึงรูปแบบของยีนที่แสดงลักษณะคู่กันที่ได้รับการ

ถ่ายทอดมาจากบิดามารดาอย่างละครึ่งอีกด้วยโดยระบบ นี้จะตรวจสอบลายพิมพ์ DNA ของบุคคล โดยอาศัยตำแหน่งดีเอ็นเอซ้ำระยะสั้นบน (STRs) บน DNA จำนวน 10 ตำแหน่ง ซึ่งจากสถิติพบว่าความเป็นไปได้ที่เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกันทางสายเลือด จะจับคู่กันโดยเฉลี่ยคือ 1 ใน 1000 ล้าน ระบบ SGM Plus จึงเป็นระบบในการตรวจสอบและจัดเก็บข้อมูลดีเอ็นเอที่มีความสามารถในการแบ่งแยกบุคคลที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติของประเทศไทยในปัจจุบัน

3.2.4.5 การกำหนดขอบเขตการเข้าถึงและเปิดเผยข้อมูลประเทศไทย

ปัจจุบัน ประเทศไทยได้ให้ของรัฐในการเก็บรักษาเพิ่มข้อมูล DNA ของผู้กระทำความผิดในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติอย่างถาวร โดยไม่คำนึงว่าบุคคลดังกล่าวจะถูกดำเนินคดีในฐานความผิดที่ถูกจับกุมหรือศาลได้มีคำพิพากษาว่าบุคคลดังกล่าวได้กระทำความผิดที่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีหรือไม่ จึงทำให้ข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลผู้บริสุทธิ์เป็นจำนวนมากอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคลที่อยู่เหนือข้อมูลส่วนบุคคลเป็นอย่างมาก เนื่องจากการเปิดโอกาสให้หน่วยงานของรัฐครอบครองข้อมูลส่วนบุคคลจนเกินความจำเป็น และอาจมีการนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้อย่างผิดวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูล DNA ดังกล่าวได้ จนกระทั่ง ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปได้มีคำตัดสินในคดี S and marper V. United Kingdom ในปี 2008 ซึ่งมีข้อเท็จจริงว่า ผู้ร้องหลายที่ 1 คือ นาย S ซึ่งถูกจับกุมในวันที่ 19 มกราคม ปี 2001 ในข้อหาพยายามชิงทรัพย์ซึ่งในขณะที่ถูกจับกุมนั้นเขามีอายุเพียง 11 ปีเท่านั้น ตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการจัดเก็บลายพิมพ์นิ้วมือ และตัวอย่างดีเอ็นเอของเขาตามกฎหมาย เพื่อบันทึกเป็นข้อมูล ต่อมาในวันที่ 1 มิถุนายน ปี 2001 ศาลได้มีคำพิพากษาว่า นาย S ไม่ได้กระทำความผิดตามที่ถูกฟ้องร้องโดยผู้ร้องรายที่ 2 คือ นาย Michael Marper ซึ่งถูกจับกุมในวันที่ 13 มีนาคม ปี 2001 และถูกดำเนินคดีข้อหาทำให้คู่สมรสได้รับความอับอาย เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ดำเนินการจัดเก็บลายนิ้วมือ และตัวอย่างดีเอ็นเอของเขาไว้เช่นเดียวกันแต่ต่อมาไม่ได้มีการฟ้องร้องในการกระทำความผิดดังกล่าว เนื่องจากคู่กรณีทั้งสองสามารถประนีประนอมยอมความกันได้ ซึ่งผู้ร้องทั้งสองได้ร้องขอให้มีการทำลายตัวอย่างดีเอ็นเอที่ถูกจัดเก็บในขั้นตอนของการดำเนินคดี แต่ได้รับการปฏิเสธจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงได้มีการยื่นคำร้องต่อศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป เพื่อให้มีคำตัดสินในเรื่องดังกล่าว¹⁰⁴

¹⁰⁴ คดี S and marper V. United Kingdom.

ทั้งนี้ ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป (European Court of Human Rights) ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า บทบัญญัติใน The Police and Criminal Evidence Act 1984 ที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานจัดเก็บรักษาข้อมูล DNA ของผู้ต้องหา ซึ่งศาลได้มีคำพิพากษาว่าไม่ได้กระทำความผิด หรือการจัดเก็บข้อมูลดีเอ็นเอของผู้บริสุทธิ์อย่างไม่มีกำหนดระยะเวลา เป็นการดำเนินที่ปราศจากขอบเขตและขาดการพิจารณาอย่างเหมาะสม ถึงความได้สัดส่วนในการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ของรัฐและประโยชน์ของเอกชน ในการรักษาไว้ซึ่งสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนบุคคลที่มีอยู่เหนือข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเป็นธรรม โดยการบัญญัติกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานของรัฐในลักษณะดังกล่าวนี้จึงเป็นการกระทำที่ก้าวล่วงขอบเขตของความเหมาะสมอันพึงยอมรับได้ตามกฎหมาย และเป็นการดำเนินการโดยปราศจากความจำเป็นในสังคม ซึ่งเป็นการละเมิดต่อหลักการอายุในอนุสัญญายุโรป ว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน ข้อ 8 ที่บัญญัติให้ความรับรองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล จึงทำให้รัฐบาลของประเทศอังกฤษต้องออกกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ในการเก็บรักษาและทำลายแฟ้มข้อมูล DNA ดังกล่าว ที่บังคับใช้ในปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องกับคำตัดสินของศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปในคดีดังกล่าวโดยกำหนดให้ต้องมีการทำลายข้อมูลของบุคคลที่ถูกจัดเก็บรักษาไว้ในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติทันทีหากปรากฏว่าในภายหลังบุคคลดังกล่าวนั้น ไม่ถูกดำเนินคดีในฐานความผิดที่ถูกจับกุมหรือศาลมีคำพิพากษาว่าบุคคลดังกล่าวไม่ได้กระทำความผิด ถูกฟ้องร้อง¹⁰⁵ ซึ่งนับว่าเป็นก้าวสำคัญในการสร้างมาตรการในการคุ้มครองต่อสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวรูปแบบหนึ่งที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

อย่างไรก็ดี ต่อมาได้มีการตรากฎหมาย Protection of Freedoms Act 2012 (POFA) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังต่อไปนี้¹⁰⁶

1) กำหนดให้การทำลาย การเก็บรักษา การใช้ และข้อบังคับอื่นๆ ของวัตถุพยาน ได้แก่ พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

2) กำหนดความยินยอมและข้อกำหนดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลข้อมูลชีวมาตร¹⁰⁷ ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก (Biometric information relating to children)

¹⁰⁵ *Ibid.*

¹⁰⁶ The Home Office for submission to the Home Affairs Committee, Post-Legislative Scrutiny of the Protection of Freedoms Act 2012, (Finance and Planning Unit Home Office, 2018), p.3.

¹⁰⁷ ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดจากการใช้เทคนิคหรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการนำลักษณะเด่นทางกายภาพหรือทางพฤติกรรมของบุคคลมาใช้ ทำให้สามารถยืนยันตัวตนของบุคคลนั้นที่ไม่เหมือนกับบุคคลอื่นได้ ซึ่งข้อมูลอัตลักษณ์ทางกายภาพของบุคคล เช่น ข้อมูลภาพจำลองใบหน้า ข้อมูลจำลองม่านตา หรือข้อมูลจำลองลายนิ้วมือ เป็นต้น ข้อมูลชีวมาตรจึงเป็นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือเพราะเป็นข้อมูลที่แม้แต่เจ้าของข้อมูลเองก็ไม่

3) จัดให้มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับระบบกล้องวงจรปิด การแต่งตั้งและกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการกล้องวงจรปิด (Surveillance Camera Commissioner)

4) กำหนดอำนาจของศาลเกี่ยวกับการอนุญาตและออกหมายภายใต้กฎหมาย the Regulation of Investigatory Powers Act 2000

5) จัดให้มีหลักปฏิบัติที่เกี่ยวกับการดำเนินการประวัติอาชญากรรม เป็นต้น

ทั้งนี้ กฎหมายดังได้กล่าวได้มีส่วนสำคัญต่อการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวกับการจับกุม การรักษา และการนำข้อมูลสารพันธุกรรม ไปใช้ ได้แก่ The Police and Criminal Evidence Act 1984 เป็นต้น

3.2.4.6 การเก็บรักษาและการทำลายข้อมูลดีเอ็นเอประเทศอังกฤษ

The Police and criminal Evidence Act 1984 ได้วางกฎเกณฑ์ในการจับกุม การเก็บรักษาและทำลายตัวอย่างดีเอ็นเอ และเพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอไว้อย่างละเอียดและชัดเจน โดยกำหนดระยะเวลาที่เจ้าพนักงานของรัฐสามารถเก็บรักษาข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลในฐานะข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติในกรณีต่าง ๆ ดังนี้

1) การเก็บรักษาเพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอในระหว่างการสืบสวนสอบสวนโดยการพิจารณาคดีของศาล¹⁰⁸

ตามกฎหมาย Protection of Freedoms Act 2012 (POFA) ได้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 63 E ของ The Police and criminal Evidence Act 1984 กำหนดให้เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอที่ถูกเก็บรักษาเพื่อเป็นประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนบุคคลผู้เป็นเจ้าของตัวอย่าง DNA ซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้นจะสามารถเก็บรักษาได้จนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการสืบสวนและสอบสวนและไม่มี การดำเนินคดีในการกระทำความผิดนั้นหรือจนกว่าการพิจารณาคดีจะเสร็จสิ้นหากการสืบสวนสอบสวน การกระทำความผิดดังกล่าวนั้นนำไปสู่การพิจารณาพิพากษาคดี¹⁰⁹

สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ การเก็บบันทึกข้อมูลชีวมาตรเพื่อยืนยันตัวบุคคลมีการนำมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย เช่น การสแกนลายนิ้วมือเพื่อบันทึกเวลาเข้าและออกจากสถานที่ทำงาน การบันทึกข้อมูลรูปใบหน้า ม่านตา และลายนิ้วมือในหนังสือเดินทางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับเข้ารหัสข้อมูล เพื่อการตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของหนังสือเดินทาง และการยืนยันตัวตนในการทำธุรกรรมทางการเงินกับธนาคารผ่านแอปพลิเคชัน เป็นต้น

¹⁰⁸ The Police and Criminal Evidence Act 1984 Section 63E.

¹⁰⁹ The Police and Criminal Evidence Act 1984 Section 63E provide that “..(2) The material may be retained until the conclusion of the investigation of the offence or, where the investigation gives rise to proceedings against the person for the offence, until the conclusion of those proceedings.”

2) การเก็บรักษาข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลผู้ถูกจับหรือถูกดำเนินคดีในความผิดร้ายแรง (Qualifying Offence)

ตามกฎหมาย Protection of Freedoms Act 2012 (POFA) มาตรา 3 ได้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 63 F ของ The Police and criminal Evidence Act 1984 ได้กำหนดให้เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอที่จัดเก็บเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนบุคคลที่ถูกจับกุมหรือถูกดำเนินคดีความผิด Qualifying Offence¹¹⁰ แต่ไม่ได้ถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดดังกล่าวอาจถูกเก็บรักษาในฐานะข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติตลอดไป หากปรากฏว่าบุคคลนั้นเคยถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดที่มีลักษณะต้องบันทึกโทษและผู้กระทำความผิดเรียกว่า Recordable Offence ซึ่งไม่ใช่ความผิดที่ไม่ใช่ความผิดที่ได้รับยกการยกเว้นโทษหรือศาลได้มีคำพิพากษาว่ากระทำความผิดก่อนมีการทำลายทำข้อมูล DNA ภายในอำนาจแห่งบทบัญญัติมาตรานี้

บุคคลผู้ดำเนินคดีในความผิดร้ายแรง (Qualifying Offence) แต่ไม่ถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดดังกล่าวและไม่เคยถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดคนอื่นมาก่อนนำข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลจะถูกเก็บฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติในระยะเวลา 3 ปี¹¹¹ หรือกรณีบุคคลที่ถูกจับกุมในความผิดร้ายแรง แต่ไม่ถูกดำเนินคดีในความผิดนั้นและไม่เคยถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดฐานข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลดังกล่าวจะถูกเก็บในฐานะข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติในระยะเวลา 3 ปีต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากคณะกรรมการว่าด้วยการเก็บรักษาและการใช้ประโยชน์ข้อมูลชีวมิติ (The Commissioner for The Retention and Use of Biometric Material) ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 63G แห่ง The Police and criminal Evidence Act 1984¹¹² โดยหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ (The responsible chief officer of police) ได้อ่านคำร้องขอต่อคณะกรรมการว่าด้วยการเก็บรักษาและการใช้ประโยชน์ข้อมูลชีวมิติเพื่อให้ความยินยอมในการเก็บรักษาสารข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลผู้ถูกจับกุมแต่ไม่ถูกดำเนินคดีในความผิดโดยมีเงื่อนไขว่าในขณะที่กระทำความผิดนั้นเป็นบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีหรือเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ

¹¹⁰ Qualifying Offence คือ การกระทำความผิดที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อแบ่งแยกระหว่างการกระทำ ความผิดที่มีความรุนแรงมากกับความผิดที่มีความรุนแรงน้อยกว่าเพื่อวัตถุประสงค์ของระบบการจัดเก็บรักษา เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอในฐานะข้อมูลพันธุกรรมแห่งชาติโดยรายการของความผิด Qualifying Offence ถูกบัญญัติใน มาตรา 65(A) แห่ง The Police and evidence Act 1984 ซึ่งถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 7 แห่ง The crime and Security Act 2010 ครอบคลุมการกระทำความผิดที่รุนแรง เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศและความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย เป็นต้น.

¹¹¹ The Police and Criminal Evidence Act 1984 Section 63 G (3)(4)(6).

¹¹² The Police and Criminal Evidence Act 1984 Section 63 G (5).

ผู้กระทำความผิดหรือการเก็บรักษาสารข้อมูลอื่นๆนี้จะเป็นประโยชน์แก่การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งคณะกรรมการฯเห็นว่าด้วยการเก็บรักษาและการใช้ประโยชน์ข้อมูลชีวมิติให้ความยินยอมเมื่อเห็นว่าการเก็บรักษาเพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอนั้นจะเป็นการกระทำที่จำเป็นและเหมาะสม (is necessary to assist in the prevention or detection of crime) อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการฯจะต้องพิจารณาข้อคัดค้านของบุคคลผู้เป็นเจ้าของตัวอย่าง DNA ซึ่งต้องยื่นภายในระยะเวลา 28 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นลายลักษณ์อักษร ถึงการยื่นคำร้องขอและสิทธิในการทำคำคัดค้านนี้ ก่อนที่คณะกรรมการฯจะดำเนินการเก็บรักษาและการใช้ประโยชน์ข้อมูลชีวมิติ ตัดสินใจว่าจะให้ความยินยอมในการเก็บรักษาข้อมูลดีเอ็นเอหรือไม่¹¹³

3) การเก็บรักษาเพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปีที่ถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดเล็กน้อยในครั้งแรก

ตามกฎหมาย Protection of Freedoms Act 2012 (POFA) มาตรา 3 ได้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 63 K ของ The Police and criminal Evidence Act 1984 ได้กำหนดให้บุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ในเวลาที่มีการกระทำความผิดซึ่งถูกศาลพิพากษาในความผิดเล็กน้อยเป็นครั้งแรก (first minor offence) และให้คุมประพฤติเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี ข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลดังกล่าวจะถูกเก็บรักษาในฐานะข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติได้เป็นระยะเวลา 5 ปี

4) การเก็บรักษาตามข้อมูลของบุคคลผู้ถูกจับกุมหรือถูกดำเนินคดีในความผิดที่ต้องถูกบันทึก (recordable offence) ที่ไม่ใช่ความผิด Qualifying Offence

ตามกฎหมาย Protection of Freedoms Act 2012 (POFA) มาตรา 4 ได้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 63 H ของ The Police and criminal Evidence Act 1984 ได้กำหนดให้บุคคลดังกล่าวถูกจับกุมโดยถูกดำเนินคดีมากกว่า 1 ฐานความผิดซึ่งเกิดจากการกระทำความผิดเพียงครั้งเดียว บุคคลนั้นจะต้องไม่ถูกจับกุมหรือถูกดำเนินคดีในความผิด Qualifying Offence ด้วย ซึ่งต่อมาในภายหลังศาลได้มีคำพิพากษาว่าบุคคลดังกล่าวไม่ได้กระทำความผิด เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลดังกล่าวจะต้องถูกทำลายเว้นเสียแต่ว่าบุคคลนั้นเคยถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดซึ่งไม่ใช่ความผิดที่ไม่ได้รับการยกเว้น (an excluded offence) ในกรณีเช่นนี้เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลดังกล่าวจะถูกจัดเก็บในฐานะข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติตลอดไป

¹¹³ The Police and Criminal Evidence Act 1984 Section 63 G provide that.. (5) But where notice is given under subsection (6) in relation to the application, the Commissioner must, before deciding whether or not to give consent, consider any representations by the person to whom the material relates which are made within the period of 28 days beginning with the day on which the notice is given.

5) การเก็บรักษาทำข้อมูล DNA ของบุคคลผู้ถูกศาลพิพากษาว่าได้มีความผิดที่ต้องถูกบันทึก (recordable offence)

ตามกฎหมาย Protection of Freedoms Act 2012 (POFA) มาตรา 5 ได้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 63 I ของ The Police and criminal Evidence Act 1984 ได้กำหนดให้เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลที่ถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดที่ต้องถูกบันทึก (recordable offence) เป็นผลให้ข้อมูล DNA ของบุคคลดังกล่าวจะถูกเก็บรักษาในฐานะข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติตลอดไป

6) การเก็บรักษาข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลที่กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร

ตามกฎหมาย Protection of Freedoms Act 2012 (POFA) มาตรา 9 ได้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 63 L ของ The Police and criminal Evidence Act 1984 ได้กำหนดให้เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดภายใต้กฎหมายของต่างประเทศจะถูกเก็บรักษาในฐานะข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติตลอดไป (The material may be retained indefinitely)

7) การเก็บรักษาข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลที่ได้รับโทษปรับ (persons given a penalty notice) โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง

ตามกฎหมาย Protection of Freedoms Act 2012 (POFA) มาตรา 8 ได้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 63 K ของ The Police and criminal Evidence Act 1984 ได้กำหนดให้เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลที่ได้รับโทษปรับโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองภายใต้บทบัญญัติแห่งมาตรา 2 แห่ง The Criminal Justice and Police Act 2001 และไม่มีมีการพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นศาลสำหรับการกระทำความผิดที่ถูกจับโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองนั้น เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอดังกล่าวจะถูกเก็บรักษาในฐานะข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติมีกำหนดระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันที่มีการจัดเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอ นั้นหรือหากเพิ่มข้อมูล DNA ดังกล่าวได้มาจากตัวอย่างดีเอ็นเอของบุคคลมากกว่า 1 ตัวอย่างขึ้นไป กำหนดระยะเวลา 2 ปีนี้จะนับแต่วันที่มีการจัดเก็บตัวอย่างแรก

8) การเก็บรักษาตามข้อมูลดีเอ็นเอเพื่อวัตถุประสงค์ในการเก็บรักษาความมั่นคงของชาติ (Material retained for purposes of national security)

ตามกฎหมาย Protection of Freedoms Act 2012 (POFA) มาตรา 9 ได้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 63 L ของ The Police and criminal Evidence Act 1984 ได้กำหนดให้เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลใดที่ต้องถูกทำลายตามที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดไว้เป็นข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลนั้น อาจถูกเก็บรักษาไว้ในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติต่อไปได้อีกระยะเวลา 2 ปี เมื่อหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเห็นว่าการเก็บรักษาตามข้อมูลดีเอ็นเอในฐานะข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติต่อไปเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของชาติสามารถต่อเวลาต่อไปอีก 2 คราวละ 2 ปี

9) การเก็บรักษาเพิ่มข้อมูล DNA ที่ได้มาโดยสมัครใจ (Material given voluntarily)

ตามกฎหมาย Protection of Freedoms Act 2012 (POFA) มาตรา 10 ได้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 63 M ของ The Police and criminal Evidence Act 1984 ได้กำหนดให้เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลที่ได้มาด้วยความสมัครใจของบุคคลผู้เป็นเจ้าของ DNA จะต้องถูกทำลายทันทีที่ได้มีการดำเนินการตามวัตถุประสงค์แห่งการจัดเก็บตัวอย่าง (until it has fulfilled the purpose for which it was taken or derive) เว้นแต่บุคคลนั้นได้เคยถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิด Recordable Offence หรือศาลได้มีคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด Recordable Offence ในภายหลังในกรณีเช่นนี้เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลดังกล่าวจะถูกเก็บรักษาในฐานะข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติตลอดไป

10) การเก็บรักษาทำข้อมูลดีเอ็นเอ โดยได้รับความยินยอมของบุคคลผู้เป็นเจ้าของ ตัวอย่าง DNA (Material retained with consent)

ตามกฎหมาย Protection of Freedoms Act 2012 (POFA) มาตรา 11 ได้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 63 N ของ The Police and criminal Evidence Act 1984 ได้กำหนดให้เพิ่มข้อมูลของบุคคลซึ่งต้องถูกทำลายภายใต้บทบัญญัติมาตรา 1 แห่งกฎหมายนี้สามารถเก็บรักษาในทางข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติต่อไปได้หากได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากบุคคลผู้เป็นเจ้าของตัวอย่างนั้น โดยการเก็บรักษาข้อมูล DNA ดังกล่าวนั้นจะสามารถทำได้ทราบเท่าที่ผู้เป็นเจ้าของตัวอย่างยินยอมซึ่งความยินยอมดังกล่าวอาจถูกเพิกถอนได้¹¹⁴

11) การเก็บรักษาข้อมูลที่จัดเก็บมาเพื่อวัตถุประสงค์หนึ่ง แต่ถูกนำไปใช้อีก วัตถุประสงค์หนึ่ง (Material obtained for one purpose and used for another)

ตามกฎหมาย Protection of Freedoms Act 2012 (POFA) มาตรา 12 ได้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 63 O ของ The Police and criminal Evidence Act 1984 ได้กำหนดให้ตัวอย่าง DNA ที่ถูกจัดเก็บเพื่อวัตถุประสงค์ในการสืบสวนสอบสวนกระทำความผิดของบุคคลผู้ถูกจับกุมในการกระทำความผิดในคดีแรก แต่ต่อมาภายหลังบุคคลดังกล่าวถูกจับกุมหรือถูกดำเนินคดีหรือถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดในการกระทำความผิดที่ 2 เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถนำข้อมูลสารพันธุกรรมของบุคคลดังกล่าวไปใช้เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนในคดีที่ 2 นี้ได้

¹¹⁴ The Police and Criminal Evidence Act 1984 Section 63 O provide that.. (3) Consent given under this section—

- (a) must be in writing, and
- (b) can be withdrawn at any time.”

12) การทำลายเพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคล (Destruction of samples)

ตามกฎหมาย Protection of Freedoms Act 2012 (POFA) มาตรา 14 ได้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 63 Q ของ The Police and Criminal Evidence Act 1984 ได้กำหนดให้เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอที่ได้มาจากการจัดเก็บตัวอย่าง DNA ของบุคคล โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายหรือด้วยความสมัครใจของบุคคลผู้เป็นเจ้าของตัวอย่างเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดต้องถูกทำลาย หากปรากฏต่อหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบว่าการจัดเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอนั้น ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (unlawful) หรือการจัดเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอนั้นได้มาจากการจับกุมซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเป็นการจับผิดตัว (unlawful or based on mistaken identity) ทั้งนี้ เพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอดังกล่าวจะต้องถูกทำลายโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะสามารถกระทำได้ (must be destroyed) หรือภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่จัดเก็บมา¹¹⁵ เว้นแต่บทบัญญัติตามกฎหมายนี้ให้อำนาจในการเก็บรักษาเพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอต่อไปได้ ซึ่งระยะเวลาในการเก็บรักษาเพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอนี้จะเป็นไปตามกฎหมายที่ให้อำนาจในการเก็บรักษาตามข้อมูลดีเอ็นเอ เช่น หัวหน้าตำรวจที่รับผิดชอบอาจยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาเขต (Magistrates' Courts) ขอให้คำสั่งให้เก็บตัวอย่างดีเอ็นเอซึ่งจะต้องถูกทำลายตามอนุมาตรา (4) หรือ (5) หากปรากฏว่า (ก) ตัวอย่างดีเอ็นเอที่ได้มาจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่กำลังสืบสวนสอบสวนและ (ข) หัวหน้าตำรวจเห็นว่าจำเป็นต้องใช้หลักฐานในพิสูจน์ความผิดของบุคคลดังกล่าว เป็นต้น

13) การทำลายสำเนาข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคล (Destruction of copies)

ตามกฎหมาย Protection of Freedoms Act 2012 (POFA) มาตรา 13 ได้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 63 P ของ The Police and Criminal Evidence Act 1984 ได้กำหนดให้ต้องมีการทำลายเพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลสำเนาเพิ่มข้อมูล DNA ซึ่งอยู่ในความครอบครองของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานอื่นที่ให้บริการแก่สำนักงานตำรวจแห่งชาติภายใต้สัญญา แต่ในกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถเก็บรักษาข้อมูลดีเอ็นเอดังกล่าวได้แต่ต้องอยู่ในรูปแบบที่ไม่สามารถนำไประบุตัวบุคคลเป็นเจ้าของตัวอย่าง DNA นั้น

¹¹⁵ The Police and Criminal Evidence Act 1984 Section 63 Q provide that.. (4) A DNA sample to which this section applies must be destroyed—

- (a) as soon as a DNA profile has been derived from the sample, or
- (b) if sooner, before the end of the period of 6 months beginning with the date on which the sample was taken.

14) การใช้ข้อมูลสารพันธุกรรม (Use of retained material)

ตามกฎหมาย Protection of Freedoms Act 2012 (POFA) มาตรา 16 ได้แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 63 S ของ The Police and criminal Evidence Act 1984 ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ สามารถนำข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในกรณีดังต่อไปนี้

- (ก) เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ
- (ข) เพื่อวัตถุประสงค์ในการสืบสวนสอบสวนการก่อการร้าย
- (ค) เพื่อวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันหรือตรวจจับอาชญากรรม การสอบสวน การกระทำความผิดหรือการดำเนินคดี หรือ
- (ง) เพื่อวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการระบุตัวตนของผู้ตายหรือของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับแฟ้มสารพันธุกรรมดังกล่าว

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่น

ในบทที่ 3 ได้ศึกษามาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ เกี่ยวกับการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอาญา จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญารวมทั้งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 แต่ไม่มีบทบัญญัติการนำข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่นๆ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ อังกฤษ เยอรมนี ฝรั่งเศสและเนเธอร์แลนด์ สำหรับในบทที่ 4 นี้ จะเป็นการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา ดังจะได้พิจารณาโดยลำดับ

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลสารพันธุกรรม

4.1.1 ข้อมูลสารพันธุกรรมมีสถานะเป็นข้อมูลส่วนบุคคล

หากพิจารณาความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 6¹¹⁶ จะเห็นได้ว่า ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ช่วยให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้น แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม และได้มีการยอมรับข้อมูลสารพันธุกรรมเป็นข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในมาตรา 26 ไว้ดังนี้ “ห้ามมิให้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง..ข้อมูลสารพันธุกรรม..” แต่มิได้ให้ความหมายของข้อมูลสารพันธุกรรมไว้แต่ประการใด

ดังนั้น ข้อมูลสารพันธุกรรม (DNA Profiling) จึงถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายข้อมูลส่วนบุคคล

4.1.2 การคุ้มครองข้อมูลสารพันธุกรรมในฐานะข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ข้อมูลสารพันธุกรรมเป็นข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 และถือเป็นข้อมูลที่มีความอ่อนไหวของบุคคลซึ่งตามกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดห้ามมิให้เก็บรวบรวมข้อมูลสารพันธุกรรม หากมิได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้ง

¹¹⁶ ดูพระราชบัญญัติคุ้มครองส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 6.

จากเจ้าของข้อมูล เว้นแต่จะเป็นไปตามเงื่อนไขที่มาตรา 26 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ให้ดำเนินการได้¹¹⁷

ตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทย หากเจ้าของข้อมูลไม่ให้ความยินยอมแก่ผู้ควบคุมข้อมูลแล้วย่อมไม่มีอำนาจใช้หรือเปิดเผยข้อมูลแต่อย่างใด เว้นแต่กรณีที่กฎหมายกำหนด เช่น เพื่อป้องกันชีวิตและร่างกายของเจ้าของข้อมูล การบังคับใช้กฎหมาย ตามข้อสัญญา เป็นต้น¹¹⁸

อย่างไรก็ดี เจ้าของข้อมูลย่อมสามารถเข้าถึงข้อมูลรวมทั้งรับสำเนาข้อมูลของตนซึ่งอยู่ในความดูแลของผู้ควบคุมได้ ทั้งนี้ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องปฏิบัติตามคำขอดังกล่าว แต่จะปฏิเสธคำขอได้แต่ที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น¹¹⁹

4.2 ปัญหาการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอาญา

การนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอาญาอาจเป็นการนำไปใช้ในคดีอาญาที่ได้มีการกล่าวหาทั้งในด้านการสอบสวน การพิจารณาคดีในชั้นศาล ทั้งนี้ ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงของศาลในคดีอาญามีหลักกฎหมายที่ยึดถือกันเป็นสากลว่าศาลจะต้องฟังพยานหลักฐานจนสิ้นความสงสัยอันควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงจึงจะลงโทษจำเลยได้ โดยในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดเป็นหลักไว้ว่าจำเลยจะต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิด และในกรณีที่มีข้อสงสัยต้องยกประโยชน์แห่งข้อสงสัยนั้นให้กับจำเลย

ทั้งนี้ การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญา สามารถแบ่งออกได้เป็นการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นพนักงานสอบสวน และการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นพิจารณาคดี

4.2.1 การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

4.2.1.1 กรณีการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1

¹¹⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 26.

¹¹⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 24 หรือมาตรา 26.

¹¹⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 30.

หากพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1¹²⁰ สามารถแยกการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนออกได้ ดังนี้

1) อำนาจการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคหนึ่ง กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนผู้มีเขตอำนาจเท่านั้นที่มีอำนาจในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ โดยการตรวจพิสูจน์หลักฐานนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อรวบรวมเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ได้ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิด และเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ที่ถูกกล่าวหา

2) อำนาจในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ หากเกี่ยวข้องกับร่างกายของบุคคล จะต้องกระทำในคดีที่มีความผิดจำคุกอย่างสูงเกินสามปีเท่านั้น หากเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงต่ำกว่าสามปี พนักงานสอบสวนจะไม่มีอำนาจในการสั่งให้มีการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์แต่ประการใด แต่ถ้าหากผู้ต้องหายินยอมพนักงานสอบสวนก็สามารถตรวจพิสูจน์ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคสอง

3) การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ หากเกี่ยวข้องกับร่างกายของผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง พนักงานสอบสวนจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นจะต้องไม่เป็นอันตรายแก่บุคคลนั้น และบุคคลนั้นจะต้องให้ความยินยอมในการตรวจพิสูจน์ หากบุคคลที่ต้องการตรวจพิสูจน์ไม่ยินยอม พนักงานสอบสวนจะดำเนินการตรวจไม่ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคสอง

4) ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต้องให้ความยินยอมให้ตรวจพิสูจน์โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ด้วย ถ้าบุคคลเหล่านั้นไม่ให้ความยินยอม พนักงานสอบสวนก็ไม่มีอำนาจจะขอให้ตรวจพิสูจน์ได้กฎหมายได้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้น แล้วแต่กรณี เพื่อสรุปสำนวนประกอบความเห็นควรตั้งฟ้องหรือไม่ฟ้องต่อพนักงานอัยการเป็นลำดับต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคสอง

5) ค่าใช้จ่ายที่ใช้การตรวจสารพันธุกรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้จ่ายจากงบประมาณตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย

¹²⁰ ดูตัวบทของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1

กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักงานอัยการสูงสุดแล้วแต่กรณี ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคสอง

4.2.1.2 กรณีการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นพิจารณาคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 244/1

หากพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 244/1 สามารถแยกการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นพิจารณาคดี ได้ ดังนี้

1) อำนาจการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 244/1 วรรคหนึ่ง กฎหมายกำหนดให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจในการสั่งให้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้หากศาลเห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดีในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก หากเป็นคดีที่มีอัตราโทษปรับเท่านั้นศาลจะสั่งให้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่ได้

2) อำนาจในการสั่งตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานในกรณีสำคัญตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 244/1 วรรคสาม ในการตรวจพิสูจน์นั้นถ้าเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญในคดีที่อาจทำให้ศาลตัดสินคดีได้โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอีก หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากมีการเน้นซักถามจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญมาสืบในภายหน้า พยานหลักฐานนั้นจะสูญเสียไปหรือยากแก่การตรวจพิสูจน์ ศาลสามารถสั่งให้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องรอให้ถึงกำหนดวันสืบพยานหลักฐานก็ได้ โดยศาลจะสั่งเองหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอก็ได้

3) การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ หากเกี่ยวข้องกับร่างกายของคู่ความหรือบุคคลใด ให้ศาลสั่งให้ตรวจพิสูจน์เท่าที่จำเป็นจะต้องไม่เป็นอันตรายแก่บุคคลนั้น และบุคคลนั้นจะต้องให้ความยินยอมในการตรวจพิสูจน์ หากบุคคลที่ต้องการตรวจพิสูจน์ไม่ยินยอม แพทย์จะกระทำการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 244/1 วรรคสอง

4) หากการไม่ยินยอมให้ตรวจพิสูจน์นั้นเกิดจากตัวบุคคลที่เป็นคู่ความที่ไม่ยินยอมหรือคู่ความกระทำการป้องกันขัดขวางไม่ให้การตรวจพิสูจน์สำเร็จลงโดยไม่มีเหตุอันสมควร กฎหมายได้ลงโทษบุคคลนั้นโดยผลัการะการพิสูจน์ให้กับคู่ความฝ่ายนั้นจะต้องเป็นฝ่ายที่มีหน้าที่ในการนำสืบพยานหลักฐานต่อศาลเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่กฎหมายให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้างตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 244/1 วรรคสอง

5) ภาระค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์กำหนดให้สิ่งจ่ายจากงบประมาณตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 244/1 วรรคท้าย

6) ในการรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ของศาลว่ามีน้ำหนักเชื่อถือได้หรือไม่ นอกจากผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานนั่นเองแล้ว จะต้องแสดงให้เห็นถึงเส้นทางในการได้มาและการดำเนินการกับพยานหลักฐานดังกล่าวด้วย กล่าวคือ ต้องแสดงให้เห็นถึงลูกโซ่แห่งการครอบครองพยานหลักฐานดังกล่าว (Chain of Custody) ที่นำไปตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการ ซึ่งประกอบไปด้วย¹²¹

6.1) การจัดการ (Taking) กระทำโดยบุคคลผู้เก็บพยานวัตถุเพื่อจำแนกพยานวัตถุในสถานที่เกิดเหตุ โดยการทำคำหับ ระบุวัน เดือน ปี เวลาที่เก็บ พร้อมทั้งรายละเอียดต่าง ๆ ของพยานวัตถุนั้นจากสถานที่เกิดเหตุจริง

6.2) การเก็บ (Keeping) กระบวนการเก็บและครอบครองพยานวัตถุได้กระทำ อย่างเหมาะสม เพื่อมิให้เกิดการปนเปื้อนหรือผิดพลาด แสดงให้เห็นว่าพยานวัตถุนั้นได้ถูกมัดเก็บอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการแยกเก็บและจำกัดให้เกี่ยวข้องกับเฉพาะผู้ที่จำเป็นเท่านั้น

6.3) การขนส่ง (Transporting) การขนส่งพยานวัตถุทุกครั้งจะต้องมีความรัดกุมและแสดงให้เห็นว่าไม่เกิดการสับเปลี่ยนระหว่างของกลางหรือพยานวัตถุอื่น ๆ รวมถึงแสดงให้เห็นว่าพยานวัตถุนั้นได้ถูกบรรจุ หีบห่อ ปิดผนึก และติดฉลากได้อย่างเหมาะสม

6.4) การส่งมอบ (Delivering) ต้องมีการพิสูจน์ว่าของกลางหรือพยานวัตถุนั้นได้ทำการส่งมอบให้กับผู้รับอย่างถูกต้องเหมาะสมแล้ว โดยมีหลักฐานแสดงถึงวัน เวลา รายละเอียดของพยานวัตถุ การลงลายมือชื่อรับรองการส่งและรับ พร้อมทั้งสำเนาต้นขั้วคู่ฉบับด้วย

แม้ว่าพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จะมีความถูกต้องแม่นยำและน่าเชื่อถือมากก็ตาม แต่กระบวนการในการได้มาซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าวก็ต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายด้วย ดังนั้น จึงต้องมีกรอบแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน รัดกุม และเหมาะสม ตลอดจนมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยทุกประเทศมีหลักการและเหตุผลในเรื่องการแสวงหาพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในทางเดียวกัน โดยต้องเป็นกรณีที่น่าเชื่อถือ และกระทำไปเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่มีความสำคัญในการพิจารณาคดี และต้องกระทำโดยแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญตามที่กฎหมายกำหนด

¹²¹ เอกฤทธิ์ พิสนุภูมิ, “การตรวจส่วนประกอบของร่างกายกับหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขากฎหมาย อาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), น. 35.

ส่วนวิธีการตรวจพิสูจน์ทางห้องปฏิบัติการด้านเทคนิคก็จะไม่แตกต่างกัน แต่สิ่งที่แตกต่างกันอยู่ที่รายละเอียดของกระบวนการในการแสวงหาและการได้มาซึ่งพยานหลักฐานจากร่างกายของบุคคล

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงใด ๆ ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลตามกฎหมายไทย หากเป็นการดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเดิมนั้น นอกจากลายพิมพ์นิ้วมือ ลายมือ ลายเท้า คราบเลือดที่ติดอยู่บนร่างกาย หรือการตรวจร่างกายเฉพาะภายนอกแล้ว พนักงานสอบสวนไม่สามารถหาพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อย่างอื่นได้อีก พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจในการบังคับขอตัวอย่างของเหลวหรือเจาะเอาตัวอย่างเลือดเพื่อนำไปพิสูจน์ดีเอ็นเอได้ เทียบเคียงตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) ได้วินิจฉัยว่า¹²² “...การทดสอบโดยวิธีการตรวจวัด จากเลือดมี 2 ขั้นตอน กล่าวคือ การเจาะเลือด และการตรวจเลือด ทั้งนี้ การเจาะเลือดนั้นเป็นวิธีการเพื่อให้ได้เลือดมา ส่วนการตรวจเลือดเป็นการนำเลือดไปตรวจวิเคราะห์ในห้องทดลอง เพื่อให้ทราบระดับ แอลกอฮอล์ในเลือดของผู้ขับขี่ และแม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้การดำเนินการต้องกระทำภายใต้การกำกับดูแลของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมก็ตาม แต่การกระทำดังกล่าวต้องกระทำต่อร่างกายของบุคคล ซึ่งเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้และในหลักทั่วไปของการประกอบวิชาชีพเวชกรรม การกระทำต่อร่างกายของผู้ป่วยต้องได้รับความยินยอมจากผู้ป่วย เว้นแต่เพื่อประโยชน์ในการช่วยชีวิตของผู้ป่วย ในกรณีฉุกเฉิน ดังนั้น การเจาะเลือดที่กระทำต่อร่างกายของผู้ขับขี่ก็ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ขับขี่ด้วย หากผู้ถูกเจาะเลือดไม่ยินยอมแม้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ก็เป็นการเกินอำนาจที่บัญญัติไว้...” ถือว่าการกระทำในลักษณะดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคล

หากเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศดังที่ได้ศึกษาแล้วในบทที่ 3 กล่าวคือ

1) ประเทศอังกฤษมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ พระราชบัญญัติตำรวจและพยานหลักฐานทางคดีอาญา ค.ศ. 1984 (The Police and Criminal Evidence Act 1984) ซึ่งมีการแบ่งพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ (1) intimate sample เป็นประเภทที่ต้องล่วงละเมิดสิทธิทางร่างกายของบุคคลโดยตรง เช่น เจาะเลือด เก็บบอสุจิ เก็บเนื้อเยื่อ ในร่างกาย ตรวจปัสสาวะ ขนในที่ลับ รอยประทับฟัน และ (2) non-intimate sample เป็นประเภทที่ไม่ต้องมีการล่วงละเมิดสิทธิทางร่างกายของบุคคล เช่น เส้นผม ตัวอย่างที่เก็บได้จากชอกเล็บหรือ ภายใต้ออกเล็บ น้ำลาย รอยประทับต่าง ๆ ของร่างกาย โดยจะมีกฎหมายในการตรวจพิสูจน์ว่าจะต้อง

¹²² บันทึก เรื่อง การทดสอบการเมาสุราของผู้ขับขี่โดยวิธีการตรวจวัดจากเลือด (เรื่องเสร็จที่ 977/2547)

กระทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับใด และต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องถูกตรวจเป็นลายลักษณ์อักษร แต่มีข้อยกเว้นหากผู้ต้องถูกตรวจนั้นอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีความเกี่ยวข้องกับคดี หรือถูกกล่าวหาในอาชญากรรมที่ร้ายแรง

ในประเทศอังกฤษ ได้มีการนำข้อมูลดีเอ็นเอมาใช้เป็นเครื่องมือในการสืบสวนหาผู้กระทำผิดทางอาญาเป็นครั้งแรกในคดี Regina v. Pitchfork โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ข้อมูลดีเอ็นเอที่เก็บได้ในที่เกิดเหตุเปรียบเทียบกับดีเอ็นเอของผู้พักอาศัยในบริเวณใกล้เคียงกว่าห้าพันราย จนกระทั่งสามารถนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำความผิดได้ การสืบหาผู้กระทำผิดในคดีดังกล่าวได้รับความสนใจจากประชาชนในวงกว้างและนำไปสู่การก่อตั้งศูนย์ข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1995

แต่ที่สำคัญก็คือ ในปีค.ศ. 2008 ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป (ECHR) ได้พิจารณาคดี S. & Marper v. United Kingdom และมีคำวินิจฉัยว่ากฎหมายภายในของประเทศอังกฤษมีความสอดคล้องกับข้อ 8 ของอนุสัญญา ECHR หรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาจากหลักเกณฑ์ของกฎหมายว่าด้วยการจัดเก็บข้อมูลดีเอ็นเอไว้ในฐานข้อมูลกลางนั้น (1) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับระยะเวลาสิ้นสุดของการเก็บรักษาข้อมูลดีเอ็นเอหรือไม่ (2) กำหนดประเภทของฐานความผิดที่ใช้เป็นเงื่อนไขในการคัดกรองการเรียกเก็บข้อมูลดีเอ็นเอของผู้กระทำผิดหรือไม่ (3) กำหนดขั้นตอนให้ผู้ที่ศาลตัดสินว่าไม่มีความผิดสามารถยื่นคำขอลถอนข้อมูลดีเอ็นเอออกจากฐานข้อมูลกลางหรือไม่ และ (4) กำหนดหลักเกณฑ์การจัดเก็บข้อมูลดีเอ็นเอของผู้เยาว์หรือผู้ด้อยโอกาสในลักษณะที่เหมาะสมหรือไม่

ในคดีนี้ ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปมีคำวินิจฉัยว่าการดำเนินการของประเทศอังกฤษในการเก็บข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลไว้ที่ศูนย์ข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติโดยที่บุคคลนั้นไม่ถูกศาลตัดสินว่ามีความผิด และการเก็บรักษาข้อมูลดีเอ็นเอโดยไม่มีการกำหนดระยะเวลาแน่นอน เป็นการดำเนินการที่กระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลและไม่สอดคล้องกับพันธกรณีตามข้อ 8 ของอนุสัญญา ECHR

ผลจากคำวินิจฉัยของศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปในคดี S. and Marper v. United Kingdom เมื่อปีค.ศ. 2008 เป็นการผลักดันให้มีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลดีเอ็นเอให้มีลักษณะคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น ดังนั้น ในปีค.ศ. 2012 ประเทศอังกฤษจึงได้ตรากฎหมาย The Protection of Freedoms Act (POFA) เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย PACE โดยนำรูปแบบกฎหมายว่าด้วยการเก็บรักษาข้อมูลดีเอ็นเอของสกอตแลนด์มาใช้เป็นแนวทางในการออกกฎหมาย

กฎหมาย POFA มีบทบัญญัติกำหนดให้มีการจัดการข้อมูลดีเอ็นเอ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) กำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการทำลายข้อมูลดีเอ็นเอที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือจากการจับกุมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (Section 63D)

(2) กำหนดระยะเวลาให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจเก็บข้อมูลดีเอ็นเอได้จนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการในชั้นสอบสวนหรือกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล แล้วแต่กรณี (Section 63E)

(3) กำหนดระยะเวลาให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจเก็บข้อมูลดีเอ็นเอของผู้ถูกจับกุมและตั้งข้อหาในความผิด Qualifying Offence อาทิเช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขัง และความผิดฐานเรียกค่าไถ่ เป็นต้น ตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้ (Section 63F)

(3.1) หากผู้ถูกตั้งข้อหาในความผิด Qualifying Offence มีประวัติเคยถูกศาลตัดสินให้มีความผิด Recordable offence มาก่อน ให้เก็บข้อมูลดีเอ็นเอของผู้ผู้นั้นต่อไปโดยไม่มีกำหนดระยะเวลาสิ้นสุด

(3.2) หากผู้นั้นเพียงแค่อ้างจับกุม แต่ไม่ถูกตั้งข้อหาในความผิด Qualifying Offence ให้เก็บข้อมูลของผู้ผู้นั้นเป็นเวลา 3 ปีนับตั้งแต่วันที่เจ้าหน้าที่เก็บตัวอย่างดีเอ็นเอมาจากบุคคลดังกล่าว ในกรณีที่มีความจำเป็น เจ้าหน้าที่อาจยื่นคำขอขยายเวลาต่อศาลได้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

(3.3) หัวหน้าพนักงานตำรวจผู้รับผิดชอบคดีมีสิทธิยื่นคำขอให้ The Commissioner for the Retention and Use of Biometric ใช้ดุลพินิจขยายระยะเวลาการเก็บข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลที่ไม่ถูกตั้งข้อหาในความผิด Qualifying Offence ได้นานกว่าที่กฎหมายกำหนด หากมีเหตุอันควร เช่น กรณีกระทำผิดต่อผู้เสียหายอายุไม่ถึง 18 ปีหรือบุคคลไร้ความสามารถ (Section 63G)

(3.4) กำหนดหลักเกณฑ์และระยะเวลาให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจเก็บข้อมูลดีเอ็นเอของผู้ถูกจับกุมและตั้งข้อหาในความผิดประเภทต่าง ๆ เช่น Minor offence (Section 63H) recordable offence (Section 63I) เป็นต้น

(3.5) เมื่อเข้าเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดและครบกำหนดเวลาการเก็บรักษาข้อมูล ดีเอ็นเอแล้ว เจ้าหน้าที่ต้องทำลายสำเนาข้อมูลดีเอ็นเอทั้งหมด และห้ามเจ้าหน้าที่ตำรวจเก็บสำเนาข้อมูลดีเอ็นเอที่มีรายละเอียดระบุได้ว่าบุคคลใดเป็นเจ้าของข้อมูลดังกล่าว (Section 63Q)

(3.6) ข้อมูลดีเอ็นเอของผู้กระทำความผิดที่กระทบต่อการรักษาความมั่นคงและ ความปลอดภัยของชาติอาจจัดเก็บได้นานกว่ากรณีทั่วไป (Section 63M)

(3.7) เมื่อได้มาซึ่งข้อมูลดีเอ็นเอ (DNA Profiles) แล้วให้ดำเนินการทำลายตัวอย่าง ดีเอ็นเอ (DNA Samples) ที่เก็บไว้ (Section 63R)

2) ในประเทศเยอรมนี ตามมาตรา 81 A แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Criminal Procedure Code-Strafproze.ordnung, StPO) บัญญัติถึงการตรวจร่างกาย การตรวจเลือด

ของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยผู้พิพากษาสามารถสั่งการให้ทำได้ถ้าเป็นไปได้เป็นการค้นหาข้อเท็จจริงที่มีความสำคัญต่อกระบวนการพิจารณาคดี การเจาะและตรวจเลือดในจำนวนเล็กน้อยและการตรวจร่างกายที่เป็นการล่วงล้ำเข้ามาในร่างกายที่กระทำโดยแพทย์ตามหลักวิชาการทางการแพทย์ เพื่อการค้นหาข้อเท็จจริงแม้จะไม่ได้ได้รับความยินยอมจากผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ หากการกระทำดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดผลร้ายแก่สุขภาพของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด อย่างไรก็ดี มาตรา 81 C ก็ได้รองรับถึงการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ของบุคคลอื่นเฉพาะที่จะทำให้เกิดการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี แม้ว่าจะไม่ได้ได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้นก็ตาม

3) ในขณะที่ฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Code of Criminal Procedure) หมวดที่ 20 ว่าด้วยฐานข้อมูลลายพิมพ์ดีเอ็นเอแห่งชาติ (The National Computerized Genetic Information Database) มาตรา 706-54 การกำหนดให้มีฐานข้อมูลลายพิมพ์ดีเอ็นเอแห่งชาติขึ้นอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและคำแนะนำของผู้พิพากษา เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเก็บรวบรวมลายพิมพ์ดีเอ็นเอ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดอำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจในการแสวงหาพยานหลักฐานจากผู้ต้องสงสัยและสั่งให้ตรวจสอบกับฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ หากเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถบังคับเอาสิ่งส่งตรวจ (เช่น เลือด เนื้อเยื่อ ลายพิมพ์นิ้วมือ เส้นผม) จากผู้ต้องหาได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอม หากไม่สามารถนำสิ่งส่งตรวจจากผู้ต้องสงสัยได้ กฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจนำสิ่งส่งตรวจจากบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องสงสัยทางพันธุกรรมที่สามารถนำลายพิมพ์ดีเอ็นเอมาตรวจ เปรียบเทียบแทนกันได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายของต่างประเทศได้ให้การรับรองอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือศาลยุติธรรมในการนำเอาข้อมูลทางพันธุกรรมไปใช้ในการพิสูจน์ความผิดหรือเพื่อการสอบสวนได้ แม้ในประเทศไทยได้มีการนำข้อมูลทางพันธุกรรมของ ทั้งผู้ต้องหาหรือจำเลยรวมทั้งผู้เสียหายไปใช้พิสูจน์ความผิดจึงจะเห็นได้จากในคดีอาญาดังต่อไปนี้

1) คดีนายแพทย์วิสุทธิ์ บุญเกษมสันติ

ในอดีตคดีเคยมีคดีฆาตกรรมสะเทือนขวัญ คือ คดีของ นพ.วิสุทธิ์ บุญเกษมสันติ อดีตสูตินรีแพทย์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จำเลยคดีได้ฆ่าหั่นศพ พญ.ผัสพร บุญเกษมสันติ อดีตสูตินรีแพทย์ โรงพยาบาลบูรฉัตรไชยากร (โรงพยาบาลรถไฟ) ภริยาตัวเอง โดย นพ.วิสุทธิ์ มีปัญหาขัดแย้งกับภริยา ถึงขั้นฝ่ายหญิงต้องพ้อหายและร้องเรียนเรื่องพฤติกรรมต่อแพทย์สภา ซึ่งอาจเป็นปมสำคัญที่ทำให้ นพ.วิสุทธิ์ โกรธแค้นจนต้องลงมือฆ่า และยังได้เบาะแสสำคัญเป็นหลักฐานการใช้โทรศัพท์ที่ นพ.วิสุทธิ์ ๑ ติดต่ออาคารวิทยนิเวศน์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งต่อมาทราบว่าเป็นสถานที่ที่ใช้ลงมือฆ่าและชำแหละศพอดีตภริยา เจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐาน

ได้ตรวจสอบพบคราบเลือดอยู่ในห้องน้ำและอ่างล้างหน้า และเมื่อตรวจสอบภายใน “บ่อเกรอะ” ของอาคารดังกล่าวก็พบเศษชิ้นเนื้อของมนุษย์จำนวนมากถูกชำแหละทิ้งเอาไว้ เจ้าหน้าที่ได้นำคราบโลหิตและชิ้นเนื้อที่ตรวจพบไปตรวจ เปรียบเทียบกับเส้นผมที่เก็บได้จากแปรงหัวผมของ พญ. ผัสพรฯ ผู้ตายที่ได้จัดส่งมาเพื่อเปรียบเทียบ สารพันธุกรรมหรือลายพิมพ์ดีเอ็นเอ ซึ่งผลการตรวจปรากฏว่า คราบโลหิตดังกล่าวเป็นคราบโลหิตมนุษย์ มีลายพิมพ์ดีเอ็นเอแบบเดียวกับเส้นผมของผู้ตาย เชื่อว่าเป็นของบุคคลคนเดียวกัน คดีนี้ ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2546 ให้ประหารชีวิต นพ.วิสูตรฯ แม้คดีไม่มีประจักษ์พยานเห็นในขณะลงมือฆ่า แต่พยานแวดล้อมกรณี รวมทั้งหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ มีความสอดคล้องเชื่อมโยงเป็นขั้นเป็นตอนมีน้ำหนักให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้ฆ่าผู้ตายจริง ต่อมาศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2548 ยืนตามศาลชั้นต้น และศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาเป็นที่สุดในวันที่ 26 กรกฎาคม 2550 ยืนตามศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ให้ประหารชีวิต นพ.วิสูตรฯ สถานเดียว แต่ต่อมา นพ.วิสูตรฯ ก็ได้รับการโปรดเกล้าฯ พระราชทานอภัยโทษเหลือจำคุกตลอดชีวิต รวมระยะเวลาที่ นพ.วิสูตรฯ ถูกจำคุกเป็นระยะเวลา 10 ปี 9 เดือน¹²³

2) คดีน้องชมพู

ในปัจจุบัน มีคดีที่อยู่ในความสนใจของประชาชนและมีปัญหาขัดแย้งในชั้นสอบสวน นับปี คือ คดีการเสียชีวิตของ “น้องชมพู” เด็กหญิงวัย 3 ขวบ ชาวบ้านกกกอก บ้านกกค่อม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ที่หายตัวไปตั้งแต่วันที่ 11 พฤษภาคม 2563 ก่อนจะพบเป็นศพเปลือยอยู่ในป่าบนภูเหล็กไฟ ห่างจากบ้านราว 2 กิโลเมตร เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2563 โดยมี นายไชยพล วิชา หรือลุงพล และป้าแต่น ภริยา ซึ่งเป็นลุงและป้าของน้องชมพู เป็นหนึ่งในกลุ่มผู้ต้องสงสัย ทั้งนี้ ในการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน ได้มีการสัมภาษณ์พยานบุคคล พยานผู้เชี่ยวชาญ มีการเก็บวัตถุพยานที่เป็นหลักฐานสำคัญในคดี และมีการเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอของบุคคลที่เกี่ยวข้อง พยานหลักฐานที่ค้นพบและสำคัญที่สุดคือเส้นผมของน้องชมพูที่ถูกตัดยาวประมาณ 1 เซนติเมตร จำนวน 36 เส้น วัตถุพยานดังกล่าวกลายเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญในทันทีที่พบอยู่ในรถของนายไชยพลฯ และพบเส้นผมของคนใกล้ชิด ไปตกอยู่ในที่เกิดเหตุพบศพ ทั้งที่คนใกล้ชิดไม่ได้ขึ้นไปบนภูเหล็กไฟ แต่เนื่องจากเส้นผมที่พบไม่มีรากผมทำให้ไม่สามารถตรวจดีเอ็นเอแบบระบุคนได้ต้องใช้การตรวจไมโทคอนเดรียดีเอ็นเอ แต่ก็ทราบเพียงว่าเป็นดีเอ็นเอของบุคคลที่มี

¹²³ MGR Online, “ย้อนรอยคดี “นพ.วิสูตร” ฆาตกรรมซ่อนเงื่อนฆ่าหั่นศพเมีย,”

ความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับน้องชมพู่ทางฝั่งมารดาเท่านั้น เช่น ยาย มารดา ป้า น้า น้อง และ ปัจจุบัน คดีนี้ก็ยังคงอยู่ระหว่างการดำเนินคดี¹²⁴

3) คดีพนักงานขับรถไฟ ได้ขับรถไฟชนกับรถไฟอีกขบวนระหว่างสถานีโคกคลี-สถานีแผ่นดินทอง เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2546 ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนหนึ่ง ผู้อุทธรณ์ได้รับบาดเจ็บสาหัส และถูกส่งไปรักษาที่โรงพยาบาลลพบุรี ในชั้นต้นได้รับแจ้งผลการตรวจเลือดจากพยาบาลว่าไม่มีแอลกอฮอล์ในร่างกาย ต่อมาเดือนกรกฎาคม 2546 พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรอำเภอลำสนธิแจ้งผลการตรวจเลือดผู้อุทธรณ์ ซึ่งตรวจโดยบริษัท กรุงเทพ พยาธิ-แลป จำกัด ว่ามีปริมาณแอลกอฮอล์มากกว่า 300 มิลลิกรัม และแจ้งข้อกล่าวหาผู้อุทธรณ์ว่าขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายและบาดเจ็บสาหัส ผู้อุทธรณ์ได้ขอข้อมูลผลการตรวจรักษาและผลการตรวจหาระดับแอลกอฮอล์ในเลือดกับโรงพยาบาลลพบุรี กับขอให้แก้ไขข้อมูลการตรวจรักษาโดยให้ระบุกรุปเลือด และ DNA ไว้ในเอกสารดังกล่าวด้วย แต่โรงพยาบาลลพบุรีปฏิเสธการให้ข้อมูล โดยให้เหตุผลว่า กระบวนการให้การรักษาผู้ป่วยอุบัติเหตุของโรงพยาบาลลพบุรี ภายใต้ระบบของกระทรวงสาธารณสุขไม่มีการส่งตรวจผล DNA จึงไม่มีผลการตรวจกรุปเลือดและ DNA และไม่อาจแก้ไขข้อมูลตามที่ผู้อุทธรณ์ร้องขอได้พนักงานขับรถไฟจึงอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว¹²⁵

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาการแพทย์และสาธารณสุข ได้พิจารณาแล้วพบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับผลการตรวจรักษาและผลการตรวจเลือดของผู้อุทธรณ์ขณะเข้ารับการรักษานในเดือนกุมภาพันธ์ 2546 ที่โรงพยาบาลลพบุรี มีลักษณะเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งหากผู้อุทธรณ์เห็นว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนส่วนใดไม่ถูกต้องตามที่แท้จริง ย่อมมีสิทธิยื่นคำขอเป็นหนังสือให้หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนนั้นได้ ตามบทบัญญัติมาตรา 25 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 การที่ผู้อุทธรณ์มีหนังสือถึงโรงพยาบาลลพบุรีขอให้ระบุกรุปเลือดและ DNA เพิ่มเติมลงไว้ในใบเอกสารแจ้งผลการตรวจเลือดของบริษัท กรุงเทพ พยาธิ-แลป จำกัด ซึ่งระบุแต่เพียงผลการตรวจหาระดับแอลกอฮอล์ในเลือด เนื่องจากเห็นว่าอาจมีข้อผิดพลาดในการส่งตรวจ พร้อมกับขอหลุดบรรจุเลือดจากบริษัท กรุงเทพ พยาธิ-แลป จำกัด เพื่อนำไปตรวจพิสูจน์ซ้ำว่าเป็นของผู้อุทธรณ์จริงหรือไม่ แต่ได้รับแจ้งว่าหลุดบรรจุเลือดจะเก็บไว้ได้เพียง 15 วัน และได้มีการทำลายไปแล้ว จึงมีหนังสือถึงโรงพยาบาล

¹²⁴ วิศรุต สิ้นพงศพร, “สรุปคดีอุกฉกรรจ์คดี,” <https://workpointtoday.com/explainer-020621/>

¹²⁵ ผู้จัดการรายวัน, “คดีพนักงานขับรถไฟ ได้ขับรถไฟชนกับรถไฟอีกขบวนระหว่างสถานีโคกคลี – สถานีแผ่นดินทอง,” <https://mgronline.com/daily/detail/9630000104306>

ลพบุรีโดยขอให้ระบุกรุ๊ปเลือดและ DNA ไว้ในใบเอกสารแจ้งผลการตรวจเลือดของบริษัท กรุงเทพฯ พยาธิ-แลป จำกัด ด้วย กรณีนี้เป็นดุลพินิจของโรงพยาบาลลพบุรีที่จะพิจารณาเพิ่มเติม ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวในเวชระเบียนผู้ป่วยของผู้อุทธรณ์ เมื่อพิจารณากระบวนการให้การรักษา ผู้ป่วยอุบัติเหตุของโรงพยาบาลลพบุรีซึ่งแจ้งว่าในรายนี้ไม่มีการตรวจกรุ๊ปเลือดและ DNA เนื่องจากไม่เกี่ยวข้องกับการรักษา และการส่งตรวจเลือดต่อบริษัท กรุงเทพฯ พยาธิ-แลป จำกัด เป็นไปตาม คำร้องขอของพนักงานสอบสวนจากสถานีตำรวจภูธรอำเภอลำสนธิ โดยขอเฉพาะการตรวจเพื่อหา ระดับแอลกอฮอล์ในเลือดเท่านั้น ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ว่าหาลอครบชุดเลือดของผู้อุทธรณ์ ที่เจาะ ในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2546 ได้มีการทำลายไปแล้ว การดำเนินการเพื่อเพิ่มเติมข้อมูลข่าวสารตามที่ผู้ อุทธรณ์มีความประสงค์จึงไม่อยู่ในวิสัยที่จะดำเนินการได้ จึงวินิจฉัยให้ยกอุทธรณ์ ทั้งนี้ ผู้อุทธรณ์มี สิทธิร้องขอให้โรงพยาบาลลพบุรีหมายเหตุคำขอของคนแนบไว้กับข้อมูลข่าวสารส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้ตามมาตรา 25 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้

4) กรณีการเก็บข้อมูลสารพันธุกรรมผู้ต้องขัง

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีฐานข้อมูลสารพันธุกรรม (DNA database) ในระดับประเทศ มีแต่เพียงฐานข้อมูลสารพันธุกรรมเฉพาะกิจที่เป็นของผู้ต้องขังซึ่งรวบรวมโดย สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลสารพันธุกรรม ของบุคคลเพื่อประโยชน์ในการคลี่คลายคดีอาชญากรรม และการพิสูจน์อัตลักษณ์ บุคคลผู้สูญหาย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน ฐานข้อมูลสารพันธุกรรมสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ เก็บรวบรวม ข้อมูลสารพันธุกรรมได้มากกว่า 200,000 รายการ จำแนกตามแหล่งที่มาเป็นจากวัดอุทยานในคดี จำนวน 18,290 รูปแบบ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดี 103,224 รูปแบบ และผู้ต้องขังที่ใกล้พื้น โทษ จำนวน 143,250 รูปแบบ (ข้อมูล ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 2564) ผลจากการใช้ฐานข้อมูลผู้ต้องขังใน การสืบค้นเปรียบเทียบเพื่อสนับสนุนการสืบสวนสอบสวน ได้มีการรายงานผลการตรวจพบสาร พันธุกรรมผู้ต้องขังตรงกันกับวัดอุทยานจากคดี 187 ราย พบว่าเป็นวัดอุทยานจากคดี ต่างๆ จำแนก ได้ดังนี้ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (29%) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน (7%) ความผิดเกี่ยวกับชีวิต (15%) ความผิดเกี่ยวกับเพศ (9%) ความผิดเกี่ยวกับร่างกาย (2%) และความผิดอื่น ๆ (38%) ซึ่งความผิดอื่น ๆ รวมถึงคดีความมั่นคงชายแดนภาคใต้ คดีพิเศษ และไม่ทราบเหตุ จากรายงานผลการตรวจ เปรียบเทียบรูปแบบ สารพันธุกรรมในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมผู้ต้องขังสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูล ด้านการข่าวในการสืบสวนสอบสวน หาผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต้องสงสัย และยังสามารถสืบหาตัว ผู้กระทำผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

1) การใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลสารพันธุกรรมเพื่อสนับสนุนการปราบปรามยาเสพติด สืบเนื่องจาก โครงการจัดทำฐานข้อมูลทางนิติวิทยาศาสตร์ ปีงบประมาณ 2556-2558 โดยความร่วมมือ

ระหว่างสถาบันนิติวิทยาศาสตร์, สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและกรมราชทัณฑ์ส่งเจ้าหน้าที่เฉพาะกิจ เข้าปฏิบัติการจับกุมตรวจค้นเรือนจำกวาดล้างยาเสพติดเพื่อดำเนินการเข้าตรวจค้นวัตถุต้องสงสัยภายในเรือนจำต่าง ๆ ทั่วประเทศ และจัดส่งวัตถุพยานมาทำการตรวจสอบสารพันธุกรรม และตรวจเปรียบเทียบในฐานข้อมูล สารพันธุกรรมของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ผลที่ได้พบว่าสารพันธุกรรมที่ตรวจได้จากวัตถุพยานเหล่านั้นตรงกันกับ รูปแบบสารพันธุกรรมของผู้ต้องขังที่เคยจัดเก็บไว้ สามารถบ่งชี้ตัวผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุพยานต้องสงสัยได้ โดยพบการตรงกันจากสารพันธุกรรมที่ตรวจพบจากวัตถุพยานจำนวน 78 รายการ ตรงกับผู้ต้องขังจำนวน 64 ราย ซึ่งวัตถุพยานมาจากเรือนจำ 22 แห่งทั่วประเทศ จากผลการดำเนินงานนี้ ทำให้ทางเรือนจำ กรมราชทัณฑ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปขยายผลเพื่อการกวาดล้างยาเสพติดในเรือนจำต่อไป รวมถึงนำไปวางมาตรการป้องกันปราบปรามยาเสพติดในเรือนจำต่อไป¹²⁶

หากพิจารณาในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ซึ่งบัญญัติว่า “..พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับแก่

(2) การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ซึ่งรวมถึงความมั่นคงทางการคลังของรัฐ หรือการรักษาความปลอดภัยของประชาชน รวมทั้งหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นิติวิทยาศาสตร์ หรือการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์..”

จากบทบัญญัติในมาตรา 4 (2) ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 หากเป็นกรณีที่เป็นดำเนินการของรัฐเพื่อเป็นการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ซึ่งรวมถึงความมั่นคงทางการคลังของรัฐ หรือการรักษาความปลอดภัยของประชาชน รวมทั้งหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นิติวิทยาศาสตร์ หรือการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ รวมทั้งการที่มาตรา 6 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม ดังนั้นข้อมูลสารพันธุกรรมเป็นข้อมูลที่ระบุตัวบุคคลเจ้าของสารพันธุกรรมนั้นได้ ด้วยเหตุนี้ การที่หน่วยงานของรัฐได้จัดเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลสารพันธุกรรมย่อมกระทำไม่ได้ไม่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ซึ่งการเขียนกฎหมายในลักษณะดังกล่าวเท่ากับ

¹²⁶ เนาวรัตน์ ทองนำและคณะ, “ความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ของฐานข้อมูลสารพันธุกรรมผู้ต้องขังของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ในการอำนวยความสะดวกและคุ้มครองสังคม,”

เป็นการเปิดกว้างให้หน่วยงานของรัฐสามารถนำเอาไฟล์ดีเอ็นเอไปจัดเก็บและสามารถใช้โดยอ้างเหตุผลตามที่กฎหมายกำหนดไว้ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจได้จัดเก็บไฟล์ดีเอ็นเอของนาย ก.ไว้ ทั้งๆที่นาย ก.มิได้กระทำความผิด แต่ต่อมามีคนคืออาญาเกิดขึ้นใหม่จึงสงสัยว่าเป็นการกระทำของ นาย ก.หรือไม่จึงได้เอาตัวอย่างเลือดที่เก็บจากที่เกิดเหตุไปตรวจหาดีเอ็นเอแล้วนำมาเทียบเคียงกับไฟล์ดีเอ็นเอ ของนาย ก. โดยตำรวจอ้างว่าหนึ่งจำเป็นต้องจัดเก็บไฟล์ดีเอ็นเอของนาย ก. และใช้ไฟล์ดังกล่าวด้วยโดยอ้างเหตุผลเรื่องการรักษาความปลอดภัยของประชาชนตามมาตรา 4 ดังกล่าวซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควรสำหรับประเทศที่มีระบบนิติรัฐ

อย่างไรก็ดี สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติข้อมูลสารพันธุกรรมของผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก พ.ศ... โดยมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในปัจจุบันที่มีความซับซ้อนและรุนแรงจึงต้องมีกฎหมายให้อำนาจเพื่อกำหนดขอบเขตและอำนาจหน้าที่ให้กับเจ้าพนักงานของรัฐในการจัดเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม การเก็บรักษา การเปิดเผย ตรวจพิสูจน์ การลบข้อมูลสารพันธุกรรม การจัดเก็บในฐานข้อมูลเพื่อสืบค้น แลกเปลี่ยน และเชื่อมโยงข้อมูล อันเป็นการสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

โดยเฉพาะในมาตรา 5 ของร่างพระราชบัญญัติข้อมูลสารพันธุกรรมของผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก พ.ศ...กำหนดอำนาจของเจ้าพนักงานในการจัดเก็บข้อมูลสารพันธุกรรมเท่าที่จำเป็น เพื่อยืนยันตัวบุคคล การจัดทำฐานข้อมูลสารพันธุกรรมของผู้ต้องขังการใช้เป็นหลักฐานประกอบการดำเนินคดี เพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือบริสุทธิ์ การพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดีซึ่งอยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาล การใช้ประโยชน์ในการป้องกันหรือปราบปรามอาชญากรรม หรือรักษาความมั่นคงปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร หรือการใช้เพื่อวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง และกำหนดให้การจัดเก็บข้อมูลสารพันธุกรรม

ทั้งนี้ การร่างกฎหมายดังกล่าวต้องคำนึงถึงปัจจัยดังต่อไปนี้

1) ความเป็นธรรม ข้อมูลสารพันธุกรรมที่จัดเก็บมา จะต้องนำมาใช้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือ ความบริสุทธิ์เท่านั้น

2) ความโปร่งใสและการแจ้ง การเก็บข้อมูลเพื่อนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์ ต้องมีการแจ้งกับเจ้าของข้อมูลว่า จัดเก็บมาเพื่ออะไร มีการชี้แจงรายละเอียดในการเก็บข้อมูลและสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมาย ของเจ้าของข้อมูล

3) วัตถุประสงค์ของการใช้ข้อมูล การนำข้อมูลไปใช้จะต้องให้น้อยที่สุดเพียงเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรับรองสิทธิเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลไม่ให้ได้รับผลกระทบที่ไม่

จำเป็น และมีการกำหนดเงื่อนไขของการนำข้อมูลไปใช้ ระยะเวลาของการใช้ข้อมูล และการจัดเก็บข้อมูล

4) ความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ด้านความลับ แม้จะนำไปใช้ ในการพิสูจน์ความจริงในกระบวนการยุติธรรม แต่ไม่ได้หมายความว่าเปิดเผยให้บุคคลทั่วไปเข้าถึงได้ง่าย และด้านความถูกต้องของข้อมูล ต้องมีความถูกต้องอยู่เสมอและมีกระบวนการภายในที่ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ด้วยเหตุนี้ การที่ในปัจจุบันจะไม่มีกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้รักษาข้อมูลสารพันธุกรรมไว้ ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าการจัดเก็บข้อมูลทางพันธุกรรมได้กระจายไปอยู่ในความควบคุมและกำกับของโรงพยาบาล สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ อยู่ในความควบคุมของพนักงานสอบสวน เจ้าของคดี พนักงานอัยการที่สั่งฟ้องและศาลยุติธรรมซึ่งไม่มีระบบในการเก็บรักษาแต่อย่างใด หากมีการร้องขอเพื่อนำเอาผลข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้จึงต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เนื่องจากข้อมูลสารพันธุกรรมเป็นข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 แต่หากเป็นการจัดเก็บและมีการนำเอาไฟล์ข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ของหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ความมั่นคงทางการคลังของรัฐ การรักษาความปลอดภัยของประชาชน การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นิติวิทยาศาสตร์ หรือการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์เท่ากับว่าหน่วยงานของรัฐที่กล่าวมาสามารถจัดเก็บและสามารถนำไปใช้ได้โดยไม่มี การควบคุมกำกับซึ่งต้องเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาในการตรากฎหมายควบคุม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กำหนดการเก็บข้อมูลและการนำข้อมูลทางด้านพันธุกรรมไปใช้ให้เป็นระบบและมีการจำกัดขอบเขตในการใช้และป้องกันการเข้าถึงข้อมูลจากเจ้าพนักงานในเรื่องอื่น ๆ กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์การเก็บรักษาการเข้าถึงและการทำลายข้อมูลทางพันธุกรรม หากไม่มีผลต่อการสืบสวนสอบสวน หรือการพิจารณาตามแนวทางที่กฎหมายอังกฤษ ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์และเยอรมนีกำหนด

4.3 ปัญหาการนำข้อมูลสารพันธุกรรมมาใช้ในคดีแพ่ง

ในการแสวงหาข้อเท็จจริงโดยใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มิได้นำมาใช้เฉพาะคดีอาญาเท่านั้นในคดีประเภทอื่น เช่น การดำเนินคดีแพ่งก็นำมาใช้เช่นกัน ดังปรากฏอยู่ใน มาตรา 128/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 23) พ.ศ. 2540

สำหรับเหตุผลในการบัญญัติมาตรา 128/1 นี้ แต่เดิมศาลไม่มีอำนาจที่จะสั่งบังคับตรวจ พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ได้ในกรณีที่คุณความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ให้ความร่วมมือทำให้ต้องไป สืบพยานแวดล้อมแทน การดำเนินคดีจึงยืดเยื้อออกไป ในต่างประเทศจึงได้พัฒนาหลักการในเรื่อง นี้ว่าให้ศาลสามารถบังคับตรวจพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ได้ โดยกรณีมีผู้ฝ่าฝืนคำสั่งศาล แม้จะไม่มี สภาพบังคับทางกฎหมายในลักษณะของบทกำหนดโทษมาใช้ แต่ก็กำหนดบทสันนิษฐานที่เป็น ผลร้ายกับผู้ที่ไม่ยินยอม ในทางปฏิบัติปรากฏผลว่า เมื่อกฎหมายนี้ใช้บังคับคุณความส่วนใหญ่จะ ให้ ความร่วมมือโดยไม่มีปัญหาอะไร ส่งผลให้กระบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในศาลโดยวิธีการทาง วิทยาศาสตร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดี เป็นไปโดยรวดเร็วและเป็นธรรมยิ่งขึ้น โดยหลักวิธีพิจารณาความสากลขณะนี้ นอกจากจะเพิ่ม บทบาทของศาลในการเข้าไปแสวงหาข้อเท็จจริงแล้ว ยังเพิ่มหน้าที่ของคุณความว่าจะต้องให้ ความร่วมมือกับศาลในการค้นหาข้อเท็จจริงด้วยแม้จะเป็นคดีแพ่งก็ตาม

นอกจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่งทั้งสองฉบับดังกล่าวแล้ว ในเรื่องการแสวงหาพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์โดยการ ตรวจส่วนประกอบร่างกายของบุคคล ยังปรากฏอยู่ในกฎหมายพิเศษอื่น ๆ ได้แก่ พระราชบัญญัติ การขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เป็นต้น โดยกฎหมายดังกล่าวได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ ตำรวจ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายพิเศษนั้น ๆ ทำการตรวจค้นตัวหรือ เก็บตัวอย่างจากส่วนประกอบร่างกายของบุคคล

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการแสวงหาข้อเท็จจริงโดยอาศัยพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ตามกฎหมายไทย พบว่าหลักการและเหตุผลมิได้แตกต่างไปจากหลักการของกฎหมายต่างประเทศ แต่อย่างใด แม้ว่าบทบัญญัติกฎหมายไทยจะมีได้แยกประเภทของการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานที่ ได้จากร่างกายของบุคคลอย่างชัดเจน โดยเป็นการบัญญัติไว้รวมกันไม่ว่าจะเป็นการเก็บตัวอย่าง เลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรม หรือ ส่วนประกอบของร่างกาย แต่ก็พอจะอนุมานได้ว่ากฎหมายไทยเองก็แบ่งการตรวจพิสูจน์ พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ออกเป็น 2 ลักษณะเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ได้แก่ การตรวจ พิสูจน์พยานหลักฐานภายนอกร่างกาย เช่น การพิมพ์ลายนิ้ว ลายมือลายเท้า และการตรวจพิสูจน์ที่มี การล่วงล้ำเข้าไปในร่างกายของบุคคล เช่น การเก็บตัวอย่างเลือด เส้นผม การดำเนินการที่ต้อง กระทำโดยแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ และต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร ตามที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 และมาตรา 244/1 ตามลำดับ

4.4 เปรียบเทียบกฎหมายการควบคุมกำกับเกี่ยวกับข้อมูลสารพันธุกรรมของไทยและต่างประเทศ

จากศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมกำกับการรักษา การใช้และการแก้ไขข้อมูลสารพันธุกรรมของไทยและต่างประเทศในบทที่ 3 จึงสามารถเปรียบเทียบได้ดังนี้

ประเด็น	ประเทศไทย	อังกฤษ	เยอรมนี	ฝรั่งเศส	เนเธอร์แลนด์
1. กฎหมาย	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562	The Police and Criminal Evidence Act 1984 The Protection of Freedoms Act	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
2. ฐานความผิด	1) ต้องเป็นกรณีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกเกินสามปี 2) ผู้ต้องหาต้องให้ความยินยอมในการตรวจเก็บตัวอย่างจากร่างกาย 3) ต้องดำเนินการโดยแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจ 4) ต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีก่อให้เกิดความ	การกระทำความคิดที่มีอัตราโทษจำคุกทุกฐานความคิด เช่น ความผิดขายหรือข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น รวมทั้งความผิดอื่นๆที่ไม่มีอัตราโทษจำคุกอีก ประมาณ 60 ฐานความคิดตามที่กำหนดไว้โดยเฉพาะใน	กำหนดฐานความผิดที่ให้อำนาจให้เจ้าพนักงานในอันที่จะจัดเก็บสารพันธุกรรมจากผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในความคิดร้ายแรงต่อชีวิตความคิดต่อร่างกายความคิดเกี่ยวกับเพศเสรีภาพ	ให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐในการจัดเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมของบุคคลที่ถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดบางฐานความผิดที่กำหนดไว้ในกฎหมายและตัวอย่างสารพันธุกรรมของบุคคลที่มีพยานหลักฐานยืนยันแน่ชัดว่าได้กระทำ	ให้อำนาจในการตรวจ ดีเอ็นเอ ในคดีอาญาที่มีลักษณะโหดร้ายและรุนแรง ได้แก่ คดีข่มขืน (sexual assault) คดีการทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนถึงแก่ความตาย (manslaughter) คดีฆาตกรรม (Murder) เป็นต้น

ประเด็น	ประเทศไทย	อังกฤษ	เยอรมนี	ฝรั่งเศส	เนเธอร์แลนด์
	เจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้และต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัย และมีบทสันนิษฐานเป็นผลร้ายต่อผู้ต้องหาหากไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรว่าให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาด้วย	ข้อกำหนดที่จัดทำขึ้นภายใต้มาตรา 27 แห่ง The Police and Criminal Evidence Act 1984 เช่น ความผิดฐานขอรานความผิดฐานหรือเชื่อเชิญเพื่อค้าประเวณีตามท้องถนน ถือเป็นความผิด Recordable Offence ทั้งสิ้น		ความผิดดังกล่าวซึ่งความผิดที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้นได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับเพศ (offences of a sexual nature) ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 706-47 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและความผิดลหุโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 222-32 ของประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น	
3. เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ	เจ้าหน้าที่ตำรวจและศาล	เจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับไม่ต่ำกว่า Inspector มีอำนาจสั่งให้เก็บตัวอย่างดีเอ็นเอได้	การเก็บตัวอย่างจากบุคคลที่อยู่ภายใต้กฎหมายที่ถูกจัดเก็บสารพันธุกรรมนั้น เช่น พยาน โดยไม่ได้ได้รับความยินยอม ซึ่งจะยอมรับได้ ก็ต่อเมื่อมีความเห็นชอบของผู้พิพากษาหรือตาม	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้อำนาจ “เจ้าหน้าที่ตำรวจ” ในการจัดเก็บหรือควบคุมดูแลการจัดเก็บตัวอย่าง	เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมและพนักงานอัยการมีอำนาจในการสั่งตรวจดีเอ็นเอได้

ประเด็น	ประเทศไทย	อังกฤษ	เยอรมนี	ฝรั่งเศส	เนเธอร์แลนด์
			เจอนไซโคย สำนักงานอัยการ หากพบว่าบุคคลที่ถูก จับกุมนั้นปฏิเสธ ไม่ให้จับกุมตัวอย่าง สารพันธุกรรม ดังกล่าว ผู้พิพากษา สามารถอนุญาตให้ ใช้กำลังโดยตรงเพื่อ รวบรวมตัวอย่าง	สารพันธุกรรม จากจำเลยซึ่งถูก ศาลพิพากษาว่า ได้กระทำ ความผิดหรือ บุคคลที่มี พยานหลักฐาน ยืนยันแน่ชัดว่า ได้กระทำ ความผิดตามที่ กฎหมายกำหนด เอาไว้เพื่อนำไป ตรวจวิเคราะห์ เป็นเพิ่มข้อมูล สารพันธุกรรม สำหรับเก็บรักษา ในฐานะข้อมูล สารพันธุกรรม แห่งชาติ	
4. การบริหารจัดการ จับกุม	ไม่มีกฎหมาย กำหนดไว้ โดยเฉพาะ	ตามกฎหมาย The Police and criminal Evidence Act 1984 ได้วาง กฎเกณฑ์ในการ เก็บรักษาและ ทำลายตัวอย่างดีเอ็นเอ และเพิ่มข้อมูล ดีเอ็นเอไว้อย่าง ละเอียดและชัดเจน โดยกำหนด ระยะเวลาที่เจ้า พนักงานของรัฐ สามารถเก็บรักษา	การจัดเก็บตัวอย่าง DNA ของผู้ต้อง สงสัยจะสามารถถูก บันทึกและจับกุมได้ ต่อเมื่อพวกเขามีส่วน ร่วมในความผิดทาง อาญาที่ร้ายแรงหรือ เมื่อบุคคลถูกสงสัยว่า กระทำความผิดอย่าง ร้ายแรงในอนาคต ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ สำนักงานตำรวจแห่ง สหพันธ์ (BKA) และ สำนักงานสืบสวน	หากเป็นจำเลย ตามคำพิพากษา ของศาลตัวอย่าง สารพันธุกรรม ของบุคคล ดังกล่าวจะถูก เก็บรักษาไว้เป็น ระยะเวลา 40 ปี นับแต่ศาล พิพากษา หรือ จนกระทั่งบุคคล ดังกล่าวมีอายุ ครบ 80 ปี บริบูรณ์ แต่หาก	ในส่วนการ บริหารจัดการเก็บ ฐานข้อมูลสาร พันธุกรรม โปร ไฟล์ DNA จะถูก เก็บไว้ใน ฐานข้อมูล DNA ของ NFI

ประเด็น	ประเทศไทย	อังกฤษ	เยอรมนี	ฝรั่งเศส	เนเธอร์แลนด์
		ข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติ รวมทั้งควบคุมมาตรฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลดีเอ็นเอ เพื่อเก็บรักษาในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดให้มีการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติงานของห้องปฏิบัติการ	กลางของสหพันธรัฐ 16 แห่งสามารถเข้าถึงฐานข้อมูลได้โดยตรง	เป็นผู้ต้องหาว่าได้กระทำ ความผิดตัวอย่างสารพันธุกรรม นั้นจะถูกเก็บรักษาในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือพิพากษาให้พ้นผิด	
5. องค์กรผู้รับผิดชอบ	ไม่มี	คณะกรรมการทางยุทธศาสตร์ของฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติ (The National DNA Database Strategy Board) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจาก 3 หน่วยงานคือกันคือผู้แทนจากกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนจากสมาคมข้าราชการตำรวจ	สำนักงานตำรวจแห่งสหพันธ์ หรือ Bundeskriminalamt (BKA)	องค์กรจัดเก็บข้อมูลสารพันธุกรรม Fichier National Automatisé des Empreintes Génétiques (Automated National File of Genetic Prints) หรือ FNAEG เป็นองค์กรที่จัดเก็บข้อมูลดีเอ็นเอของประเทศฝรั่งเศส	สถาบันนิติเวชแห่งชาติ (NFI)

ประเด็น	ประเทศไทย	อังกฤษ	เยอรมนี	ฝรั่งเศส	เนเธอร์แลนด์
		ระดับสูง ผู้แทน จากสมาคม ข้าราชการตำรวจ และการแต่งตั้ง สมาชิก 2 คนจาก คณะกรรมการ พันธุศาสตร์ใน มนุษย์ เพื่อทำ หน้าที่ให้คำแนะนำ และการ ควบคุมดูแลด้าน จริยธรรมในญัตติ ของคณะกรรมการ ทางยุทธศาสตร์ ของฐานข้อมูลสาร พันธุกรรม แห่งชาติ			

จากการเปรียบเทียบตามตารางดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าประเทศไทยมีเพียงบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 เกี่ยวกับการให้พนักงานสอบสวนดำเนินการเก็บตัวอย่างพันธุกรรมเกี่ยวกับคดีเท่านั้น ดังนั้น การจัดเก็บจากผู้ต้องขัง เป็นการดำเนินการโดยอาศัยความยินยอมของผู้ต้องขังเท่านั้น รวมทั้งการจัดเก็บเพื่อทำเป็นฐานข้อมูลสารพันธุกรรมที่เกี่ยวกับคดีอาญาไม่มีกฎหมายควบคุมกำกับการใช้ การรักษา การแก้ไขรวมทั้งการทำลายอย่างเป็นระบบเป็นการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ความมั่นคงทางการคลังของรัฐ การรักษาความปลอดภัยของประชาชน การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นิติวิทยาศาสตร์ หรือการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์สามารถจัดเก็บและสามารถนำมาไปใช้ได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 4 กำหนดมิให้นำกฎหมายดังกล่าวมาใช้แต่หากเป็นกรณีทางแพ่งซึ่งเป็นเรื่องของเอกชนก็จะต้องเป็นไปตามกฎหมายดังกล่าว

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ดิเอ็นเอเป็นสารพันธุกรรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางพันธุกรรมจากพ่อและแม่ฝ่ายละหนึ่งส่วน ซึ่งพบอยู่ในนิวเคลียสของเซลล์ต่าง ๆ ในร่างกายรวมถึงสารคัดหลั่งหรือ ของเหลวในร่างกาย เช่น เลือด น้ำลาย น้ำอสุจิ ด้วยสารคัดหลั่ง เป็นต้น โดยข้อมูลในสารพันธุกรรมเป็นข้อมูลที่ถอดรหัสออกมาจากชิ้นส่วนพันธุกรรมของบุคคลซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัว โดยได้มาจากการสกัดและประมวลผลทางเทคนิค และถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว (sensitive information) ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 6

อย่างไรก็ดี ในกรณีที่การนำเอาข้อมูลเกี่ยวกับสารพันธุกรรมไปใช้ในพิสูจน์ความผิดทางอาญาในคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว ข้อมูลดังกล่าวจะเก็บไว้ในสำนวนคดีความผิดนั้น รวมไปถึงโรงพยาบาลหรือสถาบันที่เป็นหน่วยรับตรวจสารพันธุกรรมนั้นซึ่งการจัดเก็บวัตถุพยานชีววิทยาก็ดี หรือข้อมูลสารพันธุกรรมซึ่งตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว หากจะมีการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นคดีอาญาเรื่องอื่น ๆ หรือคดีแพ่ง จะทำได้หรือไม่ เนื่องจากประเทศไทยไม่มีกฎหมายควบคุมกำกับการใช้ข้อมูลสารพันธุกรรมเหมือนประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศสและเนเธอร์แลนด์ ดังที่ได้ศึกษามาแล้วในบทที่ 3 อย่างไรก็ตาม ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ได้บัญญัติยกเว้นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ความมั่นคงทางการคลังของรัฐ การรักษาความปลอดภัยของประชาชน การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นิติวิทยาศาสตร์ หรือการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ซึ่งเท่ากับว่าหน่วยงานดังกล่าวสามารถจัดเก็บและสามารถนำไปใช้ซึ่งข้อมูลสารพันธุกรรมได้

ทั้งนี้ จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่น นอกเหนือจากคดีอาญาซึ่งได้เก็บสารคัดหลั่งหรือของเหลวในร่างกายเพื่อพิสูจน์ตัวบุคคลผู้กระทำความผิดอาญาแล้ว กล่าวคือ

5.1.1 สถานะทางกฎหมายของข้อมูลสารพันธุกรรม

ข้อมูลสารพันธุกรรมเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน มีลักษณะเฉพาะตัวซึ่งเจ้าของข้อมูลสารพันธุกรรมข้อมูลอาจไม่ประสงค์ให้เปิดเผยข้อมูลดังกล่าว อันเนื่องมาจากบุคคลอาจได้รับความเสียหายจากการที่บุคคลภายนอกได้ล่วงรู้ถึงข้อมูลสารพันธุกรรม นอกจากนี้ บุคคลที่ข้อมูลสารพันธุกรรมจะเชื่อมโยงไปถึงนั้นมิได้มีเพียงเจ้าของชิ้นส่วนพันธุกรรมหรือตัวอย่างดิเอ็นเอ

เอเพียงบุคคลเดียว หากแต่เมื่อมีการทดสอบพันธุกรรมออกมาแล้ว ข้อมูลดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงไปถึงบุคคลอื่นๆ ในครอบครัวเดียวกันได้ จึงกล่าวได้ว่าข้อมูลสารพันธุกรรมของบุคคลเป็นข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562

ทั้งนี้ บุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลสารพันธุกรรมย่อมมีสิทธิเหนือข้อมูลสารพันธุกรรมตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 โดยหน่วยงานราชการเป็นผู้มีสิทธินำข้อมูลของบุคคลไปใช้หรือเก็บรักษา กฎหมายมิได้ตัดสิทธิของบุคคลจากข้อมูลส่วนบุคคลอย่างสิ้นเชิง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลซึ่งเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลแก่หน่วยงานของรัฐมีสิทธิในการเข้าถึง ตรวจสอบ และขอทำสำเนาข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองดูแลของหน่วยงานของรัฐได้

แม้ว่าหน่วยงานราชการผู้ควบคุมข้อมูลจะใช้หรือเปิดเผยข้อมูลที่อยู่ในความดูแลของตนมิได้ หากไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล แต่ทั้งนี้ หากข้อมูลนั้นได้มาโดยไม่ขอความยินยอมเนื่องจาก กรณีของมาตรา 23 กล่าวคือ เป็นการดำเนินการเพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล หรือเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ได้กำหนดห้ามเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับข้อมูลสารพันธุกรรม เว้นแต่จะเข้าเงื่อนไขตามที่มาตรา 26 กำหนด ได้แก่ กรณีเป็นการป้องกันชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคลซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่อาจให้ความยินยอม เป็นต้น

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าข้อมูลสารพันธุกรรมเป็นข้อมูลส่วนบุคคลภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 แต่ยังมีได้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้โดยชอบด้วยกฎหมาย

อย่างไรก็ดี ประเทศไทยยังมิได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการจัดทำฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแต่อย่างใด

5.1.2 ปัญหาการนำเอาข้อมูลของสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอาญา

ในปัจจุบันประเทศไทยยังมิได้บัญญัติกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้รักษาข้อมูลสารพันธุกรรมในการอนุญาตให้นำไปใช้ในคดีอาญาคดีอื่นๆ ได้ เว้นแต่กรณีเพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพของบุคคล หรือเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 มาตรา 23 ดังจะเห็นได้ว่าการจัดเก็บข้อมูลทางพันธุกรรมของบุคคลที่ต้องหาว่ากระทำความผิดหรือฐานะจำเลยอยู่ในความควบคุมและกำกับของโรงพยาบาล สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ อยู่ในความควบคุมของพนักงานสอบสวนเจ้าของคดี พนักงานอัยการที่สั่งฟ้องและศาลยุติธรรมซึ่งไม่มีระบบในการเก็บรักษาแต่อย่างใด หากมีการร้องขอเพื่อนำเอาผลข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้จึงต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เนื่องจากข้อมูลสาร

พันธุกรรมเป็นข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้จำกัดขอบเขตในการใช้และป้องกันการเข้าถึงข้อมูลจากเจ้าพนักงานในเรื่องอื่น ๆ กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์การเก็บรักษาการเข้าถึงและการทำลายข้อมูลทางพันธุกรรม หากไม่มีผลต่อการสืบสวน สอบสวน หรือการพิจารณาตามแนวทางทฤษฎีหมายอังกฤษ กฎหมายฝรั่งเศส และเยอรมนีกำหนด

5.1.3 ปัญหาการนำข้อมูลสารพันธุกรรมมาใช้ในคดีแพ่ง

ตามประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 128/1 บัญญัติว่า

“ในกรณีที่ต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการ ทางวิทยาศาสตร์ได้

ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จะสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่ทำให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอีก เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลอาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งโดยไม่ต้องรอให้ถึงวันสืบพยาน ตามปกติก็ได้

ในกรณีที่การตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองจำเป็นต้องเก็บตัวอย่าง เลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน ปัสสาวะ อูจจาระ น้ำลายหรือสารคัดหลั่งอื่น สารพันธุกรรม หรือส่วนประกอบอื่นของร่างกาย หรือสิ่งที่อยู่ในร่างกายจากคู่ความหรือบุคคลใด ศาลอาจให้คู่ความหรือบุคคลใดรับการตรวจพิสูจน์จากแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญอื่นได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็น และ สมควร ทั้งนี้ ถือเป็นสิทธิของคู่ความหรือบุคคลนั้นที่จะยินยอมหรือไม่ก็ได้

ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดไม่ยินยอมหรือไม่ให้ความร่วมมือต่อการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือไม่ให้ความยินยอมหรือกระทำการขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความ ยินยอมต่อการตรวจเก็บตัวอย่างส่วนประกอบของร่างกายตามวรรคสาม ก็ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้าง

ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรานี้ให้คู่ความฝ่ายที่ร้องขอให้ตรวจพิสูจน์เป็นผู้รับผิดชอบโดยให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของค่าฤชาธรรมเนียม แต่ถ้าผู้ร้องขอไม่สามารถเสียค่าใช้จ่ายได้หรือเป็นกรณีที่ศาลเป็นผู้สั่งให้ตรวจพิสูจน์ให้ศาลสั่งจ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด ส่วนความรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้เป็นไปตามมาตรา 158 หรือมาตรา 161”

ในทางปฏิบัติปรากฏผลว่า เมื่อกฎหมายนี้ใช้บังคับคู่ความส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในศาลโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดี เป็นไปโดยรวดเร็วและเป็นธรรมยิ่งขึ้น โดยหลัก

วิธีพิจารณาความสากลขณะนี้ นอกจากจะเพิ่มบทบาทของศาลในการเข้าไปแสวงหาข้อเท็จจริงแล้ว ยังเพิ่มหน้าที่ของคู่ความที่จะต้องให้ความร่วมมือกับศาลในการค้นหาข้อเท็จจริงในคดีแพ่ง แต่อย่างไรก็ดี หากจะเอาข้อมูลของสารพันธุกรรมไปพิสูจน์ก็จะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลสารพันธุกรรมตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายกำกับดูแลการดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการข้อมูลสารพันธุกรรมดังเช่นต่างประเทศ กล่าวคือ

1) ประเทศฝรั่งเศส

องค์กรจัดเก็บข้อมูลสารพันธุกรรม Fichier National Automatisé des Empreintes Génétiques (Automated National File of Genetic Prints) หรือ FNAEG เป็นองค์กรที่จัดเก็บข้อมูลดีเอ็นเอของประเทศฝรั่งเศส ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศสให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐในการจัดเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมของบุคคลที่ถูก ศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดบางฐานความผิดที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และตัวอย่างสารพันธุกรรมของบุคคลที่มีพยานหลักฐานยืนยันแน่ชัดว่าได้กระทำความผิดดังกล่าว ซึ่งความผิดที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้น ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับเพศ (offences of a sexual nature) ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 706-47 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและความผิดลหุโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 222-32 ของประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น ทั้งนี้ สารพันธุกรรมนั้นจะถูกเก็บรักษาในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือพิพากษาให้พ้นผิด

2) ประเทศเนเธอร์แลนด์

สถาบันนิติเวชแห่งชาติ (NFI) ทำหน้าที่บริหารจัดการเก็บฐานข้อมูลสารพันธุกรรมโปรไฟล์ DNA จะถูกเก็บไว้ในฐานข้อมูล DNA ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเนเธอร์แลนด์ (CCP) ให้อำนาจในการตรวจ ดีเอ็นเอ ในคดีอาญาที่มีลักษณะ โหดร้ายและรุนแรง ได้แก่ คดีข่มขืน (sexual assault) คดีการทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนถึงแก่ความตาย (manslaughter) คดีฆาตกรรม (Murder) เป็นต้น

3) ประเทศเยอรมนี

สำนักงานตำรวจแห่งสหพันธ์ หรือ Bundeskriminalamt (BKA) ทำหน้าที่บริหารจัดการเก็บตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมนี ได้กำหนดฐานความผิดที่ให้อำนาจให้เจ้าพนักงานในอันที่จะจัดเก็บสารพันธุกรรมจากผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในความผิดร้ายแรงต่อชีวิต ความผิดต่อร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ โดยเจ้าหน้าที่สำนักงาน

ตำรวจแห่งสหพันธ์ (BKA) และสำนักงานสืบสวนกลางของสหพันธ์รัฐ 16 แห่งสามารถเข้าถึงฐานข้อมูลได้โดยตรง

4) ประเทศอังกฤษ

คณะกรรมการทางยุทธศาสตร์ของฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติ (The National DNA Database Strategy Board) เป็นผู้บริหารจัดเก็บ ทั้งนี้ คณะกรรมการฯ ประกอบไปด้วยผู้แทนจาก 3 หน่วยงานคือกันคือ ผู้แทนจากกระทรวงมหาดไทยผู้แทนจากสมาคมข้าราชการตำรวจระดับสูง ผู้แทนจากสมาคมข้าราชการตำรวจ และการแต่งตั้งสมาชิก 2 คนจากคณะกรรมการพันธุศาสตร์ในมนุษย์ เพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำและการควบคุมดูแลด้านจริยธรรมในญัตติของคณะกรรมการทางยุทธศาสตร์ของฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติ โดยจัดเก็บจากผู้กระทำความคิดที่มีอัตราโทษจำคุกทุกฐานความผิด เช่นความคิดขายหรือขนย้ายอาวุธ ความคิดฆ่าคนตาย ความคิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น รวมทั้งความคิดอื่นๆที่ไม่มีอัตราโทษจำคุกอีกประมาณ 60 ฐานความผิดตามที่กำหนดไว้โดยเฉพาะในข้อกำหนดที่จัดทำขึ้นภายใต้มาตรา 27 แห่ง The Police and Criminal Evidence Act 1984 เช่น ความคิดฐานข่มขืนความคิดฐานหรือเชื่อเชิญเพื่อค้าประเวณีตามท้องถนน ถือเป็นความคิด Recordable Offence ทั้งสิ้น

ทั้งนี้ กฎหมาย The Police and Criminal Evidence Act 1984 ได้วางกฎเกณฑ์ในการเก็บรักษาและทำลายตัวอย่างดีเอ็นเอ และเพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอไว้อย่างละเอียดและชัดเจน โดยกำหนดระยะเวลาที่เจ้าพนักงานของรัฐสามารถเก็บรักษาข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติ รวมทั้งควบคุมมาตรฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลดีเอ็นเอ เพื่อเก็บรักษาในฐานข้อมูลสารพันธุกรรมแห่งชาติ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดให้มีการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติงานของห้องปฏิบัติการ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำเอาข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่น ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังนี้

5.2.1 ควรยกเลิกความในมาตรา 4 (2) ซึ่งบัญญัติว่า.. “(2) การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ซึ่งรวมถึงความมั่นคงทางการคลังของรัฐ หรือการรักษาความปลอดภัยของประชาชน รวมทั้งหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นิติวิทยาศาสตร์ หรือการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์...”

5.2.2 ควรตรากฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูลสารพันธุกรรมในลักษณะของฐานข้อมูลสารพันธุกรรมของผู้กระทำความคิดอาญา ดังเช่นประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ และเยอรมนี

ดังที่ได้ศึกษาโดยให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 ซึ่งอาจดำเนินการโดยอาศัยอำนาจพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ประกาศพระราชกฤษฎีกาและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บข้อมูลสารพันธุกรรม กำหนดฐานความผิด กระบวนการขอใช้ข้อมูลสารพันธุกรรม ระยะเวลาการจัดเก็บ และการลบหรือทำลายข้อมูลสารพันธุกรรม

5.2.3 ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 การอนุญาตให้ใช้ข้อมูลสารพันธุกรรมควรจัดตั้งคณะกรรมการบริหารข้อมูลสารพันธุกรรมที่ประกอบด้วยบุคคลต่างๆ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณาในการนำข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ในคดีอื่นๆ หรือเพื่อการใด ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือคดีแพ่ง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- จิรนิติ หะวานนท์. สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2544.
- ทวิศักดิ์ ทศนชัยสิทธิ. การตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรมกับการอำนวยความสะดวก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรมสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2554.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2522.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543.
- ประธาน วัฒนวาณิชย์. “บทบาทของกระบวนการยุติธรรมในการควบคุมอาชญากรรม.” รวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เภยมทรัพย์. (2531).
- เพลินตา ตันรังสรรค์. “หลักการตรากฎหมายที่ดี ของฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภา.” วารสารจตุรนิติ. (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2559).
- ไพโรจน์ พลเพชร และคณะ. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ชุดโครงการวิจัยติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญเรื่องสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ภาควิชานิติเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล. คู่มือสิ่งส่งตรวจห้องปฏิบัติการนิติเวชศาสตร์. ม.ป.ท: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551.
- ภาควิชา นิติเวชศาสตร์ และคณะ. คู่มือสิทธิมนุษยชน นิติวิทยาศาสตร์ และนิติเวชสำหรับทนายความ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2556.
- รุ่งระวี ไสขุม่า. “ลายพิมพ์ดีเอ็นเอกับการดำเนินคดีอาญา.” บทบัณฑิตย์. ปีที่ 52. ฉบับที่ 1. น. 198 (2539).
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2543.

- วิชัย บุญแสง และคณะ. ลายพิมพ์ดีเอ็นเอ จากสารพันธุกรรมสู่เทคโนโลยีพิสูจน์บุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 2. ม.ป.ท: สำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2545.
- วิชัย บุญแสง. อัญชลี ทัศนชาจร. ชัยณรงค์ วงศ์ธีรทรัพย์. นุสรรา สิทธิคิดกรัตน์ และสกล พันธุ์ยิ้ม. ลายพิมพ์ดีเอ็นเอ... จากสารพันธุกรรมสู่เทคโนโลยีพิสูจน์บุคคล. ปทุมธานี: ม.ป.พ, 2547.
- วิญญู เครื่องงาม. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสวงสุทธิการพิมพ์, 2530.
- ศรัณยา สีมา. “สารพันธุกรรม (DNA) กับกระบวนการยุติธรรม (รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย).” https://library2.parliament.go.th/giventake/content_royrueng/2560/rr2560-jul5.pdf.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รัฐธรรมนูญไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์, 2562.
- สุนทรต์ ชุตัญชัย และวิชุดา จันทร์ข้างแรม. ประวัติการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์. วารสารวิทยาศาสตร์ มช. ฉบับที่ 45. ปีที่ 3.(ม.ป.ป.)
- สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์. คู่มือสอบกฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: ไอเดียพรีนติ้ง, 2013.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. นิติเวชศาสตร์ และ กฎหมายการแพทย์. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. นิติเวชศาสตร์ และ กฎหมายการแพทย์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2556.
- หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพริก, 2535.
- หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- อรรถพล เข้มสุวรรณวงศ์ และคณะ. นิติวิทยาศาสตร์ 2 เพื่อการสืบสวนสอบสวน. กรุงเทพมหานคร: ทีซีจี พรีนติ้ง, 2546.
- อุดม รัฐอมฤต, นพนิต สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ. การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิคอนราด อาเดนauer, 2544.
- เอกฤทธิ พิสนภูมิ. “การตรวจส่วนประกอบของร่างกายกับหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

ภาษาต่างประเทศ

- Andrew D. Thibedeau. National Forensic DNA Databases. Council for Responsible Genetics, 2011.
- Anna C. Henning. Compulsory DNA Collection: A Fourth Amendment Analysis. Congressional Research Service, 2010.
- Breyer, S. Furthering the Conversation about Science and Society. In D. Lazer (Ed.). DNA and the Criminal Justice System: The Technology of Justice: MIT Press, 2004.
- Cate, F. H. The Changing Face of Privacy Protection in the European Union and the United state. Indiana Law Review, 1999.
- Claybourne, A. ยื่นและตีเอ็นเอ. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์, 2555.
- Eric A. Fischer. "DNA Identification: Applications and Issues." CRS Report for Congress. "Explanatory Notes for Protection of Freedoms Act 2012."
<http://www.legislation.gov.uk/pa/2012/9/contents>.
- Lazer, D. & Meyer, N. M. DNA and the Criminal Justice System: Consensus and Debate. In D. Lazer (Ed.). DNA and the Criminal Justice System: The Technology of Justice. Cambridge, MA: MIT Press, 2004.
- Massachusetts Institute of Technology Information Services and Technology. "Sensitive Data: Your Money AND Your Life."
<http://web.mit.edu/infoprotect/docs/protectingdata>.
- McCormick, M. "Scientific Evidence: Defining a New Approach to Admissibility."
Iowa Law Review. 67. p. 879-916(1981).
- Michael Lynch and others. Truth Machine : The Contentious History of DNA fingerprinting. Illinois : University of Chicago Press Illinois, 2008.
- Orofino, S. Daubert v. "Merrel Dow Pharmaceuticals, Inc. :The Battle Over Admissibility Standards for Scientific Evidence in Court." Journal of Undergraduate Sciences. 3. p. 109-111(1996).
- Paul B. Weston. Criminal Investigation Basic Perspectives. fifth edition. Englewood Cliffs, N. J. : Prentice Hall, 1990.
- Schneider, P. M., & Martin, P. D. "Criminal DNA databases: the European situation."

Forensic Science International, 119(2), p. 232-238 (2001).

THAIBIOTECH. INFO เป็นที่รวมความรู้ทางเทคโนโลยีชีวภาพ. “ดีเอ็นเอ (DNA) คืออะไร (What is DNA?).” <https://www.thaibiotech.info/what-is-dna.php>.

Uk Data Service. “Legal and Ethical Obligations in Research.”

<https://www.ukdataservice.ac.uk/manage-data/legal-ethical/obligations/legal-definitions>.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นายภาณุมาตร์ จำคล้าย

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2557 นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เนติบัณฑิตไทย รุ่น 74

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ทนายความ บริษัท สันติ ปิยะทัต แอนด์ แอสโซซิเอทส์

